

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Monika Valjavec

Naslov naloge: Potrebe stanovalcev oskrbovanih stanovanj v območni enoti Ljubljana

Kraj: Tržič

Leto: 2011

Število strani: 120

Število tabel: 2

Število virov: 40

Število prilog: 2

Mentor: doc. dr. Jana Mali

Deskriptorji: starost, stari ljudje, dolgotrajna oskrba, potrebe, oskrbovana stanovanja, zadovoljstvo, socialno delo, stiki.

Povzetek: V diplomski nalogi raziskujem potrebe stanovalcev oskrbovanih stanovanj v območni enoti Ljubljana. Opravila sem kvalitativno raziskavo, v kateri sem zajela 12 stanovalcev oskrbovanih stanovanj, in sicer tri v Medvodah, tri v Trzinu, pet v Trnovem in eno stanovalko v Logatcu. Osredotočila sem se na njihove izražene nezadovoljene in zadovoljene potrebe, do katerih sem prišla preko pogovorov o njihovem oskrbovanem stanovanju, socialni mreži, življenjskem slogu, dejavnostih, rekreaciji, storitvah in na splošno o preživljanju starosti. Rezultati so pokazali, da so stanovalci v oskrbovanih stanovanjih zadovoljni, kot prednosti naštevajo varnost, gotovost, samostojnost, aktivnost, bližino celotne oskrbe in storitev, zasebnost, veliko jim pomeni tudi to, da si lahko povsem neodvisno in svobodno organizirajo ter prilagajajo vsakodnevne obveznosti. Delno zadovoljena potreba je bila potreba po lastnem opremljanju stanovanja, po ustrezni opreми ter prostorih. Kot nezadovoljene potrebe pa so se pojavile naslednje: potreba po mirnejši legi stanovanj, po boljši organizaciji prevoza, bližini javnih ustanov, trgovin, po dodatnih aktivnostih in predvsem po odpravi paketov storitev. Tako stanovalci kot tudi sama pa predlagam uvedbo posebnega zakona o oskrbovanih stanovanjih, kjer bo enakovredno urejen formalnopravni status stanovalcev oskrbovanih stanovanj po vsej Sloveniji.

Descriptors: Age, older people, long term care, needs, sheltered housing, satisfaction, social work, social contacts.

Summary: I presented qualitative research, where I was investigating needs of residents of sheltered housing in Ljubljana and its surroundings. I finished commonly 12 interviews with residents, which include three in Medvode, three in Trzin, five in Trnovo and one resident in Logatec. I focused on expressed met and unmet needs, so I asked them about sheltered housing, social contacts, life style, activities, recreation, services and other about age. The results showed that residents of sheltered housing are satisfied, they have there security, autonomy, privacy, close to institutional help and services, they already like to maintain ordinary life style. Unmet needs are need for a more peaceful location, better organization of transport, additional activities, need to close public institutions, shops and need to remove packages of services. Residents and I also propose the introduction of the Law on sheltered housing where they will be treated equally everywhere in Slovenia.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**POTREBE STANOVALCEV OSKRBOVANIH STANOVANJ V
OBMOČNI ENOTI LJUBLJANA**

Mentor: doc. dr. Jana Mali

Monika Valjavec

Ljubljana, junij 2011

PREDGOVOR

Znano je, da so spremembe danes edina stalnica; mene pa so zanimale predvsem spremembe povezane s staranjem prebivalstva, ki nam v prihodnosti prinašajo mnogo izzivov. Kakor hitro se povečuje delež starih ljudi v Sloveniji, podobno vztrajno naraščajo tudi potrebe po storitvah za stare ljudi. Pojavi se vprašanje, če je današnji sistem institucionalnega varstva starejših pripravljen na soočanje s prihajajočimi spremembami. Ena izmed novejših oblik institucionalnega varstva starejših pri nas so tudi oskrbovana stanovanja, zato me je zanimalo, kako poteka življenje starih ljudi v teh stanovanjih, kakšne in katere so potrebe stanovalcev in v kolikšni meri so le-te v oskrbovanih stanovanjih tudi zadovoljene.

Največ starih ljudi preživi svoja zadnja leta v domovih za stare, tam so eni bolj spet drugi manj zadovoljni, pri življenju v oskrbovanih stanovanjih pa nisem zasledila veliko informacij ali raziskav, ki bi bile pridobljene ali narejene prav s pomočjo stanovalcev oskrbovanih stanovanj. V zadnjem času se je ponudba najema ali nakupa oskrbovanih stanovanj precej povečala, nekateri so preko te skrbi za stare ljudi zaznali lepo možnost zaslužka, zato sem se spraševala, kako so v njih zadovoljni stanovalci. Prav zaradi teh razlogov pa se mi je zdela ta tema pomembna in vredna raziskave.

Na tem mestu bi se za pomoč pri pisanju zahvalila mentorici doc. dr. Jani Mali.

KAZALO VSEBINE

PREDGOVOR	2
1. TEORETIČNI UVOD	5
1.1. DOLGOTRAJNA OSKRBA.....	5
1.2. ČLOVEKOVE PRAVICE V STAROSTI.....	9
1.3. OSKRBOVANA STANOVANJA	10
1.3.1. Primer delovanja oskrbovanih stanovanj v Zdravilišču Laško.....	15
1.3.2. Oskrbovana stanovanja kot institucionalno varstvo	15
1.4. POTREBE STARIH LJUDI V POVEZAVI Z OSKRBOVANIMI STANOVANJI	16
1.4.1. Stanovanje	17
1.4.2. Urejanje stanovanja	17
1.4.3. Potreba po gotovosti in varnosti	18
1.4.4. Potreba po zasebnosti, miru.....	18
1.4.5. Vsakdanje življenje.....	19
1.4.6. Dostopnost oskrbovanih stanovanj in okolice	20
1.4.7. Možnost izbire	20
1.4.8. Tveganje	21
1.4.9. Sprejemanje nesmisla	22
1.4.10. Denar in stroški	22
1.4.11. Stiki in družabnost	23
1.4.12. Prosti čas	24
1.4.13. Osamljenost.....	25
1.4.14. Informiranost.....	26
1.4.15. Odgovori na potrebe	26
1.5. SOCIALNO DELO V OSKRBOVANIH STANOVANJIH.....	27
1.5.1. Koncepti socialnega dela pri delu s starimi ljudmi.....	28
1.5.2. Socialnovarstvene storitve	29
1.5.3. Ostale storitve in mreža pomoči za stanovalce oskrbovanih stanovanj.....	33
1.5.4. Paketi storitev	37
1.5.5. Odnosi med osebjem in stanovalci	38
1.6. RAZVOJ OSKRBOVANIH STANOVANJ V TUJINI.....	39
2. PROBLEM.....	42
2.1. PREDMET RAZISKAVE.....	42
2.2. NAMEN RAZISKAVE.....	43
2.3. CILJI RAZISKAVE	43
3. METODOLOGIJA	44
3.1. VRSTA RAZISKAVE, MODEL RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE	44
3.2. MERSKI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV	44
3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE	45
3.4. ZBIRANJE GRADIVA.....	46
3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	46
4. REZULTATI.....	50
4.1. OSKRBOVANO STANOVANJE	50
4.1.1. Čas bivanja v oskrbovanem stanovanju.....	50
4.1.2. Razlogi za preselitev v oskrbovano stanovanje	50
4.1.3. Prilagoditev in opremljanje stanovanja	51
4.1.4. Dostopnost in lega stanovanja	52
4.1.5. Prednosti in slabosti oskrbovanih stanovanj.....	53

4.1.6.	Primerjava zasebnosti in miru s prejšnjim stanovanjem	55
4.2.	SOCIALNI KONTEKST	56
4.2.1.	Življenjski slog stanovalcev oskrbovanih stanovanj	56
4.2.2.	Aktivnosti in rekreacija stanovalcev.....	57
4.2.3.	Pravila in urnik v oskrbovanih stanovanjih	58
4.2.4.	Zadovoljstvo s socialno mrežo in občutek osamljenosti	59
4.2.5.	Osebe, na katere se stanovalci obrnejo po pomoč	60
4.2.6.	Viri dohodkov in stroški stanovalcev v oskrbovanih stanovanjih.....	61
4.3.	OCENA SLUŽB.....	62
4.3.1.	Ocena storitev, ki jih prejemajo stanovalci v oskrbovanih stanovanjih	62
4.4.	ZAZNAVANJE STAROSTI.....	63
4.4.1.	Preživljanje starosti.....	63
4.5.	KATALOG POTREB.....	64
5.	RAZPRAVA	67
6.	SKLEPI.....	73
7.	PREDLOGI.....	74
7.1.	PREDLOGI ZA PRAKTIČNO IZVAJANJE	74
7.2.	PREDLOGI ZA SPREMEMBE V SOCIALNI POLITIKI	75
7.3.	PREDLOGI ZA NADALJNJE RAZISKOVANJE.....	75
8.	VIRI IN LITERATURA	76
9.	PRILOGE.....	80
9.1.	PRILOGA 1: SEZNAM OSNOVNIH TEM ZA POGOVOR	80
9.2.	PRILOGA 2: OBDELAVA IN ANALIZA INTERVJUJEV TER ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE	82
10.	POVZETEK	118

KAZALO TABEL

Tabela 1.1. Novosti dolgotrajne oskrbe	7
Tabela 1.2. Potrebe glede na zadovoljenost in izraženost.....	26

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. DOLGOTRAJNA OSKRBA

Dolgotrajna oskrba je razmeroma nov pojem in je v rabi šele zadnja leta. Govor o dolgotrajnih stiskah in ljudeh, ki jih doživljajo, se je začel z dezinstitutionalizacijo. Tam kjer so se dezinstitutionalizacije lotili radikalno, so se prej ali slej morali vprašati, kako bodo zdaj živeli ljudje, ki so skoraj celo življenje preživeli v totalnih ustanovah. Dolgotrajna oskrba je tako postala pomembna za več skupin ljudi, in sicer za tiste z nalepko duševne bolezni, invalidnosti, za ljudi z dolgotrajnimi telesnimi boleznimi, kot izreden družbeni problem pa se je pojem dolgotrajne oskrbe začel pojavljati v zadnjem desetletju, ko smo se bolj osredotočili na demografske spremembe starajoče se družbe. Tako se postavlja pomembno vprašanje, kako, kljub večji odvisnosti od pomoči drugih, starim ljudem zagotoviti ustrezno podporo, da ohranijo življenje takšno, kot si ga sami želijo (Flaker *et al.* 2008: 3).

Dominkuš (2010: 7) ugotavlja, da veljavni sistem dolgotrajne oskrbe ni ravno ustrezen, saj prihaja do mnogih nepravilnosti. Obstoječe storitve in prejemki bi morali biti povezani v enovit sistem, v praksi se pojavlja slaba koordinacija med službami, ki nudijo različne oblike pomoči, mreža storitev ni dostopna vsem enako dobro in tudi kakovost teh storitev ni povsod enaka. Zaradi nerazvitih storitev v bivalnem okolju se širijo institucionalne oblike dolgotrajne oskrbe, trenutni sistem financiranja pa tudi ne more vzdržati v daljšem obsegu trajanja. Potrebni bo še veliko sprememb, zato je pomembno, da se razišče vse možne oblike bivanja za stare ljudi ter da se jih preoblikuje na ustrezen način, ki bo prilagojen njihovim potrebam.

»Na oblikovanje definicije kvalitete življenja in blaginje državljanov vpliva neposredno politika, ki določa prioritete in vlogo države pri obvladovanju družbenih pojavov. Njene odločitve usmerjajo politični diskurzi, oblikovani na ideoloških osnovah, njihove praktične posledice občutijo državljani v vsakdanjem življenju: Spreminjajoče se družbene, gospodarske, socialne in politične razmere postavljajo v zadnjem desetletju pojme, kot so potrebe, kvaliteta življenja in socialne pravice, v dinamično so odvisnost s tekmo za gospodarsko rastjo posameznih držav in Evropske skupnosti« (Flaker *et al.* 2008:10).

Eden najpomembnejših modelov razumevanja potreb in zadovoljstva prebivalstva je Maslowa teorija hierarhije potreb, kjer podpre idejo, da je posameznik sam odgovoren za svoje življenje, kar predpostavlja, da je potrebe mogoče identificirati kot objektivne in univerzalne človeške cilje, ki jih morajo ljudje doseči za uresničitev lastnih življenjskih priložnosti (*op. cit.*: 2008: 12). Tu pa se lahko razumevanje potreb hitro spreobrne v mnenje, »da se mora posameznik truditi in skrbeti za lastno kondicijo, ki mu omogoča vključevanje v ekonomsko tekmo. Če mu ne uspe, je to njegova krivda« (Grebenc 2005: 14). Pri tej politiki bodo potrebe posameznikov ostale spregledane in preslišane. Manning (1998, v *op.cit.*: 2005: 12) deli potrebe na tri temeljne dimenzije, in sicer na občutene, normativne in primerjalne potrebe. Občutenih se zavedamo in vemo, kaj potrebujemo; normativne potrebe definirajo strokovnjaki ali drugi na podlagi strokovnega znanja; kadar pa ocenjujemo situacijo posameznika ali skupine z drugimi, se pokažejo primerjalne potrebe.

»Potrebe so tako prevzele vlogo kriterija za merjenje družbenega razvoja in zadovoljstva posameznikov. V socialnem varstvu in socialni politiki zasledimo potrebe kot pomembno enoto načrtovanja in merjenja, ocenjevanje potreb pa je eno temeljnih dejanj v socialnem varstvu, na katerem se utemeljuje izvajanje storitev« (Flaker *et al.* 2008:13).

Pri načrtovanju ustrezne dolgotrajne oskrbe je torej izrednega pomena poznavanje potreb različnih skupin ljudi, saj jim bo le tako omogočeno bolj samostojno in kvalitetno življenje. Tu pa nas ne sme zavesti posploševanje le-teh potreb na večino ljudi, saj je človek edinstveno bitje in zato potrebuje individualiziran pristop, predvsem pri zagotavljanju njemu pomembnih potreb. Izogibati se je potrebno oblikovanju ukrepov, ki temeljijo na principu od zgoraj navzdol, saj pri teh uporabnik nima besede in tako tudi ne dobi ustrezne podpore ter pomoči.

»Podoba starejšega človeka se je spremenila. To je kompetenten človek, ki ima svoje vire, ki se je pripravljen angažirati in sodelovati z drugimi. Stari potrebujejo družbeno solidarnost, a morajo odigrati tudi svojo vlogo v skrbi zase in sodelovati z nosilci skrbi zanje. Sami morajo prispevati k temu, da se bodo vključevali v smiselno delovanje. Vprašati se morajo po svojih željah, potrebah in interesih« (Kerkhoff 1996, v Mesec 2003: 121). To pa ne pomeni, da so stari ljudje sami odgovorni za svoje težave in se morajo potemtakem tudi sami znajti, ravno nasprotno, zavzeti morajo aktivno vlogo v odpravljanju in soočanju s težavami v odnosu z raznimi strokovnjaki in službami. Upoštevanje njihovih potreb in interesov, soodločanje,

sodelovanje in poznavanje njihovih konkretnih okoliščin so namreč poglavitni dejavniki, ki bodo omogočili izvajanje novih in njim primernih rešitev.

»Dolgotrajna oskrba je torej fenomen, ki prinaša veliko novosti na ravni zagotavljanja socialne varnosti zlasti kot povsem drugačna paradigma sui generis, ki presega stare obrazce organiziranja oskrbe, načinov pristopa k človeški stiski, statusa uporabnikov in bistva procesov pomoči« (Flaker *et al.* 2008: 21).

Potrebno bo vzpostaviti nove odgovore na dane potrebe in ne le nadgraditi obstoječe sisteme socialne varnosti. V spodnji tabeli so prikazane novosti dolgotrajne oskrbe (*ibid*).

Tabela 1.1. Novosti dolgotrajne oskrbe

	STARA PARADIGMA	NOVA PARADIGMA
Organizacija ponudbe	ločeno zdravstveno in socialno varstvo	posebno polje dolgotrajne oskrbe
Upravičenost	status in diagnoza	potrebe
Količina sredstev	glede na zaposlitev in višino dohodkov	glede na potrebne storitve
Plačilo	posredno – prejmejo izvajalci storitev	neposredno – prejmejo uporabniki
Razmerje do pomočnikov / strokovnjakov	odvisnost pokroviteljstvo	neodvisnost partnerstvo
Položaj uporabnika	ločenost razvrednotene vloge	sodelovanje v skupnosti cenjene vloge
Organizacija oskrbe	drama institucionalizacije	kontinuiteta oskrbe
Metode načrtovanja in izvajanja oskrbe	standardne storitve pasivni prejemniki	storitve po meri uporabnikova izbira in želja
Znanje	strokovno, aksiomatično	uporabniško izkustveno
Neformalni pomočniki	preobremenjeni ali izključeni	podpora povezave s skupnostjo
Podoba uporabnika	nemoč, odvisnost	produktivni potrošnik
Prejete storitve	glede na ponudbo, včasih tudi nepotrebne	glede na povpraševanje uporabnikov, prejmejo natančno to, kar potrebujejo
Finance	nejasne	transparentne

Vir: Flaker *et al.* 2008: 21

Bistven premik na epistemološki ravni je v tem, da se upravičenost do posameznikovih dajatev in storitev meri po njegovih objektivnih ter subjektivnih potrebah po pomoči. Višino

in količino sredstev, ki jih posameznik prejme v okviru neposrednega financiranja dolgotrajne oskrbe pa ne določata njegova prejšnja zaposlitev in višina dohodkov, temveč količina potrebnih storitev (*op. cit.*: 21). Pri neposrednem financiranju posameznik torej neposredno prejme sredstva, katera mu omogočajo plačilo raznih storitev, pri tem pa ni več pasivni prejemnik pomoči, temveč pridobi na moči in tako postane enakovreden v odnosu s pomočniki in drugimi strokovnjaki.

V tradicionalnem sistemu socialnega varstva je organizacija oskrbe izrazito binarna (*op. cit.*: 23), saj ima uporabnik večinoma samo dve možnosti, in sicer da sam poskrbi zase in zraven vključi svoje bližnje ali pa stopi v institucionalni sistem oskrbe ter prejme storitve, ki jih zagotovi država. Pri novem načinu dolgotrajne oskrbe pa bi bilo pri neformalni pomoči in institucionalni oskrbi v ospredju kontinuiteta oskrbe, podpiranje neformalnih oblik, preden se le-te izčrpajo, ter omogočanje, da posameznik čim dlje ostane v svojem okolju, če si to želi.

Naslednji premik je v znanju, do sedaj je bilo v ospredju tradicionalno znanje strokovnjakov, beseda posameznika je bila največkrat brez veljave in nepomembna. Zdaj pa bo potrebno poslušati in upoštevati uporabnika, saj je njegovo znanje za rešitev njegovih težav zelo pomembno. »Uporabniško znanje je izkustveno in uporabniki so izkustveni eksperti, njihovo znanje in način spoznavanja pa ključnega pomena za ustvarjanje ustreznih odgovorov na njihove potrebe« (*op. cit.*: 24).

Pri uresničevanju nove paradigme se lahko pojavijo tudi ovire; zato je najpomembnejši ključ do kakovostnega življenja ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, v odstranjevanju ovir, ki jim preprečujejo dostop do storitev. Nekatere izmed teh ovir (*op. cit.*: 25) so centraliziran pristop in prezrto posameznikovo izvedenstvo pri določanju oblik pomoči, omejujoča politika, ki ne zagotovi dodatnih sredstev, pomanjkanje stanovanj, revščina uporabnikov, odsotnost ustreznih skupnostnih oblik oskrbe, nevarnost birokratizacije postopkov, izguba vpliva uporabnikov, pomanjkljive metode dela pri vzpostavljanju dolgotrajne oskrbe, pokroviteljstvo in nezaupanje uporabnikom.

Grebenc (2005: 216) predstavi ključno ugotovitev, in sicer da potreb ne moremo razumeti brez vednosti o vsakdanjem življenju ljudi, ta kontekst pa si lahko priskrbimo z etnografskim raziskovalnim pristopom. Pri raziskovanju potreb se moramo opreti in osredotočiti na posameznikovo življenjsko zgodbo.

»Usmeritev pogleda v vsakdanje situacije, v njihove pripovedi o tem, kako živijo, kaj v življenju počnejo, kakšna imajo pričakovanja, omogoča, da pridemo do različnih situacij, ki se ljudem v življenju dogajajo. Izrazijo se lahko situacijske nujnosti in želje, hkrati pa se lahko izognemo naštevanju potreb iz kakršnekoli normativne perspektive« (Flaker 1995: 500).

1.2. ČLOVEKOVE PRAVICE V STAROSTI

Pri starih ljudeh so osnovne človekove pravice lahko hitro spregledane in kršene, saj jim ravno starost in z njo povezane ovire, kot so na primer slabše zdravstveno stanje, preprečijo enakopravno obravnavo v družbi, kar pa hitro privede do socialne izključenosti ter raznih drugih diskriminacij. Stari ljudje se težje branijo in zagovarjajo svoje pravice, zato je še bolj pomembno, da se ljudi ozavešča in informira o njihovi »ne«upoštevanosti pravic ter stremi k spodobnemu in kvalitetnemu življenju v starosti. Žmahar (2011: 23) povzema varuhinjo človekovih pravic, Zdenko Čebašek Travnik, ki poudarja, da je potrebno svoje pravice najprej poznati, če jih želimo uveljaviti. Opazila je, da je starejšim največkrat kršena pravica do obveščenosti, saj so namreč informacije dostopne po internetu, dosegljive le dvema odstotkoma starih ljudi. Drug problem se pojavlja, ker starejši pogosto ne morejo uveljaviti pravice do odločanja o tem, kje bodo živeli na stara leta.

Na žalost se stari ljudje še vedno soočajo s starostno diskriminacijo na več področjih (zdravstvo, zaposlovanje, mediji, bivanjska problematika), kar pa jih lahko ogroža, omejuje in onemogoča uveljavljanje osnovnih človekovih pravic in svoboščin. Pravice o enakosti so namreč napisane v državnih dokumentih in evropskih listinah, vendar jih je težko uveljaviti, če jih ljudje ne poznajo, predvsem starejši so velikokrat prikrajšani za dostop do njih (Žiberna 2008: 25).

Ključnega pomena se mi zdi informiranje starih ljudi o vseh možnostih bivanja v starosti in hkrati o storitvah, ki naj bi jim pomagale ohranjati samostojnost in aktivnost. Sami se morajo odločiti, kje bodo preživeli starost, in prav zato je pomembno, da imajo možnost izbire ter več možnih opcij, kako si bodo organizirali življenje na stara leta. Zagotoviti jim je potrebno to možnost izbire in poskrbeti, da bodo imeli dostop do različnih informacij.

»Pravica do varstva pred revščino in socialno izključenostjo je še posebej pomembna za starejše. Zato je treba vzpodbujati solidarnost in vzajemno pomoč (podporo) med generacijami. Staranje je proces celega življenja in mora biti kot takšen tudi obravnavan. Spoštovanje dostojanstva ter telesne in duševne integritete posameznika ima v pravni in socialni državi še poseben pomen v razmerju do starejših. Predvsem ima vsaka starejša oseba pravico do socialnega varstva« (Bizjak 2000, v Mesec 2003: 14).

Tudi predsednica Zveze društev upokojencev Slovenije Mateja Kožuh Novak (v Žmahar 2011: 23) opozarja na velik problem revščine med starejšimi, saj si zaradi nizkih pokojnin zelo težko privoščijo razne storitve, npr. pomoč in nego na domu, čeprav jih potrebujejo. Tudi tu se lahko izkaže, da so za pravico do samoodločanja, zaradi revščine, prikrajšani.

Pravice starejših so kršene na več področjih, za boj proti tovrstni diskriminaciji pa bi bilo dobro vse pravice starejših urediti in definirati v posebnem aktu. Starc (2010: 50) predlaga posebno konvencijo o pravicah starejših ljudi. Ta naj bi bila osnova za zagovorništvo, ozaveščanje javnosti ter izobraževanje o pravicah starejših. Glede na to, da se odstotek ljudi, starejših od 60 let, vsako leto povečuje, se lahko zgodi, da se bo povečala tudi diskriminacija do njih, zato je pomembna naloga državnih služb, nevladnih organizacij in drugega strokovnega osebja, da zaščitijo pravice starih ljudi in poskušajo zagotoviti primerno medgeneracijsko klimo. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da morajo biti stari ljudje enakovredno obravnavani, tako kot naj bi bili v vseh ostalih življenjskih obdobjih (Vovk 1993: 15).

1.3. OSKRBOVANA STANOVANJA

Oskrbovana stanovanja so arhitektonsko prilagojena gibalno oviranim osebam, z lastnim gospodinjstvom; v njih lahko stanujoče osebe dobijo želeno pomoč določenih ustanov 24 ur dnevno. Namenjena so starejšim od 65 let, ki jim zdravstvene razmere dopuščajo samostojno bivanje. V oskrbovanih stanovanjih je tako stanovalcem omogočen optimalni nivo samostojnega življenja, ki ga še zmorejo.

Oskrbovana stanovanja so namenjena (Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, UL RS, št. 52/95, 19/99, 127/03, 125/04, 66/05, 2/06) ljudem, ki:

- so stari nad 65 let;
- so zaradi starosti ali pojavov, ki spremljajo starost, nesposobni za samostojno življenje brez pomoči druge osebe;
- jim preostale psihofizične sposobnosti omogočajo, da z redno organizirano pomočjo drugega in z zagotovljenim zdravstvenim varstvom ohranjajo zadovoljivo duševno in telesno počutje in samostojnost v bivalnem okolju tako, da jim ni potrebno popolno institucionalno varstvo v zavodu.

Pravilnik pa prav tako za upravičence do oskrbovanih stanovanj v posebnih primerih določa osebe, ki so mlajše od 65 let, vendar zaradi psihofizičnih lastnosti niso v celoti sposobne za samostojno življenje brez pomoči druge osebe, in tiste z napredovano kronično oz. neozdravljivo boleznijo, ki so starejši od 18 let.

Oskrbovana stanovanja so oblika institucionalnega varstva, ki se oddaja v skladu s Pravili za oddajanje oskrbovanih stanovanj. Lahko so najemna ali lastniška, največji investitor v Sloveniji na tem področju je Nepremičninski sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki ima v lasti 170 oskrbovanih najemnih stanovanj (Vrbnjak 2005: 19). V območni enoti Ljubljana se nahajajo štiri objekti oskrbovanih stanovanj, in sicer v Trnovem, Medvodah, Trzinu in v Logatcu, v teh stanovalci tudi že stanujejo, nekaj pa jih je še v gradnji, vendar bodo kmalu vseljiva. Oskrbovana stanovanja v Trzinu in Logatcu so pod okriljem Nepremičninskega sklada pokojninskega in invalidskega zavarovanja d.o.o., v Trnovem in Medvodah pa je njihov upravljaec podjetje DEOS d.d.

Institucionalno varstvo v oskrbovanih stanovanjih obsega (Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, UL RS, št. 52/95, 19/99, 127/03, 125/04, 66/05, 2/06):

- osnovno in socialno oskrbo v oskrbovanih stanovanjih;
- zdravstveno varstvo in zdravstveno nego po predpisih o zdravstvenem varstvu.

Osnovna oskrba v oskrbovanem stanovanju obsega (*ibid*):

- pomoč pri bivanju, kamor sodijo: osnovno čiščenje vseh ali posameznih prostorov stanovanja z odnašanjem smeti in postiljanje;

- organizirano prehrano, kamor sodijo: prinašanje pripravljenih obrokov ali priprava hrane v stanovanju in pomivanje uporabljene posode;
- pomoč pri pranju, sušenju in likanju perila, kamor sodijo: prinašanje in odnašanje čistega in umazanega perila ter pranje, sušenje in likanje posteljnega in / ali osebnega perila.

Socialna oskrba v oskrbovanem stanovanju obsega (*ibid*):

- pomoč pri vzdrževanju osebne higiene in izvajanju dnevnih opravil, kamor sodijo: pomoč pri oblačenju, slačenju, pomoč pri umivanju, hranjenju, opravljanju osnovnih življenjskih potreb, vzdrževanje in nega osebnih ortopedskih pripomočkov;
- varstvo in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov, kamor sodijo: vzpostavljanje socialne mreže z okoljem, s prostovoljci in s sorodstvom, spremljanje upravičenca pri opravljanju nujnih obveznosti, informiranje ustanov o stanju in potrebah upravičenca.

Poleg osnovne in socialne oskrbe mora biti upravičencem zagotovljena tudi možnost uporabe celodnevne povezave preko osebnega telefonskega alarma za pomoč na daljavo, ki ga zagotovi izvajalec storitve sam ali pa v ta namen sklene pogodbo z drugim izvajalcem, ki v okviru svoje redne dejavnosti opravlja naloge neprekinjene nujne pomoči

Obseg in vrsta oskrbe se prilagodi potrebam in željam posameznega upravičenca. V oskrbovanih stanovanjih se lahko osnovna in socialna oskrba nadomestita z obliko storitve pomoči na domu – socialna oskrba na domu, če s tem soglaša tudi občina, na območju katere se izvaja storitev.

Oskrbovana stanovanja se praviloma nahajajo v bližini domov za stare, kateri pa so pogodbeno vezani in odgovorni za zagotavljanje različnih storitev stanovalcem oziroma tako imenovanih paketov storitev. Nekatera stanovanja pa so povsem povezana z domom za stare in se tako rekoč nahajajo v isti stavbi. Hojnik Zupanc (1999: 71) se sprašuje o prednostih in slabostih homogenih in heterogenih starostnih naselij, pri tem povzema Gansa, ki zagovarja heterogeno strukturo prebivalstva in jo utemeljuje z naslednjimi argumenti:

- heterogenost prispeva k raznolikosti demografske strukture in s tem bogati življenje prebivalstva na tistem območju;
- heterogenost razvija tolerantnost do socialnih in kulturnih razlik in s tem utrjuje demokratični pristop k reševanju konfliktnih situacij;

- raznolikost med skupinami so posebnega pomena pri vzgoji in izobraževanju mlajše generacije;
- socialna heterogenost ustvarja zanimanje za različne življenjske stile.

Hojnik Zupanc (*ibid*) pa pri primerjavi homogenih in heterogenih starostnih naselij ugotovi, da pri stanovalcih obeh tipov ni bilo bistvene razlike v zadovoljstvu z življenjem, vendar pa je v homogenem naselju višja stopnja medsebojne pomoči. Najboljša možnost je, da se oskrbovana stanovanja nahajajo v bližini centra, kjer imajo stanovalci stik tudi z mladimi in hkrati s sostanovalci, če to želijo. Vsak si sam organizira svojo socialno mrežo, zato je dobro, da se vsak pred prihodom v oskrbovano stanovanje pozanima, v kakšnem okolju se nahaja stanovanje in ali mu to ustreza.

Schöffler (2006, v Štuhec, Fras 2010: 4) navaja objektivna merila, ki podpirajo samostojno bivanje ter doprinesejo h kakovosti življenja starih ljudi. Ta so:

- odsotnost arhitektonskih ovir v stanovanju in njegovi okolici;
- funkcionalnost stanovanjske opreme in opremljenost s pripomočki, v skladu z individualnimi potrebami;
- zadostna prometna povezanost;
- nedotakljivo bivalno okolje za ohranjanje socialnih stikov.

Ta merila so prav tako pomembna za oskrbovana stanovanja, kjer se mora stanovalcem omogočiti primerno stopnjo varnosti, zasebnosti in samostojnosti. Ob teh osnovnih pogojih pa ne smemo pozabiti na posameznikove individualne potrebe in želje, ki so odvisne od starosti, spola, zdravstvenega stanja, materialnih sredstev, življenjskih izkušenj, izobrazbe posameznika ter drugih dejavnikov, ki pomembno prispevajo k posameznikovi kakovosti življenja v oskrbovanem stanovanju.

Za lažje premagovanje vsakdanjih težav in soočanje z njimi, v oskrbovanih stanovanjih, pa stanovalcem lahko pomaga sodobna tehnologija z različnimi tehničnimi pripomočki in telekomunikacijskimi sredstvi. Hojnik Zupanc (1999: 147) navaja, da tehnični pripomočki olajšajo samostojno bivanje v stanovanju, služijo kot nadomestilo za izboljšanje senzornih ter perceptivnih sposobnosti in tako pripomorejo k boljšemu zaznavanju fizičnega prostora, poleg tega pa telekomunikacijska sredstva služijo tudi za premostitev prostorske in časovne razdalje. Kot socialno tehnologijo pa povzame po Leppu (*op. cit.*: 147) tisto, ki je vključena v

posameznikovo okolje, kjer ta živi, in sicer jo deli na tisto, ki je prisotna v bivalnem okolju, kar pomeni izboljšavo pri opremljenosti fizičnega prostora, na tehnologijo, ki omogoča ljudem samostojno življenje, ter na tehnologijo, ki jo potrebuje strokovni kader, ki dela s starimi ljudmi.

Oskrbovana stanovanja, katerih prednost je ta, da so brez arhitektonskih ovir, morajo stanovalcem omogočati brezpogojno varnost in biti temu primerno tudi opremljena.

Večinoma imajo vsa že pred vselitvijo stanovalca opremljeno kopalnico, za ostale prostore pa velja, da si jih stanovalci sami opremijo ali pa so že opremljeni, slednje je odvisno od lastnika oskrbovanih stanovanj. Vsa pa so opremljena z rdečim gumbom, ki je namenjen klicu v sili. Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za graditev oskrbovanih stanovanj za starejše ter o načinu zagotavljanja pogojev za njihovo obratovanje (UL RS, št. 110/2004) določa podrobne minimalne tehnične zahteve za graditev stavb z oskrbovanimi stanovanji in oskrbovanih stanovanj za stare ljudi, kjer so na primer opredeljene zahteve glede parkirnih mest, dvigal, velikosti prostorov, opreme in ostalih stvari, povezanih z oskrbovanimi stanovanji. Zaradi prilagojenosti starim ljudem so stanovanja brez pragov, imajo široke hodnike, vrata, dvigala, večje kopalnice, ustrezno prilagojeno sanitarno opremo, poleg varovanja na daljavo pa mora stavba z oskrbovanimi stanovanji imeti tudi oskrbnika, ki stanovalcem zagotavlja 24-urno pomoč (Žmahar 2011: 128).

Pihlar *et al.* (2010: 67) po Höpflingerju ocenjujejo, da je izraz *stanovanje, prilagojeno starejšim* neprimeren, saj predpostavlja, da se stanovanjske potrebe starejših in mlajših med seboj precej razlikujejo, po drugi strani pa napeljuje, da starejši ljudje potrebujejo posebna stanovanja, ker ne morejo več normalno živeti. V gerontologiji je zato bolj primeren izraz *gradnja brez arhitektonskih ovir*, ki je namenjen in primeren za vse ljudi, ne glede na njihovo starost. Tudi izraz *oskrbovana stanovanja* spremlja rahel negativen prizvok, saj je lahko prva asociacija na stanovanja za stare ljudi, ki so bolni in ne morejo več v celoti skrbeti sami zase. Gradnja brez arhitektonskih ovir bi se tako morala upoštevati pri načrtovanju in gradnji vseh stanovanjskih ter drugih objektov, na ta način bi se lahko delno izognili diskriminaciji starih in drugih gibalno oviranih oseb.

Direktor Nepremičninskega sklada PIZ Florijan Bulovec

(<http://www.gorenjskiglas.si/novice/>) navaja nekatere probleme z oskrbovanimi stanovanji v Sloveniji, in sicer se pri gradnji oskrbovanih stanovanj za trg dogaja, da jih nekateri

investitorji gradijo v nasprotju s pravilnikom. Še večji problem pa nastane, ko nekateri kupijo ta stanovanja kot dobro naložbo in jih potem poskušajo oddati v najem po zelo visoki ceni. Poleg tega pa Bukovec še dodaja, da si ta stanovanja tako in tako težko privoščijo ljudje z nizkimi pokojninami. Do teh kršitev ne bi smelo prihajati, zato bo potrebno začeti izvajati poseben nadzor, ki bo obvaroval stanovalce oskrbovanih stanovanj.

1.3.1. Primer delovanja oskrbovanih stanovanj v Zdravilišču Laško

V Zdravilišču Laško si stanovalci lahko izberejo izvajanje socialne oskrbe, ki zajema pomoč pri organizaciji bivanja, organizirano prehrano, pomoč pri vzdrževanju osebne higiene, varstvo ter pomoč pri ohranjanju socialnih stikov. Socialna oskrba do osem ur na teden, znaša cena 11,46 EUR na dan.

Velikost oskrbovanih stanovanj meri od 26,40 m² do 30,40 m², vsako pa je sestavljeno iz predsobe, kopalnice, dnevnega prostora, ki vključuje kuhinjo, večja stanovanja pa vsebujejo še dodatno sobo. Stanovanja so opremljena kot hotelske sobe, oprema se lahko proti plačilu obdrži, opremiti pa je potrebno le kuhinjo. Stanovanja se lahko najamejo, poleg najemnine pa je mesečno potrebno plačevati še tekoče stroške, kot so ogrevanje, komunalne storitve, upravljanje, porabo tople in hladne vode, porabo električne energije, telefon, CATV, ki znašajo približno 83 EUR na mesec. Stanovalci si lahko obroke pripravljajo sami ali pa se prehranjujejo v restavraciji oskrbovanih stanovanj. Stanovalec mora pred vselitvijo v oskrbovano stanovanje poravnati stroške za trimesečno najemnino, kot dodatno ugodnost pa lahko stanovalci koristijo zdravstvene in kopališke storitve Zdravilišča Laško z 20 odstotnim popustom (Viktor 2007: 81).

1.3.2. Oskrbovana stanovanja kot institucionalno varstvo

Ideologija institucionalizacije (Flaker *et al.* 2008: 28) je precej preprosta in razumna, in sicer če je človek bolan, ne more biti doma, temveč mora v posebno ustanovo, kjer lahko zanj v celoti poskrbijo. Po drugi strani pa je to zmotna ideologija, saj lahko človek večino storitev in pomoči, ki bi jo prejel v ustanovi, prejme doma. V tej smeri so se tudi razvila oskrbovana stanovanja, saj stanovalci lahko prejemajo določene storitve na dom, poleg tega pa jim to stanovanje zagotavlja stoodstotno varnost. Mislim, da je velik del oskrbovanih stanovanj še

vedno preveč usmerjen k institucionalizaciji, zato jih ocenjujem kot vmesno stopnjo med prejšnjim stanovanjem stanovalca in domom za stare.

Za Slovenijo je značilna izrazito institucionalno usmerjena skrb za ljudi, že življenje sodobnega človeka je nenehno prepleteno z institucijami, zadnje obdobje v našem življenju pa je sploh močno institucionalizirano. Razlog za prevladujočo institucionaliziranost starejšega prebivalstva je tradicija institucionalnega varstva, saj so že pred drugo svetovno vojno, med vojno in po njej stari ljudje pri nas živeli v ustanovah, podobnih domovom za stare, v hiralnicah, zavetiščih za onemogle in ubožnicah. Razvoj institucij za stare ljudi pa so še dodatno pospešili razvoj medicine in gerontologije ter pospešena modernizacija in industrializacija (Mali 2009: 95).

Pred osamosvojitvijo Slovenije je bila torej skrb za stare ljudi precej enostransko usmerjena v nego in oskrbo v institucijah, v začetku osemdesetih let pa so se pojavili začetki organizirane pomoči starejšim ljudem na njihovem domu. Slovenija si je tako prizadevala ustvariti okoliščine, ki bi staremu človeku omogočale čim dlje ostati v domačem okolju (Nagode 2009: 125).

Oskrbovana stanovanja so del institucionalnega varstva, zato je pričakovati, da bo prevladoval medicinski model, ki je »usmerjen predvsem na zadovoljevanje bioloških potreb stanovalcev, pri čemer so pogosto spregledane in zanikane njihove psihološke in socialne potrebe« (Milošević Arnold 2003: 30). Oskrbovana stanovanja pomenijo alternativo domovom za stare in v teh stanovanjih naj bi bili stanovalci bolj samostojni ter imeli na izbiro le določene storitve, ki jih dejansko potrebujejo, zato bi tu moral prevladovati socialni model. Pri tem pa »je v ospredju človek kot socialno bitje. V izhodišču so odnosi, počutje in kakovostno bivanje, kar v celoti omogoča dostojno življenje. To je odmik od totalne ustanove oz. modela ustanove in usmeritev k stanovanjskemu modelu« (Winter, Imperl 2010: 93).

1.4. POTREBE STARIH LJUDI V POVEZAVI Z OSKRBOVANIMI STANOVANJI

V prvi vrsti sem sodijo potrebe, ki so vezane na spretnosti vsakdanjega življenja, in sicer skrb za sebe (osebna higiena, gospodinska opravila, urejanje stanovanja) ter področje dela, prostega časa in družbenega udejstvovanja (Flaker *et al.* 2008: 230). V raziskavi bom

predstavila potrebe, ki so pomembne stanovalcem v oskrbovanih stanovanjih v območni enoti Ljubljana. V tem poglavju pa predstavljam splošne potrebe, ki bi morale biti zadovoljene pri vseh ljudeh, še posebej pa sem se osredotočila na tiste, ki naj bi imele pomembno vlogo v starosti. Kasneje, v rezultatih, bom tako lahko preverila, katere potrebe so se izkazale za pomembne stanovalcem oskrbovanih stanovanj in v kolikšni meri so le-te tudi zadovoljene. Spodaj navedene potrebe sem izbrala na podlagi indeksa potreb dolgotrajne oskrbe.¹

1.4.1. Stanovanje

Flaker *et al.* (2008: 111) navajajo, da je danes stanovanje ena od temeljnih potreb, ki se nam zdi po eni strani samoumevna, glede na to, da nam pravico do stanovanja zagotavljajo številne mednarodne konvencije in ustava, vendar pa po drugi strani vemo, da dostop do stanovanja ni ravno lahek; še posebej, če pripadaš kateri izmed »ranljivih« skupin, kot so to stari ljudje. Stanovanje nam nudi obliko zavetja, varnosti, je prostor naše zasebnosti, intimnosti, v njem lahko svobodno sprejemamo lastne odločitve, je prostor za druženje, ustvarjanje družine, skratka prostor, kjer preživimo veliko časa in prav zaradi tega je pomembno, da se v njem tudi dobro počutimo.

»Stari ljudje danes preživijo zunaj stanovanja približno 2,5 ure dnevno. Stanovanje in neposredna okolica tako pomenita središče življenja posameznega starega človeka in sta tako odločilna za njegovo dobro počutje. Raziskave kažejo, da starejši ljudje, ki so zadovoljni s svojim stanovanjem, bolj pozitivno načrtujejo prihodnost, so na telesnem, duševnem in socialnem področju aktivnejši, imajo več socialnih stikov in bolj pozitivno doživljajo vsakdan. Kot najpomembnejši potrebi na področju bivanja stari ljudje navajajo potrebo po varnosti in neodvisnosti oz. samostojnosti« (Štuhec, Fras 2010: 4).

1.4.2. Urejanje stanovanja

»Opremljenost stanovanja, prilagojena potrebam ljudi, ki niso zmožni povsem samostojnega življenja, je ključnega pomena za ohranjanje in podporo tistih zmožnosti, ki jih je oseba še sposobna sama opraviti.« (Flaker *et al.* 2008: 134). S tem, ko posameznik sam uredi

¹ V knjigi *Dolgotrajna oskrba, očrt potreb in odgovorov nanje* (2008) so predstavljene potrebe ranljivih skupin prebivalstva na splošno, jaz sem se osredotočila na potrebe starih ljudi.

stanovanje, mu da poseben pečat, ki govori o njegovih vrednotah, prepričanjih, na ta način namreč lahko izrazi in svetu predstavi samega sebe. Pri oskrbovanih stanovanjih se mi to zdi še bolj pomembno, saj so nekatera stanovanja že opremljena in tako še bolj poudarjajo institucionalno okolje, ki pa ne prinaša občutka »domačnosti«. Flaker et al. (*op. cit.*: 112) navajajo, da osebno označevanje prostora postane z namestitvijo v ustanovi precej pomanjkljivo, saj je vpliv na ureditev prostora minimalen ali ga sploh ni, brez te funkcije pa smo manj cenjeni in manj vredni.

Pomembno je, da se star človek v svojem stanovanju dobro počuti, odločujoč dejavnik pri tem lahko postanejo fizične ovire, na primer stopnice, neprimerna vrata, pohištvo, velikost stanovanja, ki lahko staremu človeku povzročajo precej težav (Hardie 1978: 26). Pri stanovalcih oskrbovanih stanovanj me v nadaljevanju zanima, kako so se soočili z opremljanjem in urejanjem stanovanja, kdo jim je pri tem pomagal in ali bi raje sami opremili stanovanje.

1.4.3. Potreba po gotovosti in varnosti

Ti dve potrebi sta v veliki meri povezani z različnimi tveganji, ki so v tretjem življenjskem obdobju lahko precej pogosta. Človek na starost opeša, zato se lahko pojavijo razne nesreče, bolezni, tatvine in nasilje (Grebenc 2005: 192). Stari ljudje se lahko poškodujejo tako zunaj kot tudi znotraj stanovanja, njihovi refleksi so slabši, poleg tega pa se pri vsakdanjih opravilih srečujejo z raznimi ovirami, kot so na primer stopnice, neprilagojeno pohištvo idr.

Predvidevam, da je ravno to posvečanje pozornosti zgoraj naštetim nevarnostim in oviram pozitivna lastnost oskrbovanih stanovanj, v katerih naj bi bilo poskrbljeno za varnost stanovalcev, tako v smislu odpravljanja fizičnih ovir kot tudi v zagotavljanju različnih oblik pomoči, storitev ter prilagajanju raznim potrebam stanovalcev. Zanimalo me je, v kolikšni meri je ta občutek gotovosti in varnosti prisoten pri stanovalcih oskrbovanih stanovanj.

1.4.4. Potreba po zasebnosti, miru

Ena izmed pomembnih stvari pri stanovanju je, da imamo mir takrat, ko ga želimo imeti in da nas drugi pri tem ne motijo. Količina zasebnosti pa je precej odvisna od posameznikovega

zdravstvenega stanja in počutja, saj predpostavljam, da ima stanovalec v oskrbovanem stanovanju manj zasebnosti in miru, če potrebuje več storitev.

»Zasebnost je v starosti ranljiva spremenljivka, ker se na eni strani postopno zmanjšujejo želeni stiki (zaradi upokojitve, smrti partnerja in vrstnikov), na drugi strani pa se star človek velikokrat znajde v razmerah, ko mora svojo zasebnost žrtvovati zaradi neposredne prostorske bližine neznanih oseb (v instituciji) ali zaradi vdora tujih ljudi v svoj dom, ki mu pomagajo pri vsakodnevnih življenjskih opravilih« (Hojnik Zupanc 1999: 32).

1.4.5. Vsakdanje življenje

»Vsakdanje rutine, potek dneva, prekinitve ali okrepitve dejavnosti nam dajejo socialni občutek življenjskega ritma, samega sebe in pripadanja okolju, v katerem živimo« (Flaker *et al.* 2008: 191). Poleg tega pa nam »omogočajo vzdrževanje nadzora nad potekom življenja« (Grebenc 2005: 219).

Ponavadi v našem vsakdanjiku poskušamo slediti nekim nenapisanim pravilom, ki jih določa družba, na primer kako naj se začne, konča in poteka dan in s tem povezani obredi. Vsak sam pa si potem po svoje organizira dejavnosti in poskuša čimbolj izpolnjevati načrtane plane. Vsakdanja rutina vnaša v naše življenje neko ravnovesje in potrditev, da delujemo dobro.

Flaker *et al.* (2008: 195) navajajo, da se rutine ljudi, ki potrebujejo pomoč, razlikujejo od običajnih rutin ostalih ljudi in zato se pri nekaterih, sem sodijo v veliki meri tudi stanovalci oskrbovanih stanovanj, pri vsakodnevni rutini zvrsti precej drugih ljudi, kot so sorodniki, strežniki, oskrbovalci, dostavljavci hrane in drugi, ki jim olajšajo in pomagajo pri vsakdanjih opravilih. Med drugim si stanovalci pomagajo tako, da uporabljajo posebne tehnične pripomočke, posebej prilagodijo okolje in razvijejo povsem svojstvene spretnosti ter postopke.

»Značilnost poteka dneva ljudi, ki so izpadli iz sfer dela, je, da se vsakdanja gospodinjska opravila razpotegnejo čez ves dan, prehode v dnevu predstavljajo posamezni obroki, urnik televizijskega sporeda, obiski strokovnjakov« (*op. cit.*: 201). »Kadar so v vsakdanje aktivnosti vključeni kot pomočniki drugi ljudje, je pomembno, da človek, ki mu pomagajo, ohrani nadzor nad svojo življenjsko situacijo. Da lahko določa tempo izvajanja pomoči (kar trenutno

želi, dovoli), da sta obseg in vsebina pomoči prilagojena potrebi po pomoči (da človek obdrži naloge, ki jih lahko opravi sam)« (*op. cit.*: 210).

Samostojnost človeku omogoča aktivni položaj, predvsem je pomembno, da tisto, kar posameznik lahko opravi sam, pri njem spodbujamo in ga ne postavljamo v pasivno vlogo. Tudi pri drugih opravilih, kjer posameznik potrebuje pomoč, je potrebno, da se ga vključi in da naredi tisto, kar zmore; pri tem se namreč človek še vedno lahko počuti samostojnega in deloma neodvisnega od tuje pomoči. Na ta način pa poteka proces krepitev moči, ki človeka spodbuja, opogumlja in ga navdaja s pozitivno življenjsko naravnostjo.

1.4.6. Dostopnost oskrbovanih stanovanj in okolice

»Oskrbovana stanovanja praviloma gradijo zunaj mest, kar pa je samo še dodatno izključevanje starejših, namesto da bi omogočili integracijo vseh generacij v življenje sosesk. Nekatere države upoštevajo priporočila in v soseskah namenijo starejšim 10 odstotkov stanovanj« (Žiberna 2008: 25).

Problem se pojavlja tudi pri prometni povezavi z večjimi mesti in odpravi avtobusnih linij, ki lahko starim ljudem onemogoča dostop do raznih lokacij in storitev, poleg tega pa se v zadnjem času zapira veliko manjših trgovin, veliki trgovski centri pa so največkrat oddaljeni in spet nedostopni starejšim (*op. cit.*: 26).

1.4.7. Možnost izbire

Ljudje imamo v vsakdanjem življenju privilegij oziroma nam je samoumevno, da lahko izbiramo, kaj bomo jedli, kaj in kdaj bomo določeno stvar počeli, s katero dejavnostjo se bomo ukvarjali, skratka sami si lahko organiziramo aktivnosti čez dan, predvsem pa je pomembno, da imamo možnost izbire pri večini stvari.

Osebam v institucijah pa so tovrstne izbire velikokrat onemogočene, saj prevladujejo pravila in urniki obrokov, vstajanja ter organizacija aktivnosti. Ne morejo izbirati v kateri sobi bodo, kaj bodo jedli, katera zdravila bodo jemali, zelo malo je možnosti za pridobivanje novih izkušenj, nekateri pa nimajo niti možnosti upravljanja z lastnim denarjem. Uporabniki

institucije so tako v podrejenem položaju, kjer nimajo možnosti izbire, poleg tega pa tudi nimajo moči, da bi brez pomoči osebja izbiro izpeljali (Flaker *et al.* 2008: 314).

Z možnostjo izbire oseba dobi nadzor nad svojim življenjem in ravno zato je potrebno zagotoviti več možnih oblik storitev in dejavnosti, med katerimi se bodo uporabniki lahko odločali, prav tako pa je potrebno potem to izbiro uporabnika ali stanovalca upoštevati in jo spoštovati. To bi moralo veljati tudi pri stanovalcih v oskrbovanih stanovanjih; zdi se mi, da je to ena izmed pomembnih prednosti oskrbovanih stanovanj v primerjavi z domovi za stare ljudi.

1.4.8. Tveganje

»Uporabniki torej potrebujejo načine, kako omogočiti tveganje v stopnji, ki je sprejemljiva za vsakdanje situacije; naloga strokovnjakov in drugih skrbnikov je, da izničijo tveganja, ki izhajajo iz hendikepa uporabnikov, in hkrati omogočijo tveganja, ki jih vsi sprejemamo« (Flaker *et al.* 2008: 87).

Pretirano pokroviteljski in skrbniški odnos do uporabnika pripelje do izogibanja tveganjem, kar pa uporabniku lahko precej škodi, saj brez tveganja ne moremo izgrajevati samega sebe, poleg tega pa si s tveganjem omogočimo nova doživetja in spoznanja (*ibid*). Grebenc (2005: 192) pravi, da morajo imeti posamezniki možnost, da lahko izberejo manj tvegan način ter ravnajo v skladu z njihovim znanjem, zato morajo biti ljudem na voljo sredstva, s katerimi se lahko izognejo tveganjem ali le zmanjšajo njihove posledice, imeti pa morajo tudi priložnosti, da razvijejo strategije za zmanjševanje škode. »Tveganje vpliva na načrtovanje dnevnih aktivnosti starih« (*ibid*).

Stanovalcem v oskrbovanih stanovanjih se mora torej omogočiti pomoč pri tveganjih, kjer se počutijo nemočne ali prestrašene, lahko npr. kot pomoč spremljevalca na sprehodih ali pri drugih opravkih, ki jim sami niso popolnoma kos. Stanovalci zaradi tveganj, pri katerih se ne počutijo varne in močne, ne bi smeli biti ujetniki lastnih stanovanj.

1.4.9. Sprejemanje nesmisla

Flaker *et al.* navajajo (2008: 103), da nesmiselne dejavnosti postanejo smiselne s svojo notranjo urejenostjo. Včasih nam lahko tudi povsem nepomembne stvari in želje dajo nek smisel, ki nam pomaga lažje razumeti ter prebroditi nesmisel v določenem trenutku. Nekomu se neka stvar, opravilo lahko zdi precej nepomembno, spet drugemu pa predstavlja pomemben del v njegovem življenju, ki pozitivno vpliva na njegovo samopodobo in mu daje potrditev. Veliko bolje je, da ohranimo in sprejmemo za nekoga »nesmiselna« dejanja, kot pa izgubimo smisel do življenja in si želimo čimprej umreti. Mesec (2003: 13) navaja, da je v Sloveniji koeficient samomorov najvišji v kategorijah okrog osemdesetega leta, doživljanje nesmisla pa naj bi bila posledica zgrešene vrednotne usmerjenosti v aktivnem življenju.

1.4.10. Denar in stroški

»Podatki zadnjih let za Slovenijo kažejo starejše kot izrazito ranljivo skupino, saj imajo skoraj dvakrat višjo stopnjo tveganja revščine kot preostala populacija« (Hlebec *et al.* 2010: 27). Najbolj so ranljivi upokojenci, starejši od 65 let, predvsem enočlanska gospodinjstva, ki vključujejo starejše ženske, pri njih je stopnja tveganja revščine višja od 50 % (*op. cit.*: 27). Na žalost se tudi pri tej temi pojavlja diskriminacija starih ljudi, saj mnogi zaradi svoje starosti nimajo pravice do posojila, da bi si lahko izboljšali bivalne in druge razmere (Žiberna 2008: 25).

»Cena najema oskrbovanega stanovanja, ki ga oddaja Nepremičninski sklad PIZ, je od 4,2 evra do 6,95 evra za kvadratni meter in je odvisna od lokacije in od tega, koliko je pri gradnji objekta z oskrbovanimi stanovanji pripravljena sodelovati občina« (Žmahar 2011: 128). Ponekod pa se najemodajalci zavarujejo pred morebitnimi dolgovi najemnikov, in sicer tako, da že pred podpisom pogodbe preverijo višino dohodkov stanovalca. V primeru, da ta ni dovolj plačilno sposoben, morajo za plačevanje s posebno izjavo jamčiti sorodniki ali občina (*op. cit.*: 128). V empiričnem delu bom ugotavljala, kakšno je življenje v oskrbovanem stanovanju z vidika stroškov, ali si stanovalci s svojimi viri dohodkov lahko privoščijo dostojno življenje in kako so zadovoljni s svojim materialnim stanjem.

1.4.11. Stiki in družabnost

Ena izmed temeljnih človekovih potreb je potreba po stikih in druženju. Ljudje smo družbena bitja in zato vzpostavljamo veliko različnih stikov, ti pa nas potem zaznamujejo, govorijo o naši identiteti ter omogočajo, da ustvarjamo svet okrog sebe (Flaker *et al.* 2008: 258). Pri stanovalcih v oskrbovanih stanovanjih me zanima, kakšno socialno mrežo imajo v svojem okolju in kako se je ta zdaj, po preselitvi v oskrbovano stanovanje, spremenila. Hlebec *et al.* (2009: 154) imenujejo pomoč, ki si jo starejša oseba izmenjuje s svojim lokalnim okoljem, socialna opora. Caplan (2004, *ibid*) je izhajal iz prepričanja, da so socialne vezi zelo pomembne, saj vplivajo na poteke in izide življenjskih prehodov. Tu se avtor ne omeji le na najbližje odnose, temveč pomemben pomen pripisuje tudi bolj oddaljenim vezem, kot so sosedski odnosi, skupine za samopomoč in drugo, pomembno pa naj bi na odnose vplivali vzajemnost in trajnost le-teh.

Obstaja več klasifikacij socialne opore, Hlebec (*op. cit.*: 155) navaja naslednje:

1. instrumentalna (materialna) opora ali praktična pomoč se nanaša na pomoč v materialnem smislu (pomoč pri hišnih opravilih, posojanje denarja, ...);
2. informacijska opora so informacije in nasveti, ki jih posameznik potrebuje v določeni situaciji, ob kakšni večji življenjski spremembi;
3. emocionalna opora je pomoč ob večjih ali manjših življenjskih krizah (smrt bližnjega, ločitev, ...);
4. druženje (družabna srečanja, izleti, hobiji, ...).

Široka in bogata socialna mreža oziroma socialna opora osebi daje občutek, da je sprejeta, zaželeno, cenjena, pridobi si občutek varnosti, ki je pomemben vir moči v času krize. Dobro je namreč vedeti, kam se lahko obrnejo po pomoč, kje dobijo določena znanja, potrditve in navsezadnje – počutijo se tudi bolj pomembne, spoštovane in samozavestne.

Flaker *et al.* (2008: 274) omenjajo tako imenovane plačane prijatelje, ki ponavadi predstavljajo največji del uporabnikove socialne mreže in so včasih edini stik posameznika z zunanjim svetom. Pri stanovalcih v oskrbovanih stanovanjih so to lahko tudi oskrbovalci in drugi strokovni delavci, ki v njihovo življenje prinašajo neko novo energijo ter jim zapolnijo potrebo po stikih in druženju.

Za krepitev stikov so pomembni tudi prostovoljci in spremljevalci, ki starim ljudem lahko pomagajo pri raznih opravilih, jih spremljajo na sprehodih, v trgovini, skratka pri tistih stvareh, ki jih sami ne zmorejo ali pa potrebujejo določeno pomoč. Prostovoljci so tudi odlični sogovorniki ter poslušalci, pri tem pa se tudi sami lahko od starega človeka veliko naučijo. Pri starih ljudeh se mi zdi še posebej pomembno, da imajo možnost z nekom deliti svoje znanje, izkušnje, modrost ter slednje tako prenesti naprej. Mesec (2003: 54) navaja opravila, ki bi bila smiselna, da jih opravljajo nepoklicni prostovoljni delavci, in sicer so to gospodinjska pomoč, spodbujanje starejšega človeka in podpora, omogočanje človeškega stika in bližine, psihosocialna pomoč, pomoč svojcem v smislu njihove časovne razbremenitve, podpora svojcem pri negovalnih opravilih in pomoč po bivanju v bolnici.

Hlebec *et al.* (2009: 156) pa opozarjajo, da so socialna omrežja tudi pomemben dejavnik zdravja, in sicer ima pripadnost socialnim omrežjem, v kateri sta prisotni dobra komunikacija in medsebojna podpora, pozitiven učinek na zdravje. Obstaja torej povezava med ljudmi, ki prejmejo manj opore od drugih ter večjim tveganjem za razne težave zaradi kroničnih bolezni.

Grebenc (2005: 176) v svoji raziskavi ugotavlja: »Stiki so razmeroma stalni, novih stikov je malo. Ko se nek stik pretrga (smrt, selitev, konflikt), ga le redko nadomesti nov stik. To pomeni, da je sčasoma mreža ljudi, ki jo ima star človek okoli sebe, vedno manjša.

Pomembno mesto v stikih tako pripada strokovnjakom.«

1.4.12. Prosti čas

Strokovne delavke, ki so delale z osebami z demenco so povedale (Flaker *et al.* 2008: 218): »S prostočasnimi dejavnostmi ohranijo samostojnost pri hranjenju in oblačenju, naučijo se novih stvari, ohranjajo stopnjo miselnih sposobnosti in vzdržujejo spomin, ne pozabljajo tako hitro, vzdržujejo besednjak, vzdržujejo telesne sposobnosti (boljša gibnost, gibčnost in čvrstost telesa), spomnijo se stvari iz preteklosti, izboljšajo medsebojno komunikacijo, lahko izrazijo svojo voljo, ohranjajo socialne stike, več se družijo, utrdijo občutek pripadnosti in povezanosti, sprejetosti in zaželenosti, domačnosti in topline, pomembnosti in koristnosti.«

Za stanovalce v oskrbovanih stanovanjih lahko predvidevam, da imajo prostega časa veliko, saj so upokojenci in si tako lahko sami razporedijo različne dejavnosti čez cel dan. Dobro je,

če ohranjajo svojo telesno kondicijo ter se ukvarjajo s hobiji, ki jih veselijo in v katerih uživajo.

1.4.13. Osamljenost

Nekateri ljudje se na stara leta lahko počutijo precej osamljene, pogrešajo stike z vrstniki, sosedi, sodelavci, prijatelji in predvsem s člani družine. Razlogov, zakaj so nekateri osamljeni, je veliko. Eden najpogostejših pri starih ljudeh je ta, da jim prijatelji in znanci umrejo, njihova socialna mreža pa se jim tako vedno bolj oža. Svojci in sorodniki so velikokrat zelo zaposleni in nimajo časa za vsakodnevno obiskovanje. Pri stanovalcih v oskrbovanih stanovanjih je razlog za osamljenost lahko prav njihova preselitev v novo stanovanje, predvsem če so se preselili v drug kraj. Tako lahko izgubijo dolgoletne stike s sosedi, znanci in celotno okolico ter morajo zdaj, drugje, ponovno spoznavati druge ljudi. Za nekatere je to lahko precej naporno, spet drugi pa se lažje vživijo v novo okolje in jim preselitev pomeni priložnost za povečanje svoje socialne mreže.

Flaker *et al.* (2008: 282) navajajo, da k osamljenosti velikokrat prispevajo tudi omejene možnosti gibanja, na primer nezmožnost iti ven ter se nasploh gibati. Pri tem stari ljudje potrebujejo pomoč druge osebe, oskrbovanci pa velikokrat nimajo časa za sprehode z njimi in tako največkrat ostanejo doma, stiki z drugimi pa postanejo vse bolj redki. Hojnik Zupanc (1999: 32) pa pojasni, da se »posameznik lahko počuti osamljenega, čeprav prostorsko ni izoliran (do takih razmer lahko pride v domovih za stare), in nasprotno – prostorska izoliranost še ne pomeni nujno osamljenosti, če je zaželen in izbrana prostovoljno v smislu kontrole dostopnosti drugih do sebe.«

Pojavi se lahko začaran krog osamljenosti (Flaker *et al.* 2008: 286), in sicer so nekateri lahko osamljeni, ker so jih drugi zapustili ter pozabili nanje, posledica pa je, da se človeka potem obravnava kot samotarja, ki si ne želi družbe. Tako je najlažje nanj pozabiti. Nekateri aktivno zavračajo stike in vstop v njihov prostor osamljenosti na način, da zavračajo pomoč drugih in se zatečejo v svoj svet. To se predvsem pojavlja pri osebah z demenco. Spet drugi imajo konfliktne odnose s sorodniki, ki včasih ne upoštevajo uporabnikovih potreb in želja, lahko se pojavi tudi zasmehovanje, žaljenje, vsiljevanje mnenj; kar pa privede do različnih nasilnih dejanj. Dogodki se torej povezujejo krožno, postopoma se zmanjšujejo krogi prijateljev, znancev, cel proces postane spiralen in na koncu se približa točki absolutne samote.

1.4.14. Informiranost

Da ima stanovallec možnost izbire, pa mora biti dobro informiran, kar pomeni, da ima informacije, kaj se v njegovem okolju dogaja, kakšna društva obstajajo, kje dobi določeno storitev, katera zdravila potrebuje, kako delujejo in drugo. Informacije pa lahko dobi od zaposlenih oziroma od tako imenovanih plačanih prijateljev, strokovnih delavcev, od sosedov, znancev, preko oglasne deske, televizije, radia in časopisov. Stanovalcem oviro pri dostopu do informacij povzročajo slabši vid, sluh, omejena gibljivost ali druge zdravstvene težave. Ovira je lahko tudi neprimerna lokacija oskrbovanih stanovanj, na primer velika oddaljenost od centra mesta, zaradi katere se stanovalci težje udeležujejo zelenih prireditev, sestankov, ob tem pa so prikrajšani za informacije. Pomembno vlogo pri tem imajo zunanji obiskovalci in strokovnjaki, ki morajo skrbeti za njihovo jasno, sprotno in natančno informiranje ter biti pozorni, kje bi določene informacije oseba lahko spregledala, in to preprečiti. Tu sledi logična povezava, da so tisti stanovalci, ki so bolj informirani, tudi bolj aktivni in obratno.

1.4.15. Odgovori na potrebe

Flaker *et al.* (2008: 387) ločijo navedene potrebe na univerzalne in na tiste, ki so bolj značilne za ljudi z dolgotrajnimi stiskami oziroma te potrebe pri njih lahko bolj izstopajo. Med prve uvrstijo potrebe po delu, stanovanju, družabnosti, stikih ter druge potrebe vsakdanjega življenja. Pri drugih, bolj specifičnih potrebah, pa so v ospredju tiste, ki po eni strani oblikujejo posameznikovo življenje glede na družbene zahteve, po drugi pa mu omogočijo delovanje v družbi ter organiziranje svojih doživetij, dejavnosti in razumevanje situacije. Vse potrebe skupaj se med seboj povezujejo, ena je posledica druge in obratno. Na primer, če ima oskrbovano stanovanje neprimerno lego, izven mesta, se bo stanovallec verjetno težje udeleževal aktivnosti v mestu, imel bo več problemov z organiziranjem prevoza, posledično se bo lahko zadrževal več doma, kar pa bo vodilo v osamljenost in manjšo informiranost. Potrebe bom poskušala razdeliti najprej na izražene in neizražene ter na zadovoljene in nezadovoljene. Izražene bodo lahko realizirane ali pereče, neizražene pa samoumevne ali skrite.

Tabela 1.2. Potrebe glede na zadovoljenost in izraženost

POTREBE	Zadovoljene	Nezadovoljene
Izražene	realizirane	pereče
Neizražene	samoumevne	skrite

Vir: Flaker *et al.* 2008: 395

V ospredje bom postavila izražene in nezadovoljene potrebe, ki jih bodo izrazili stanovalci v izbranih oskrbovanih stanovanjih.

1.5. SOCIALNO DELO V OSKRBOVANIH STANOVANJIH

Za socialno delo s starimi ljudmi se uporabljajo različni termini, in sicer ga Vida Milošević Arnold poimenuje gerontološko socialno delo oziroma specialno socialno delo, Blaž Mesec uporablja izraz gerontoboetika, Ramovš pa razvije idejo o socialnodelavni gerontologiji (Mali 2007: 3). Tudi pri stanovalcih v oskrbovanih stanovanjih ima socialno delo pomembno vlogo, saj socialni delavci glede na potrebe stanovalcev opravljajo terensko delo in izvajajo različne vrste pomoči, predvsem v smislu moralne podpore, kot pomoč pri navezovanju, vzpostavljanju stikov ter zagotavljanju raznih socialnovarstvenih storitev. Prav tako tudi stari ljudje doživljajo različne vrste stresa, predvsem če se na stara leta preselijo v kakšno ustanovo, oskrbovano ali drugo stanovanje, saj se ob tem pojavi veliko sprememb in stresnih situacij, ob katerih nekateri potrebujejo strokovno pomoč socialnih delavcev.

»Oblike te pomoči pa morajo biti fleksibilne, prilagojene tako specifičnim potrebam starih ljudi kot skupine in tudi individualnim potrebam konkretnega starega človeka. To pa pomeni, da mora biti socialno delo s starimi ljudmi specializirano področje strokovnega dela, ki zahteva poglobljena specifična znanja, primeren osebni odnos in senzibilnost za probleme starih ljudi, kakor tudi dosledno upoštevanje etičnih norm pri delu« (Milošević Arnold 2003: 4).

1.5.1. Koncepti socialnega dela pri delu s starimi ljudmi

Poznamo razne koncepte, ki se uporabljajo pri socialnem delu s starimi ljudmi (Mali 2007: 14-20).

- a) *Partnerstvo* – V partnerskem odnosu med uporabnikom in socialnim delavcem prevladujeta medsebojno zaupanje in enakopravnost. Upoštevati se mora uporabnikove pravice ter osebi pomagati pri njenem uveljavljanju; na ta način pa tudi uporabnik pridobi na moči, ima možnost izbire ter vse večji nadzor nad lastnim življenjem. Partnerski odnos pomeni tudi, da strokovnjak verjame v posameznikove sposobnosti za uspešno rešitev problema in da lahko uspešno opravlja svoje najpomembnejše družbene vloge.
- b) *Krepitev moči* – Pomeni zagotavljanje potrebnih sredstev in novih možnosti, kjer se išče posameznikove vire moči, ki ljudem pomagajo pridobiti večji vpliv na svoje življenje.
- c) *Zagovorništvo* – Zavzemati se je potrebno za pravice posameznikov ali skupnosti, lahko tudi s krepitvijo moči.
- č) *Skupnostna skrb* – Cilj skupnostne skrbi je povečanje kvalitete življenja v skupnosti ter vzpostavljanje raznih možnosti in fleksibilnih mrež pomoči, pri tem pa se morajo načrtovalci opirati na potrebe uporabnikov.
- d) *Skupine za samopomoč* – V teh skupinah se srečujejo člani, ki imajo podobne potrebe, probleme in si medsebojno pomagajo z dajanjem podpore, informiranjem in izmenjavo izkušenj.
- e) *Antidiskriminacijska praksa* – Praksa socialnega dela mora biti usmerjena proti predsodkom, stereotipom, negativnemu odnosu ter neustrezni obravnavi ljudi glede na spol, raso, starost, religijo in etnično pripadnost.
- f) *Socialne mreže* (op. cit.: 19) – »Socialna mreža pomeni povezavo posameznika z drugimi ljudmi v njegovem življenjskem okolju.« Ločimo neformalno socialno mrežo, ki predstavlja družino, sorodstvo, sosedo in prijatelje, na katere se lahko oseba v določenem primeru opre. V formalno socialno mrežo pa sodijo vsi formalizirani stiki posameznika z njegovim okoljem. Za starega človeka sta pomembni obe, zato ju je potrebno ohranjati in negovati, lahko tudi s pomočjo socialnega delavca.

Pri delu s stanovalci v oskrbovanih stanovanjih je potrebno upoštevati vse navedene koncepte, izstopata predvsem etičnost pri delu in sistemska perspektiva, ob vseh načelih in konceptih pa

je najpomembnejše, da socialni delavec prepozna oziroma prisluhne človekovim potrebam ter jim prilagodi način dela. Eno izmed pomembnih splošnih načel je tudi prepričanje (Friedländer, Pfaffenberger 1970: 26), da ima posameznik v osebni ali socialni stiski polno pravico sam odločati, kaj so njegove potrebe in kako naj se zadovoljijo, torej mora nujno imeti pravico do samoodločanja. Iz tega sledi pomemben občutek, da lahko sami nadzorujemo potek svojega življenja, kar pa najbolj pozitivno vpliva na posameznikovo subjektivno blagostanje (Starc 2010: 64), ki je strokovni izraz za doživljanje sreče in zadovoljstva v življenju. Vse več moči in avtonomnosti se pripisuje aktivnemu uporabniku, kar pomeni uspešno odmikanje od tradicionalnega medicinskega modela.

1.5.2. Socialnovarstvene storitve

Zakon o socialnem varstvu (UL RS, št. 54/1992, 56/1992, 42/1994, 1/1999, 41/1999, 60/1999, 36/2000, 54/2000, 26/2001, 110/2002, 2/2004, 7/2004, 36/2004, 21/2006, 105/2006, 114/2006, 3/2007, 23/2007, 41/2007, 122/2007, 61/2010, 62/2010) opredeljuje socialnovarstvene storitve, ki so namenjene tudi preprečevanju ter odpravljanju socialnih težav in stisk starih ljudi. Med te storitve sodijo socialna preventiva, prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini za dom, pomoč družini na domu in institucionalno varstvo. Financirajo se iz različnih virov, in sicer država krije stroške za socialno preventivo, prvo socialno pomoč in pomoč družini za dom, pomoč družini na domu; socialni servis ter osebno pomoč pa financira občina.

»Mrežo socialnega varstva sestavljajo nosilci javne službe (centri za socialno delo, domovi upokojencev, predvideni regijski centri za pomoč na domu, nosilci drugih javnih storitev v bivalnem okolju – stanovanjske oblike), nosilci v zasebnem sektorju, nevladne in prostovoljske organizacije, med katerimi imajo posebno vlogo organizacije upokojencev in starejših ter skupine samopomoči. Sliko skrbi dopolnjuje neformalni sektor – družina, sorodstvo, soseska« (Mesec 2003: 19).

Navedene socialnovarstvene storitve lahko potrebujejo tudi stanovalci v oskrbovanih stanovanjih, nekaterih so bili deležni še pred preselitvijo v oskrbovano stanovanje, druge pa jim pomagajo pri preživljanju starosti v njem. Pri *socialni preventivi* (Mesec 2003: 19) so prisotne razne storitve, namenjene preprečevanju socialnih stisk in težav, ki obsegajo

aktivnosti in pomoč za samopomoč starim ljudem. Socialni delavec lahko tu veliko naredi v smeri informiranja o oskrbovanih stanovanjih, in pri tem ozavešča ljudi o pozitivnih in negativnih izkušnjah življenja v teh stanovanjih. Dobra praksa socialne preventive so na primer razne skupine za samopomoč in Univerza za tretje življenjsko obdobje, ki z različnimi aktivnostmi in pozitivno naravnostjo prispevajo k dobremu psihofizičnemu počutju udeležencev ter nudijo priložnosti za druženje številnih starih ljudi (Milošević Arnold 2003: 21).

Pri *prvi socialni pomoči* (Mesec 2003: 20) se prepozna stiske, težave posameznikov, skupaj s pomočjo socialnega delavca pa se ocenijo možne rešitve, obveznosti, ki sledijo, ter predstavitev mreže izvajalcev, ki lahko pomagajo staremu človeku. Pomembno je, da stanovalci zaupajo svoje želje in potrebe socialnemu delavcu, da se potem lahko naprej skupaj s pomočjo delovnega odnosa poiščejo možne rešitve.

»*Osebna pomoč* staremu človeku obsega svetovanje, urejanje in vodenje z namenom, da bi mu omogočili razvijanje, dopolnjevanje, ohranjanje ter izboljšanje njegovih socialnih zmožnosti, z namenom, da lahko ostane v domačem okolju. Metoda dela je svetovanje posamezniku, njegovi družini in delo s skupnostjo« (*op. cit.*: 76).

Proces staranja spremlja tudi soočanje z izgubami; človek v takšni situaciji velikokrat potrebuje strokovno pomoč v obliki svetovanja, ostale vloge socialnega delavca pri osebni pomoči pa so tudi svetovalec, usposobljevalec, pogajalec in učitelj (Milošević Arnold 2003: 22).

Ena izmed socialnovarstvenih storitev je tudi *pomoč družini za dom*, ki obsega svetovanje in pomoč pri urejanju odnosov med družinskimi člani, med katerimi je star človek. Socialni delavec mora navezati dober stik tako s staro osebo kot tudi s celotno njeno družino, pri tem pa je potrebno skupaj ugotoviti ter odkriti nove možnosti za izboljšanje odnosov. »Staremu človeku moramo dopustiti, da se sam odloča, kakšno pomoč bo sprejel« (Mesec 2003: 76), strokovni delavci ga morajo podpirati pri prepoznavanju stiske ter ga seznaniti z možnimi rešitvami, velikokrat je potreben sistemski in skupnostni pristop ter upoštevanje sistemskih načel socialnega dela (*ibid*). V primeru negativnega vpliva družine, ali če človek težko živi sam, je lahko ena izmed možnih alternativ tudi oskrbovano stanovanje.

Pomoč družini na domu in socialni servis pomagata starim ljudem, ki niso sposobni samostojno živeti, pri zagotavljanju ustrezne družbene organizirane skrbi, pri tem pa imajo možnost izbirati med različnimi izvajalci ter hkrati to storitev prejeti z najbolj racionalnimi stroški (Milošević Arnold 2003: 22). Pri stanovalcih oskrbovanih stanovanj je ta storitev bolj redka, saj imajo to pomoč lahko zagotovljeno preko osnovne in socialne nege v domu za stare. Če pa sami želijo uveljaviti te storitvi, se lahko namesto osnovne in socialne nege uvede pomoč na domu, vendar mora to dodatno odobriti dotična občina.

V *institucionalnem varstvu* pa je vloga socialnega delavca predvsem v povezovanju med stanovalcem in okoljem, iz katerega je ta prišel. Pomembno je, da dotedanje socialne mreže ostanejo aktivne tudi po sprejemu v dom za stare ali v oskrbovanem stanovanju. V domu ima socialni delavec dve pomembni vlogi. Prva je vloga povezovalca, saj je tisti, s katerim stanovalec najprej vzpostavi stik in mu predstavi dom ter z njim povezane dejavnosti. Druga pa je vloga zagovornika, ki mora vedno poudarjati sposobnosti stanovalcev ter vztrajati, da se v domskem varstvu, zaradi prevladujočega medicinskega modela, ohranijo (Mali 2007: 41). Socialni delavec lahko pri stanovalcih precej vpliva tudi na izboljšanje interakcij v njihovi socialni mreži (*op. cit.*: 9).

Mesec (2003: 126) po Kerkhoffu opiše vlogo socialnega delavca kot človeka, ki spodbuja in podpira starejše pri njihovi samostojni dejavnosti, ki skupaj z njimi definira smiselne ponudbe ter storitve, ki je menedžer spremljanja in podpore ter tisti, ki skrbi za družbeno kontrolo in dokumentacijo raznih storitev. Socialni delavci imajo v odnosu s starim človekom več pomembnih in različnih vlog, za uspešno sodelovanje in predvsem razumevanje človeka pa se je potrebno vživeti v dano situacijo posameznika ter dobro prisluhniti njegovi zgodbi, prošnji, potrebi idr. Pri delu s starimi ljudmi mora imeti poleg spretnosti, kot so sposobnost komuniciranja, sposobnost presojanja, sposobnost sodelovanja v multidisciplinarnih timih ter povezovanja različnih generacij, tudi posebna znanja o procesu staranja, socialni politiki do starih ljudi, o različnih praktičnih pristopih ter metodah (Mali 2007: 8–14).

Oskrbovana stanovanja se praviloma nahajajo v bližini domov za stare in zato stanovalci večinoma prejemajo vso pomoč preko njih, kar velja tudi za strokovno delo socialnih delavcev. Problem s številom socialnih delavcev se pojavlja že v domu, saj jih je v primerjavi z drugimi poklici, prisotnimi v domovih za stare premalo, zato mislim, da jim ne ostane veliko časa za pomoč stanovalcem oskrbovanih stanovanj. Na splošno lahko strnem, da je

vloga socialnih delavcev v oskrbovanih stanovanjih podobna vlogi le-teh v domovih za stare. Mali (*op. cit.*: 27) navaja, da tam socialni delavec že pred sprejemom vzpostavi stik z uporabnikom, sodeluje z različnimi strokovnjaki ter s svojci, in ga seznani s čim večjim obsegom informacij, ki jih le-ta potrebuje. V oskrbovanih stanovanjih se stanovalci prijavijo na razpis in čakajo, ali bodo sprejeti ali ne, in ravno zato bi bilo dobro, da bi se lahko še pred vselitvijo pogovorili z nekom, ki bi jim predstavil življenje v takem stanovanju ter skupaj s posameznikom raziskal potrebe in želje glede tega, kje ter kako si želi preživeti starost. Socialni delavec bi že pred preselitvijo s stanovalcem vzpostavil pristen delovni odnos ter ga kasneje nadaljeval v procesu prilagajanja novemu okolju, pomagal pri vzpostavljanju socialne mreže in ohranjanju stare. Ena izmed nalog bi bila tudi podpora, informiranje svojcev ter posredovanje pri konfliktnih situacijah med stanovalci ali z drugimi strokovnimi delavci. Prav tako kot v domu bi moral socialni delavec tudi tu skrbeti za zagotavljanje dobre klime oziroma dobrih odnosov med stanovalci.

Na področju oskrbovanih stanovanj je v socialnem delu pomembno tudi kvalitativno raziskovanje in s tem povezana etnografska metoda raziskovanja, ki vključuje intervjuvanje, opazovanje z udeležbo, študije življenjskih zgodb ter ustnega izročila, hkrati pa je generično povezana s procesom, kako izvajati socialno delo (Grebenc 2005: 124). Čačinovič Vogrinčič (2006: 8) pravi, da se socialno delo v postmodernizmu definira kot raziskovanje in soustvarjanje zgodb, ki dajejo smisel življenju, zato naj bi bila vloga socialnega delavca ta, da v odnosu omogoči nastajanje odprtega prostora za »pogovor in olajševanje nastajajočega dialoškega procesa, v katerem se lahko zgodi novo«. Zgodbe stanovalcev oskrbovanih stanovanj morajo postati pomembne in upoštevane, zato je tudi pomembna naloga socialnih delavcev s pomočjo le-teh pripovedi »posredovanje med »sistemom« in vsakdanjim svetom« (Grebenc 2005: 216).

»Kot strokovnjaki v postopkovnih procesih institucionalizirane pomoči smo prisiljeni te življenjske nujnosti navadnih ljudi, s katerimi se srečujemo, prevesti v »simbolne enote«, s katerimi poteka »izračunavanje«, kako se morajo v teh nujnostih angažirati institucije blaginje« (*ibid*). Pri etnografskem raziskovalnem pristopu se socialni delavci med drugim ukvarjajo z raziskovanjem potreb, ali bolje rečeno s konstrukcijami potreb, uporabnikov in nato poskušajo skupaj z njimi poiskati odgovore in možne rešitve nanje.

»Socialno delo kot teorija in praksa mora prepoznati, da uporaba koncepta potreb lahko vodi k stalni napetosti in nasprotju med univerzalističnimi in individualističnimi konstrukcijami potreb in da se tej pasti lahko izognemo le, če pozornost usmerimo na osebne življenjske sloge ter uporabljamo potrebe predvsem kot reprezentacije situacij, v katerih imajo ljudje interes delovati, in ne izključno kot merila, s katerimi določamo oblike socialnih prejemkov« (Grebenc 2005: v).

1.5.3. Ostale storitve in mreža pomoči za stanovalce oskrbovanih stanovanj

»Starim ljudem, ki so odvisni od pomoči drugega, bi bilo potrebno zagotoviti kakovostno in ustrezno organizirano mrežo storitev oziroma pomoči, ki vsebuje različne in vsem dostopne oblike pomoči«, prvotno tudi na posameznikovo željo na njegovem domu (Nagode 2009: 136).

○ ZDRAVSTVENE SLUŽBE

Posebna oblika teh služb, ki je precej pomembna za stare ljudi, je patronažno varstvo. Patronažna medicinska sestra obravnava zdravega in bolnega starostnika ter njegovo ožje in širše okolje. Njeno terensko delo je usmerjeno v krepitev in ohranjanje zdravja ter negovanje bolnih starih ljudi (Mesec 2003: 44). Patronažne sestre pa ljudem hkrati nudijo socialno in drugo oporo, predvsem če so le-ti precej osamljeni in jim z obiskom popestrijo vsakdan. Oskrbovana stanovanja se praviloma nahajajo v bližini domov za stare, zato imajo stanovalci vedno zelo hitro zagotovljeno nujno zdravstveno pomoč, ponekod imajo tudi pri splošnem zdravniku v domu namenjen en dan v tednu, ko se lahko oglasijo stanovalci oskrbovanih stanovanj, ostale dni imajo namreč prednost stanovalci doma za stare.

○ POMOČ NA DALJAVO

Pomoč na daljavo sodi v okvir socialnega servisa in se izvaja neposredno v domačem okolju stare osebe. Nosilci izvajanja varovanja na daljavo so centri za pomoč na domu; občine in država ga niso dolžne zagotavljati, saj socialni servis ne sodi v javno mrežo. Varovalno alarmni sistem vsebuje telefon z rdečim gumbom in je sestavljen iz opreme, ki je priključena v uporabnikovem stanovanju ter opreme, ki sprejema klice v sili in druge klice v sprejemnem centru (Nagode 2009: 132). »Najpomembnejša funkcija alarmnega sistema je varno bivanje

starega človeka, ki živi sam. Brez tega pripomočka bi bila njegova samostojnost zaradi zdravstvenih ali starostnih težav ogrožena» (Hojnik Zupanc 1999: 154).

Pogoj za vselitev v oskrbovano stanovanje je, da mora oseba imeti oziroma si priskrbeti stacionarni telefon, kamor lahko priključijo rdeči gumb. Nekateri ga imajo v več sobah na različnih lokacijah, na primer ob postelji, v kopalnici in enega, s katerim gredo lahko ven, ki pa deluje le na razdalji 50 metrov od oskrbovanih stanovanj. Varovanje na daljavo pa je pogojeno in dogovorjeno z investitorji oskrbovanih stanovanj, kar pomeni, da stanovalci oskrbovanih stanovanj ne morajo odločati, pri katerem servisu bodo izbrali to storitev, saj jim je ta z vselitvijo že dodeljen.

Zasebni sektor je v Sloveniji še dokaj nerazvit, izjeme so le nekateri servisi za gospodinjsko pomoč na domu, zato Mesec (2003: 63) predlaga razvijanje servisov dnevnega varstva, nege na domu, informacijsko-svetovalnih servisov ter zasebnih domov za stare ljudi. Na ta način bi imel posameznik tudi večjo možnost izbire med konkurenčnimi storitvami ter večjo možnost zadovoljevanja lastnih potreb. Mesec tudi opisuje nevarnost, ki se skriva v tem sektorju, in sicer jo poimenuje nekontrolirana liberalizacija, kar pomeni dopuščanje neusklajenega delovanja zasebnih servisov, ki ponujajo drage ter nekvalitetne storitve. Država mora zato zagotoviti ustrezne programe in ustrezno nadzirati kvaliteto dela ter poslovanja zasebnih servisov.

V Ljubljani od leta 2002 deluje Zavod za oskrbo na domu, ki v okviru javne službe nudi storitve pomoči na domu in osebne pomoči za uporabnike pomoči na domu. Poleg teh pa izvaja tudi socialni servis, ki ne sodi v javno službo. Ta obsega pomoč pri čiščenju širšega bivalnega prostora, druga dela v gospodinjstvu ter pomoč pri drugih opravilih, kjer je ta pomoč potrebna za vključitev posameznika v vsakdanje življenje. Storitve socialnega servisa pa obsegajo tudi varovanje na daljavo. Uporabnik tako naroči storitev in prevzame obveznosti plačila storitve, o subvenciji storitev socialnega servisa pa odloča Mestna občina Ljubljana. Do storitve socialnega servisa so upravičene osebe v primeru otrokovega rojstva, bolezni, invalidnosti, starosti ter v primeru nesreč (Grebenc 2005: 198–199).

Stanovalci oskrbovanih stanovanj pa so redkeje uporabniki storitev pomoči na domu in socialnega servisa, saj se pojavlja več nejasnosti in razlik glede upravičenosti do te storitve med različnimi oskrbovanimi stanovanji. Vrtnjak (2005: 19) navaja, da je ta »nepravica« do

pomoči na domu precej diskriminatorna do stanovalcev oskrbovanih stanovanj, saj jih postavlja v drugačen položaj v primerjavi s starimi ljudmi, ki živijo na svojem domu. Meni, da je zato koncept oskrbovanih stanovanj za uporabnike neprijazen, to bi se moralo namreč smiselno urediti in stanovalcem oskrbovanih stanovanj omogočiti dostop do pomoči na domu ter jim zagotoviti možnost izbire med ostalimi storitvami izven doma za stare. Ponekod že lahko socialnovarstvene storitve v oskrbovanih stanovanjih opravljajo tudi zunanja podjetja, ki so pridobila koncesijo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (Žmahar 2011: 128). To možnost izbire pa bi bilo potrebno zagotoviti vsem stanovalcem oskrbovanih stanovanj po Sloveniji.

○ HUMANITARNE ORGANIZACIJE IN DRUŠTVA UPOKOJENCEV

Med *nevladni in prostovoljski sektor* spadajo različne humanitarne, nevladne organizacije in razna društva, najbolj pogosta so društva upokojencev. Njihove oblike pomoči zajemajo materialno pomoč, družabništvo in sodelovanje z nosilci formalne mreže skrbi za stare ljudi, predvsem pa se društva upokojencev trudijo skrbeti za dobre življenjske razmere svojih članov ter za dobro psihično in duhovno stanje starih ljudi (Mesec 2003: 54).

Eden izmed pomembnih faktorjev pri tem sektorju so zagotovo prostovoljci, ki preživljajo svoj prosti čas s starimi ljudmi, tako na domu kot tudi po raznih zavodih in društvih. Imajo pomembno vlogo, saj jih obiščejo brezplačno, poleg tega pa prostovoljci lahko dobro prisluhnejo njihovim konkretnim potrebam in jim pri tem pomagajo. Na pomoč jim priskočijo tam, kjer sami določene stvari težje postorijo ali pa jih sploh ne morejo, lahko pomagajo pri spremstvu na sprehodih, nakupovanju, lahko pa se le skupaj družijo, berejo, pogovarjajo in jim tako krajšajo čas. Prostovoljstvo se mi zdi dragocena »storitev«, zato jo je potrebno ohranjati, razvijati in spodbujati, pri tem so pomembni tako stari kot mladi prostovoljci, predvsem pri starih ljudeh je zadnje čase vedno bolj razširjeno in priljubljeno medgeneracijsko druženje. Mesec (2003: 54) navaja, da prostovoljci, v primerjavi s formalnimi službami, lahko pri delu s starimi osebami ohranjajo svežino, navdušenje, zavzetost, pristnost, neposrednost ter predanost.

○ NEFORMALNA POMOČ

V tem sektorju staremu človeku nudijo pomoč sorodniki, družinski člani, prijatelji, znanci in sosedi. V primeru, da te mreže dobro delujejo, so lahko učinkovit vir pomoči starim ljudem ter uspešna preventiva pred nastajanjem kriz in drugih težav. Pomembna prednost *neformalne pomoči* je tudi ta, da preprečuje osamljenost, izolacijo ter preselitev iz posameznikovega okolja (*op. cit.*: 55). Pri preselitvi v oskrbovano stanovanje je zato pomembno, da se poskrbi za ohranjanje stare neformalne mreže pomoči in pomaga pri vzpostavljanju nove.

Vse službe, ki ponujajo razne storitve starim ljudem, pa bi morale dobro poznati njihove potrebe in želje ter razvijati načine, ki bi omogočali sprotno preverjanje in beleženje njihovih potreb. Potter (1988, v Grebenc 2005: 56) navaja nekatera načela, ki povečajo vpliv uporabnika, pri tem misli na dostopnost storitev, izbor, informiranost, predstavništvo v lokalnih oblasteh in znotraj javnih služb. Uporabniki bi morali biti informirani ter seznanjeni z delovanjem javnih služb in z njihovimi cilji, saj bi se le tako lahko smiselno odločali, katero pomoč potrebujejo. Poleg tega pa je logično, da če je javnost dovolj informirana, so tudi njene zahteve večje (Lewis 1993, v Grebenc 2005: 57). Tu pa velikokrat opazimo skopost z informacijami zaradi pomanjkanja sredstev, zato se občasno pojavijo kakšni letaki, plakati, vendar bolj v čakalnicah javnih služb, na dom pa le redko pride kakšna informacija.

Grebenc (2005: 58) povzema Hirschmana, ki je naredil zanimivo primerjavo, kako se lahko odzove posameznik, ki je nezadovoljen z neko dobrino, ki jo je kupil na trgu, in tistim, ki je nezadovoljen s socialnovarstveno storitvijo. Prvi ima tri možnosti, in sicer lahko ostane zvest izvajalcu, izrazi svoje nezadovoljstvo ali odide k drugemu ponudniku. V socialnem varstvu pa posameznik lahko ostane zvest izvajalcu in sprejme določeno obliko storitve, ki mu ne ustreza, lahko pa izrazi svoje nezadovoljstvo in upa, da bo slišan. Izstop iz prejemanja storitve je sicer mogoč, vendar je za to potreben finančni in drugi napor, poleg tega pa ni rečeno, da posameznik sploh lahko izbira med drugimi izvajalci.

1.5.4. Paketi storitev

V zadnjem času so pri zagotavljanju storitev postali priljubljeni enovrstni paketi storitev (Flaker *et al.* 2008: 14), ki so načrtovani za povprečne potrebe neobstoječih povprečnih skupin uporabnikov. Posamezniku se tako odvzame možnost definiranja svojih težav, ovir in rešitev. Paketi storitev so vnaprej sestavljeni in tako zadovoljujejo povprečne potrebe za posameznikovo kategorijo, posameznik pa je tu le pasivni prejemnik pomoči. Zavzemati se je potrebno, da se načrtovanje storitev izvede na podlagi posameznikovih ocen potreb po storitvah (Škerjanc 2010: 132), s katerimi bo uresničeval svoje življenjske cilje.

Uporabnik je tako velikokrat prejemnik različnih storitev, ki jih ponavadi sploh ne potrebuje, saj dobi paket storitev, namenjen širši skupini ljudi, ki potrebuje določeno vrsto pomoči, zato je potrebno, da si posameznik lahko sam izbere tiste storitve, ki jih resnično potrebuje. V oskrbovanih stanovanjih so prav tako na voljo različni paketi storitev, med katerimi lahko izbirajo stanovalci, pri tem pa morajo plačevati storitve, ki bi jih drugače lahko opravili še sami. Preko doma za stare so jim ponujene določene storitve, vendar je to včasih krivično do stanovalcev oskrbovanih stanovanj, ki bi se mogoče raje organizirali po svoje ter izbrali drugega ponudnika; tu je stanovalčeva možnost izbire lahko problematična.

Pri tem pa je potrebno omeniti še neposredno financiranje, in sicer če posameznik prejema določeno pomoč, naj ta sredstva sam razporedi in plača storitev glede na nujnost njegovih potreb.

»Neposredno in individualizirano financiranje je korenit obrat od ustaljenih, posrednih načinov plačevanja storitev, ko država proračunska sredstva, namenjena storitvam za določene skupine prebivalstva, nakaže izvajalcem storitev, ti pa jih prek storitev ponudijo uporabnikom ...Neposredno oziroma individualno financiranje [pa] je eden od ključnih elementov sprememb socialnega varstva in omogoči uporabniku večjo izbiro storitev in nadzor nad njimi, posledično pa njihovo večjo kakovost in učinkovitost« (Flaker *et al.* 2007: 10).

1.5.5. Odnosi med osebjem in stanovalci

»Biti deležen oskrbe pomeni biti pod pokroviteljstvom. Pomočniki, tudi neformalni, utegnejo misliti, da vedo, kaj je najbolje za uporabnika, zato je pomembno, da ima uporabnik moč in priložnosti izraziti svoje mnenje in želje« (Flaker *et al.* 2008: 325). Tako kot po vseh ustanovah in službah bi se tudi pri delu s stanovalci v oskrbovanih stanovanjih moral upoštevati osebni pristop do stanovalca, ki potrebuje pomoč. To pomeni, da morajo vzpostaviti enakovreden odnos z njim, upoštevati njegove potrebe, želje, spodbujati samostojnost, aktivnost, da stanovalec lahko zraven sodeluje in ne, da postane le pasivni prejemnik pomoči. Posameznik mora biti vključen pri sprejemanju odločitev, ki so vezane na njegovo življenje, te pa morajo biti potem upoštevane in spoštovane. Velik poudarek je tudi na krepitvi moči stanovalcev.

Mesec (2003: 126) po Rückertu razlikuje dve usmeritvi pri zagotavljanju kvalitete storitev; prva je usmeritev na uporabnika, kjer se spodbuja samoodločanje, dogovore med uporabnikom in izvajalcem, samopomoč in neformalno pomoč, cilj je zadovoljen uporabnik. Pri drugi, usmeritvi na izvajalca, pa o uporabniku odločajo drugi, izhaja se iz zakonsko določenih dolžnosti, predpostavlja se, da izvajalci najbolj vedo, kaj je dobro za človeka, zanaša se na medicinske in druge strokovne ukrepe, pri tem pa je cilj zadovoljen izvajalec, ki za storitev porabi čim manj časa ter truda. Čimbolj se moramo izogniti drugi usmeritvi, usmeritvi na izvajalca, ter v ospredje postaviti človeka, ki sam najbolj ve, kakšna pomoč bi mu ustrezala. Pri tem mu moramo dobro prisluhniti in se vživeti v njegovo situacijo.

»Pomembna so znanja in spretnosti osebja, ki mu omogočijo, da dejansko sliši uporabnike, se pogovarja v uporabniku razumljivem jeziku, zna spoštovati izkušnje in se nauči z njimi živeti. Uporabnikov ni mogoče spreminjati. Lahko pa osebje spremeni oblike sožitja z uporabniki na način, ki bo izenačil moč osebja in uporabnikov ter uporabnike postavil v enakovreden položaj z osebjem« (Flaker *et al.* 2008: 343).

»Trik praktičnega dela je ravno v hkratnem priznavanju odvisnosti in omogočanju neodvisnosti na relevantnih izsekih vsakdanjega življenja (krepitev neodvisnosti po majhnih korakih, odločanje in izbiranje, tveganje, razpolaganje z denarjem ipd.)« (op. cit.: 2008: 384).

»Stari ljudje so pogosto deprivirani zaradi neudeležnosti pri vsakdanjih življenjskih opravilih. Namesto da bi sodelovali pri nakupovanju in pripravi hrane, kuhanju in pomivanju

posode, se zaposleni do njih vedejo kot do hotelskih gostov, včasih pa celo tako kot do majhnih otrok. Pri tem se pozablja na njihove življenjske izkušnje, življenjsko modrost in znanje« (Mali 2003: 27).

Stara oseba se lahko hitro počuti v breme drugim, zato Pahor *et al.* (2009: 221–236) v raziskavi, kjer so iskali povezave med socialnim omrežjem in zdravjem, navajajo pomembno značilnost socialne opore v primeru bolezni, in sicer vzajemnost. Nudenje in prejemanje opore je učinkovito le, če je omogočena izmenjava, vzajemnost pa tako izničuje negativne posledice občutka, da si odveč ter nekomu v breme.

1.6. RAZVOJ OSKRBOVANIH STANOVANJ V TUJINI

Švicarski gerontolog Francois Höpflinger (2010, v Pihlar 2010: 67) je predstavil rezultate ankete² in na podlagi le-teh oblikoval naslednja gerontološka načela, ki bi jih morali upoštevati pri načrtovanju bivališč za stare ljudi:

1. staranje je raznolik in večdimenzionalen proces, zaradi česar imajo stari ljudje različne starosti v zvezi z bivališči različne potrebe;
2. stanovanjske možnosti in potrebe so različne pri ljudeh iz različnih socialnih okolij, z različno stopnjo izobrazbe, materialnim položajem in lastništvom nepremičnin;
3. potrebe in predstave o idealnem bivalnem okolju so odvisne od biografije posameznega starega človeka;
4. pri dolgoročnem načrtovanju stanovanjske ponudbe za stare ljudi je treba upoštevati, da se lahko splošne potrebe in konkretno povpraševanje ne ujemajo.

Na podlagi teh načel pa Höpflinger (*ibid*) ugotavlja, da ne moremo kar tako posplošiti, kakšno naj bi bilo idealno bivališče za stare ljudi, zato je potrebno ponudbo stanovanj oblikovati glede na različne ciljne skupine. »Ljudje v tretjem življenjskem obdobju niso samo številčno vedno močnejši, ampak tudi vedno bolj samozavestni in avtonomni« (Štuhec, Fras 2010: 3). In na avtonomnem državljanu temelji tudi nemška zakonodaja. Tradicionalne oblike bivanja za stare ljudi so nadomestile nove, samoiniciativne ter pluralne rešitve, ki segajo od nekakšnih komun do raznih medgeneracijskih oblik bivanja in medsebojne pomoči. Tako bi bila tudi v

² Osebna stanovanjska anketa je nastala leta 2008, vanjo je bilo vključenih 1248 ljudi, starih več kot 60 let, iz nemškega dela Švice.

slovenskem sistemu zaželeno sprememba od državno dirigirane socialne oskrbe k bolj avtonomni oskrbi, ki jo sestavljajo različne moderne oblike bivanja za stare (Štuhec, Fras 2010: 3). Nemška praksa temelji na dobrih rešitvah v arhitekturnem smislu ter v smislu kvalitetnega življenja starih ljudi (*ibid*). V Nemčiji ločijo med tremi tipi domov za stare. Najbolj se mi je zdel zanimiv eden izmed tipov domov, ker ga lahko primerjamo z našimi oskrbovanimi ter varovanimi stanovanji. Pri oskrbovanih stanovanjih so nosilci dejavnosti večinoma zasebni, pri varovanih pa so to ustanove. Omenjen tip je namenjen upokojemcem, ki so še precej aktivni, vitalni, mobilni, ponujajo se stanovanja hotelskega tipa, ki imajo redko značaj pravega doma za stare. Stanovalci lahko sami odločajo o vrsti in količini storitev, na voljo imajo različne aktivnosti, na splošno pa velja, da predstavljajo visok standard in so luksuzne oblike bivanja (Štuhec, Fras 2010: 7). Prednosti te oblike bivanja pa so naslednje:

- samostojno bivanje v stanovanju, ki je primerno za starostnike in je zelo udobno opremljeno;
- objekt ponuja veliko prostorov, kot so knjižnica, kavarna, restavracija, plavalni bazen, savna, klubski prostor itd.;
- stanovalec prejme obsežen paket osnovnih storitev, ki so zajete v plačilo za bivanje;
- stanovalec si lahko po potrebi izbere še dodatne storitve;
- dostopnost pomoči s pomočjo hišnega telefonskega klica;
- negovalno osebje je dosegljivo 24 ur na dan;
- stanovalec se lahko udeležuje široko razvejanega kulturnega in zabavnega programa.

Pomanjkljivosti pa so naslednje (*op. cit.*: 8):

- stanovalec mora plačati obsežni paket osnovnih storitev ne glede na to, ali jih potrebuje ali ne; le redke storitve je možno prosto izbrati;
- vstop v dom za stare tega tipa je pri nekaterih ponudnikih povezan z visokimi stroški (stanovanjska posojila);
- stanovalec prebiva v objektu, kjer so tudi le drugi starejši ljudje; ni sosedstva mlajših in starejših ljudi.

V Nemčiji so razvili posebne stanovanjske objekte za stare, z oskrbo, nosilci katere so v veliki meri gradbena podjetja, zadnja leta pa so pri tem začele sodelovati tudi občine in dobrodelna / človekoljubna združenja. Razlikujejo med različnimi tipi objektov, glede na stopnjo ponudbe oskrbe, in sicer je stanovalcem tako na voljo lahko le hišnik, v drugem tipu je na razpolago še

kontaktna oseba za svetovanje in posredovanje pomoči, v tretjem so ob socialni oskrbi preko kontaktne osebe stanovalcem na razpolago še socialne in negovalne storitve socialne službe, ki je nastanjena v objektu, pri četrtem tipu objektov je bivanje organizirano v okviru doma za stare, pri petem pa je bivanje z oskrbo organizirano v objektu, ki organizacijsko sodi pod hotel. Bistveno merilo kakovosti življenja v teh in tudi drugih stanovanjskih objektih je lega objekta v kraju, pri kateri se poskuša uskladiti potrebo po miru in hkrati potrebo po vključenosti starih ljudi v mestni vsakdan. Pri stanovanjskem objektu je prav tako ključnega pomena, da je brez arhitektonskih ovir in da je razpoložljivost bivalnega prostora primerna za stare ljudi. V Nemčiji imajo tovrstni stanovanjski objekti z oskrbo 44 % enosobnih in 48 % dvosobnih stanovanj, velika pa so večinoma od 30 do 60 m², objekti pa vključujejo tudi skupne prostore. Med slabosti navedenih objektov se uvrščajo naslednje značilnosti: nosilci dejavnosti pri načrtovanju, izvedbi in obratovanju še vedno premalo, ali sploh ne, sodelujejo s stanovalci, ti živijo skupaj le s starejšimi ljudmi, poleg tega pa se mora stanovalec, če potrebuje intenzivnejšo nego, še vedno preseliti v dom za stare (Görnert-Stuckmann 2005, v Štuhec, Fras 2010: 6–8).

Tudi ta oblika stanovanjskih objektov z oskrbo se lahko primerja z našimi oskrbovanimi stanovanji, predvsem četrti tip, kjer je bivanje z oskrbo v okviru doma za stare. Stanovalci v Nemčiji še vedno prejmejo osnovni paket storitev, ki vključuje hišniški servis, svetovanje kontaktne osebe; po potrebi pa si lahko izberejo še dodatne storitve. Pri nas pa morajo stanovalci prav tako izbirati med različnimi paketi storitev, kamor je ponekod vključeno vsakodnevno odnašanje smeti, menjanje posteljnine in seveda obvezno plačevanje storitve varovanja na daljavo. Tu torej stanovalci še vedno ne morejo samostojno odločati, katero konkretno storitev potrebujejo, saj prevladujejo razni paketi le-teh.

2. PROBLEM

2.1. PREDMET RAZISKAVE

Delež starih ljudi iz leta v leto narašča, kar pa za državo predstavlja velik ekonomski in prav tako socialni izziv, zato bo potrebno čimprej zagotoviti primerno dolgotrajno oskrbo. Vse več ljudi bo odvisnih od formalnih storitev, tako v institucionalnem okolju kot doma, pri tem pa bo zelo pomembno, da bodo te storitve prilagojene posamezniku in njegovim potrebam. Dosedanja ureditev oskrbe starih ljudi bo torej potrebovala ustrezno prilagoditev, ena izmed možnih rešitev za bivanje v starosti pa so oskrbovana stanovanja. Zanima me, na kakšen način delujejo oskrbovana stanovanja pri nas in predvsem kako so v njih zadovoljene potrebe starih ljudi.

K raziskavi me je med drugim spodbudilo razmišljanje Ide Hojnik Zupanc (1999: 70), ki se sprašuje, kaj je bolj primerno za stare ljudi, in sicer ali je bolje, da se jim uredi oziroma prilagodi obstoječe stanovanje in omogoči dostop do raznih storitev, ali pa je bolj smiselno, da se preselijo v infrastrukturno bolj urejene bivalne prostore, namenjene starim ljudem. Primerni sta sicer obe rešitvi, vendar me je zanimalo, če bom pri oskrbovanih stanovanjih našla več prednosti ali več slabosti.

Eden izmed razlogov za raziskovanje oskrbovanih stanovanj je bil tudi ta, da živim v stolpnici, kjer je veliko starih ljudi, ki se soočajo z različnimi težavami. Med stanovalci se je razvila medsosedska pomoč, saj mlajši pomagajo starim ljudem pri raznih fizičnih opravilih, predvsem pri čiščenju in prinašanju hrane iz trgovine. Pri stanovalcih v oskrbovanih stanovanjih me je tako zanimalo, če živijo podobno, kot stanovalci v običajnih stanovanjskih oblikah, ali je njihovo življenje v oskrbovanih stanovanjih zaradi tega kaj drugačno.

2.2. NAMEN RAZISKAVE

Z raziskavo želim prikazati, kako živijo stari ljudje v oskrbovanih stanovanjih, kakšne so njihove potrebe, želje ter v kolikšni meri so le-te zadovoljene. Namen raziskave je pridobiti čimveč praktičnih informacij o potrebah ljudi v oskrbovanih stanovanjih ter ugotoviti področja, kjer bi bilo potrebno načrtovati odgovore na te potrebe. Moj namen je torej oblikovati katalog potreb stanovalcev oskrbovanih stanovanj.

2.3. CILJI RAZISKAVE

Z raziskavo sem želela odgovoriti na naslednja vprašanja:

1. Kakšen je življenjski slog starih ljudi v oskrbovanih stanovanjih?
2. Katere so glavne potrebe in želje stanovalcev v oskrbovanih stanovanjih?
3. Kako in v kolikšni meri so te potrebe v oskrbovanih stanovanjih zadovoljene?
4. Kako stanovalci ocenjujejo prednosti in slabosti oskrbovanih stanovanj?

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE, MODEL RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE

Raziskava je kvalitativna, na ta način sem lahko pridobila nazorne in poglobljene opise življenja stanovalcev.

Raziskovalna usmeritev je deskriptivna, osredotočila sem se na raziskovanje potreb in življenjskega sloga stanovalcev oskrbovanih stanovanj v območni enoti Ljubljana.

Spremenljivke:

- starost;
- spol: moški, ženska;
- izobrazba: nedokončana OŠ, OŠ, poklicna ali srednja šola, višja šola, fakulteta;
- lokacija oskrbovanega stanovanja: Medvode, Trnovo, Logatec, Trzin;
- vrsta stanovanja: najemniško, lastniško;
- razlogi za preselitev;
- zadovoljstvo z lego stanovanja;
- prednosti in slabosti oskrbovanega stanovanja;
- življenjski slog, aktivnosti;
- stiki;
- zadovoljstvo s socialno mrežo;
- osamljenost;
- stroški;
- storitve;
- potrebe, želje.

3.2. MERSKI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV

Za merski instrument sem uporabila vprašalnik, ki je služil kot seznam osnovnih tem za pogovor. Vprašanja sem prilagodila pogovoru s stanovalcem, tako da je ta lahko prosto pripovedoval svojo zgodbo brez mojega posredovanja, zato sem veliko odgovorov dobila že z njegovim pripovedovanjem. Intervju je bil ravno zaradi tega podoben sproščenemu pogovoru.

Stanovalci so mi tako lahko pripovedovali o stvareh, ki so se zdele pomembne njim, ob tem pa sem skušala izvedeti in povezati njihovo znanje ter izkušnje z mojimi temami. Seznam osnovnih tem je zajemal vprašanja o splošnih podatkih stanovalca, oskrbovanem stanovanju, socialnem kontekstu, zaznavanju starosti in oceno služb, od katerih prejemajo storitve. V vsa ta pomembna življenjska področja pa sem umestila vprašanja o potrebah, ki so stanovalce oskrbovanih stanovanj spodbudila k razmišljanju o le-teh v povezavi z določeno temo. Pri oblikovanju seznama osnovnih tem za pogovor sem za izhodišče vzela indeks potreb dolgotrajne oskrbe iz knjige *Dolgotrajna oskrba, očrt potreb in odgovorov nanje* (Flaker et al. 2008).

Podatki so bili zbrani preko intervjujev, ki sem jih opravila s stanovalci oskrbovanih stanovanj pri njih doma, v območni enoti Ljubljana. Izvedenih je bilo dvanajst delno strukturiranih intervjujev, ki so vsebovali različne sklope tem, povezanih z življenjem v oskrbovanih stanovanjih, ki so me zanimale in so bile ključne za moj namen raziskovanja. Seznam osnovnih tem za pogovor in intervjuji so priloženi v Prilogi.

3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE

Pri raziskavi sem uporabila vzorčenje, saj bi zelo težko zbrala podatke od vseh stanovalcev oskrbovanih stanovanj v območni enoti Ljubljana. Moja populacija so bili stanovalci oskrbovanih stanovanj v območni enoti Ljubljana, na dan 10. 1. 2011. Na to območno enoto sem se osredotočila, ker sem, predvidevala, da je tu prisotnih največ stavb z oskrbovanimi stanovanji. V tej enoti sem izbrala štiri lokacije oskrbovanih stanovanj, in sicer Center starejših Medvode, Center starejših Trnovo, Trzin in Logatec. Izbrala sem slučajnostni sistematični vzorec. Za pomoč pri prvem navezovanju stikov s stanovalci sem se obrnila na socialne delavke, zaposlene v domovih za stare v okolici določenih oskrbovanih stanovanj. Te so vprašale stanovalce, kdo bi bil pripravljen sodelovati v raziskavi, in tako sem se potem individualno srečala z vsakim posebej. Socialne delavke so izbrale stanovalce po svoji izbiri, predvidevam da glede na komunikativnost stanovalcev.

Vzorec je zajemal dvanajst stanovalcev, deset žensk in dva moška. V Medvodah sem intervjuvala tri stanovalce, v Trzinu prav tako tri, v Trnovem pet in v Logatcu enega.

Stanovalce sem razdelila po starostnih skupinah:

- od 65 let do 75 let – 3 stanovalci;
- od 76 let do 85 let – 7 stanovalcev;
- od 86 let dalje – 2 stanovalca.

Od tega je živelo devet stanovalcev v najemniškem stanovanju, trije pa so bili lastniki stanovanj, v katerih so prebivali.

3.4. ZBIRANJE GRADIVA

Pri izbiri stanovalcev so mi torej pomagale socialne delavke, razen v Logatcu, kjer sem se morala znajti sama in sem tako povsem naključno spraševala o pripravljenosti za sodelovanje v raziskavi. Z vsakim stanovalcem sem se predhodno dogovorila za uro srečanja, potem pa sem individualno z vsakim posebej opravila intervju, razen v enem primeru, ko sta bila stanovalca zakonca. Stanovalci so me zelo lepo sprejeli, mi razkazali stanovanja in podrobno opisali, tako da sem bila prijetno presenečena nad njihovo zgovornostjo, odprtostjo in pozitivno energijo, ki se je pokazala tekom pogovora. Zbiranje gradiva je potekalo v času od 1. 3. 2011 do 25. 5. 2011. Pred začetkom pogovora pa sem stanovalce seznaniła z anonimnostjo pogovora in z možnostjo odklonitve odgovora na določeno vprašanje. Vsi so predlagali, da je bolje, če si njihove odgovore zapisujem in jih ne snemam, zato sem pogovore takoj zatem prepisala ter jih zapisala z njihovimi besedami.

3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Pridobljene podatke sem obdelala po metodi kvalitativne analize gradiva. Osnovno empirično gradivo sem uredila in prepisala. Med prebiranjem intervjujev sem si podčrtala pomembne izjave in jih prepisala, tem pa nato določila kode oz. pojme. Te kode pa so bile povezane s temami, ki so me zanimale. Sledilo je odprto kodiranje, kjer sem izjavam pod glavno kodo pripisala pojme, jih med seboj primerjala in potem sorodne združila v kategorije, te pa na koncu tudi definirala in oblikovala poskusno teorijo.

Kot primer navajam del postopka analize za posamezno izjavo, ostalo pa dodajam v Prilogah.

- zapis intervjujev in izbor relevantnih delov besedila

Primerjava s prejšnjim stanovanjem glede zasebnosti in miru (zadnja številka pri označevanju pomeni številko stanovalca):

- 2.6.1. Doma je bilo čisto nekaj drugega, tukaj recimo dosti ljudi umre. Prej doma sem se počutila bolje, dobro je, da me sin velikokrat obiše. Včasih pride, ne vem kako bi opisala, nekaj temnega in si mislim, zakaj nisem doma. Vendar slišim, da imajo drugod po domovih veliko slabše.
- 2.6.2. Zasebnost se mi zdi tukaj v redu, največ pa mi pomeni, da imam svojo kopalnico. Lahko bi živela s petimi ljudmi, vendar bi želela imeti svojo kopalnico, saj me zelo moti, če nekdo za seboj ne pospravi. Drugače pa me nihče ne moti.
- 2.6.3. Nobene razlike ni pri zasebnosti in miru v primerjavi s prejšnjim stanovanjem, če hočem biti sama, pač ne grem ven, ne grem na kosilo in si sama skuham.
- 2.6.4. Na moji strani je veliko prometa, vendar imam zdaj še vseeno več zasebnosti in miru kot v prejšnjem stanovanju.
- 2.6.5. Imam dovolj zasebnosti in miru, sploh s sosedi se krasno razumemo. Vesela, ker imam kopalnico samo zase.
- 2.6.6. Zasebnosti in miru imam isto kot v prejšnjem stanovanju in to me najbolj veseli, težko bi mi bilo, če bi mogla v dom za stare.
- 2.6.7. Glede zasebnosti in mira ni razlike od prejšnjega stanovanja, raje sem tukaj in me potem pridejo vsak dan obiskati.
- 2.6.8. Prej sem imela več zasebnosti, ker so bili v hiši večji prostori in sem se lažje umaknila nekam na samo. Res pa je, da imava tudi tu z možem vsak svojo sobo.
- 2.6.9. Tu se morava zdaj bolj stiskati.
- 2.6.10. Ni razlike.
- 2.6.11. Prej sem imel več miru, vendar imam tudi tu zasebnost. Še danes imam veliko družbe, če mi je pa slučajno dolgčas, rišem.
- 2.6.12. Ni razlike.

- izpis relevantnih izjav in pripisovanje pojmov znotraj posameznih faz

1. Prej doma sem se počutila bolje, dobro je, da me sin velikokrat obiše. MANJ ZASEBNOSTI

2. Zasebnost se mi zdi tukaj v redu, največ pa mi pomeni, da imam svojo kopalnico.

VEČ ZASEBNOSTI

3. Nobene razlike ni pri zasebnosti in miru v primerjavi s prejšnjim stanovanjem, če hočem biti sama, pač ne grem ven, ne grem na kosilo in si sama skuham. NI

RAZLIKE

4. Zdaj imam še vseeno več zasebnosti in miru kot v prejšnjem stanovanju. VEČ ZASEBNOSTI

5. Imam dovolj zasebnosti in miru, sploh s sosedi se krasno razumemo. NI RAZLIKE

6. Zasebnosti in miru imam isto kot v prejšnjem stanovanju in to me najbolj veseli. NI RAZLIKE

7. Glede zasebnosti in mira ni razlike od prejšnjega stanovanja, raje sem tukaj in me potem pridejo vsak dan obiskati. NI RAZLIKE

8. Prej sem imela več zasebnosti, ker so bili v hiši večji prostori in sem se lažje umaknila nekam na samo. MANJ ZASEBNOSTI

9. Tu se morava zdaj bolj stiskati. MANJ ZASEBNOSTI

10. Ni razlike. NI RAZLIKE

11. Prej sem imel več miru, vendar imam tudi tu zasebnost. MANJ ZASEBNOSTI

12. Ni razlike. NI RAZLIKE

- združevanje sorodnih pojmov v kategorije

MANJ ZASEBNOSTI

1. Prej doma sem se počutila bolje, dobro je, da me sin velikokrat obišče.
2. Prej sem imela več zasebnosti, ker so bili v hiši večji prostori in sem se lažje umaknila nekam na samo.
3. Tu se morava zdaj bolj stiskati.
4. Prej sem imel več miru, vendar imam tudi tu zasebnost.

NI RAZLIKE

1. Nobene razlike ni pri zasebnosti in miru v primerjavi s prejšnjim stanovanjem, če hočem biti sama, pač ne grem ven, ne grem na kosilo in si sama skuham.
2. Imam dovolj zasebnosti in miru, sploh s sosedi se krasno razumemo.
3. Zasebnosti in miru imam isto kot v prejšnjem stanovanju in to me najbolj veseli.

4. Glede zasebnosti in mira ni razlike od prejšnjega stanovanja, raje sem tukaj in me potem pridejo vsak dan obiskati.
5. Ni razlike.
6. Ni razlike.

VEČ ZASEBNOSTI

1. Zasebnost se mi zdi tukaj v redu, največ pa mi pomeni, da imam svojo kopalnico.
2. Zdaj imam še vseeno več zasebnosti in miru kot v prejšnjem stanovanju.

- definiranje pojmov

MANJ ZASEBNOSTI: V oskrbovanem stanovanju stanovalci doživljajo manj zasebnosti in miru, kot so ga v prejšnjem stanovanju. Posledica je, da se zdaj v tem stanovanju ne počutijo ravno najbolje, razlog za to pa je tudi v premajhni kvadraturi stanovanja.

NI RAZLIKE: Stanovalci ne opazijo razlike v doživljanju zasebnosti in miru v prejšnjem in tem stanovanju. Če si želijo več zasebnosti in miru, za to poskrbijo sami in ostanejo doma.

VEČ ZASEBNOSTI: Stanovalci doživljajo več zasebnosti in miru zdaj, v oskrbovanem stanovanju, med drugim jim zasebnost predstavlja lastna kopalnica.

4. REZULTATI

V tem poglavju predstavljam rezultate analize, ki sem jih razvrstila v štiri sklope tem, in sicer na oskrbovano stanovanje, socialni kontekst, oceno služb in zaznavanje starosti. Ob prikazovanju rezultatov le-teh nisem razdelila po lokacijah oskrbovanih stanovanj, saj moj namen ni bil primerjava med določenimi oskrbovanimi stanovanji, temveč sem želela pri vseh najti oziroma raziskati potrebe in želje stanovalcev. Razlike med lokacijami oskrbovanih stanovanj, ki so se mi zdele pomembne za raziskavo, opisujem v naslednjem poglavju.

Rezultate, ki sem jih dobila z vzorcem stanovalcev, ne morem posplošiti na celotno populacijo stanovalcev oskrbovanih stanovanj v Sloveniji; rezultati veljajo za podobne tipe starih ljudi v oskrbovanih stanovanjih. Moj namen torej ni bil posploševanje pridobljenih podatkov na celotno populacijo, temveč sem želela bolje razumeti in spoznati življenje ljudi v oskrbovanih stanovanjih v Ljubljani in njeni okolici.

4.1. OSKRBOVANO STANOVANJE

4.1.1. Čas bivanja v oskrbovanem stanovanju

V raziskavo sem zajela stanovalce, ki v oskrbovanih stanovanjih bivajo od enega meseca pa do devet let. Največ jih živi tu od enega pa do enega leta in pol, sledijo jim stanovalci z dvema letoma, dva stanovalca bivata v takšnem stanovanju tri leta, ena stanovalka pa se je komaj preselila. Najdlje pa prebivata dve stanovalki, in sicer ena štiri leta, druga pa že kar devet let.

4.1.2. Razlogi za preselitev v oskrbovano stanovanje

Večina stanovalcev se je za preselitev v oskrbovano stanovanje odločila predvsem zaradi zdravstvenih razlogov, veliko jih je samih bolnih: *»Prvi razlog za preselitev je bila bolezen.«* Drugi pa so se v oskrbovano stanovanje preselili zaradi bolezni partnerja: *»Poleg tega je zbolel še moj partner in tukaj ima zagotovljeno vsakodnevno pomoč.«*

Vsak izmed njih ima kakšne zdravstvene težave in če bi nujno potrebovali zdravniško pomoč, bi jo tukaj lahko dobili zelo hitro; bližina celotne oskrbe in storitev je tako za stanovalce

postala pomemben razlog za preselitev: *»Zavedala sem se, da sem vedno bolj starejša in če se ti kaj naredi, če zbolíš, imaš tukaj vse pri roki.«* To pa stanovalcem predstavlja tudi večjo varnost in sigurnost. Poleg tega so oskrbovana stanovanja prilagojena starim ljudem, ker vključujejo posebno opremo in pripomočke, ki stanovalcem olajšajo življenje. Ena izmed stanovalk poudarja, da se je sem preselila izključno zaradi dvigala: *»Prej sem živela v bloku, v četrtem nadstropju, ki ni imelo dvigala.«*

Nekateri so ostali sami, partner je umrl, otroci so si ustvarili svoje družine, zato niso mogli več sami vzdrževati velikega stanovanja, hiše in okolice: *»Prejšnja hiša je postala prevelika za naju z možem.«* S preselitvijo pa so še vedno želeli ostati samostojni in aktivni, veliko jih je poudarilo, da ne bi šli v dom za stare. Ta predstavlja nekakšno ujetost brez svobode, stanovalkine želje pa so bile: *»Želela sem nekam, kjer bom samostojna in pod svojo komando.«* Prejšnje stanovanje so stanovalci ali prodali: *»Prejšnjo hišo smo prodali, s tem denarjem sem kupila to stanovanje, polovico pa dala sinu.«* ali pa predali družini in se jim na ta način tudi odmaknili oziroma jim prihranili skrb: *»Skratka, svoji družini nisem želela biti v nadlego na stara leta.«* Doma bi se počutili bolj v breme kot korist, zavedajo se, da so jim tako olajšali vsakdan z veliko obveznostmi, ker jih nočejo še dodatno obremenjevati s svojimi težavami, ob tem pa tudi družine vedo, da je za njih, tukaj v oskrbovanih stanovanjih, dobro poskrbljeno.

Stanovalci so ocenili, da so z upokojitvijo izgubili kar nekaj pomembnih življenjskih vlog, vendar kljub temu še vedno lahko aktivno preživljajo starost, kot razlog za preselitev v oskrbovano stanovanje pa je ena izmed stanovalk navedla skrb zase, in sicer: *»Rekla sem si, da je zdaj moja dolžnost poskrbeti tudi zase.«* Prej nikoli ni imela časa zase, saj se je vedno nekomu posvečala in opravljala vsa potrebna dela, zdaj pa je po njenem napočil čas, ko se mora posvetiti še sebi.

4.1.3. Prilagoditev in opremljanje stanovanja

Popolnoma opremljeno stanovanje je vsebovalo osnovno pohištvo in opremo v vseh stanovanjskih prostorih, delno je bilo opremljeno samo v kopalnici, stranišču in kuhinji, ostale prostore pa so stanovalci morali opremiti sami. Pet stanovalcev pa je ob vselitvi imelo opremljeno le kopalnico. Večina izmed njih je izrazila mnenje, da bi v vsakem primeru raje

sama opremila stanovanje in ga tako prilagodila ter oblikovala po svojem okusu: *»Kuhinja in kopalnica sta bili že opremljeni, če bi bilo možno pa bi si raje sama opremila.«* Nekaterim pa je to predstavljalo bolj obremenitev in so bili veseli, da je bilo stanovanje že v celoti opremljeno: *»Všeč mi je bilo, ker je bilo že opremljeno, da se mi ni bilo treba še s tem obremenjevati.«*

Pri opremljanju in urejanju so nekateri naleteli na razne prostorske in časovne stiske, na primer: *»Največ problemov sva imela s kuhinjo, saj sva jo komaj priredila za tak majhen prostor.«* Ena izmed stanovalk pa je morala v zelo kratkem času prodati svoje prejšnje pohištvo, kar ji je predstavljalo veliko težav. Pri tem pa so stanovalcem na pomoč priskočili družinski člani in hišniki.

V stanovanje so poskušali umestiti spomine na prejšnji dom, družino, nekateri so ga okrasili s svojimi umetninami. Toplino in domačnost prejšnjega stanovanja so prenesli v oskrbovano stanovanje. Pohištvo so umestili tako, kot jim je najbolj ustrezalo, in ne, kot je bilo v načrtih stanovanj predvideno: *»Opremila sem ga tako, da se v njem počutim domače. Pri opremljanju sem bila pozorna, da imam veliko prostora za gibanje ter predvsem prosto pot od postelje do stranišča.«*

4.1.4. Dostopnost in lega stanovanja

Večini stanovalcev sta lega njihovega oskrbovanega stanovanja in okolica všeč, nekaterim je bolj pomembno, da se nahajajo na mirni lokaciji v bližini narave: *»Lega mi je všeč, narava je tu okoli zelo lepa, veliko miru. Več mi pomeni mir in da sem malo stran od centra.«* Spet drugi pa se bolje počutijo blizu centra mesta, kjer imajo v bližini vse pomembne ustanove in kjer je prisotno več družabnega življenja: *»Promet me ne moti, dobro je, ker imam vse blizu, trgovino, zdravnika, pošto, banko, koncerte. Rada imam življenje okoli sebe.«* Nekaterim torej več pomeni ta utrip življenja in vsakdanja vpetost v kulturno dogajanje. Pri legi bi morali biti pozorni na obe plati in izbrati neko srednjo pot, ki bi zagotavljala mirno, urejeno okolje ter bližino centra mesta: *»Dobro je, ker imam tu veliko možnosti za sprehode in tudi kulturno življenje je tod okoli zelo razgibano. Avtobusna povezava je dobra, skoraj na vsakih 15 minut pelje avtobus mimo naših stanovanj.«* Stanovalci pa so opisali tudi neposredno lego njihovega stanovanja, glede na celotno stavbo, in sicer jih je polovica z navedeno lego zadovoljna,

pomembno jim je, da nimajo preveč oziroma premalo sonca, da poleti ni prevroče, ena izmed stanovalk, na primer, pravi: *»Lega mi je všeč, dobro je, ker sem na severni strani, saj je poleti prijetno hladno.«* Tudi tu so bila mnenja stanovalcev različne.

Nekateri stanovalci so lego oskrbovanih stanovanj označili kot neugodno, saj se v njihovi okolici pojavljajo različni moteči dejavniki: *»Pri legi me moti, da sem ravno na tej strani, ko je glavna ulica in je zato tudi veliko prometa.«* Kot najpogostejši moteči dejavnik so stanovalci navajali ravno promet in z njim povezan hrup. Motila jih je tudi oddaljenost določenih javnih ustanov in trgovin: *»Glavna slabost je, da imamo pošto precej daleč stran ter premalo trgovin v bližini. Tu blizu je Mercator, vendar je bolj majhen in slabo založen.«* Dva stanovalca moti razgled na naselje, saj bi raje gledala kam v naravo. Obenem priznavata, da ne moremo imeti vseh stvari, ki si jih želimo; druga stanovalka pa se pohvali, da ima na ta način vsakodnevni teater. Moteči dejavnik pa je tudi, da stanovalci ponekod ne smejo spreminjati zunanosti stanovanja, predvsem balkona: *»Moje stanovanje je na zahodni strani, imam dokaj velik balkon, vendar bi rada po svoje spremenila oziroma pobarvala ograjo, čeprav nam je bilo rečeno, da ne smemo zunaj stanovanj sami nič spreminjati.«* Stanovalki ni všeč razgled z balkona, zato bi to z barvanjem ograje svojega balkona poskusila malo zakriti.

Pomembno se mi zdi, da se vsem stanovalcem, neodvisno od njihove lokacije oskrbovanih stanovanj, zagotovi dostop do raznih javnih ustanov, trgovin, dejavnosti izven mesta. Omogočiti jim je potrebno redne avtobusne linije izpred postaj v njihovi neposredni bližini ali kakšne druge oblike prevoza.

4.1.5. Prednosti in slabosti oskrbovanih stanovanj

Stanovalci so naštevali mnogo prednosti in slabosti življenja v oskrbovanem stanovanju, med drugim je bila najpogosteje izražena prednost, da imajo v tem stanovanju občutek varnosti in sigurnosti: *»Prednost se mi zdi, da mi to stanovanje ponuja 100- odstotno varnost in sigurnost.«* Ta občutek pa je povezan z bližino celotne oskrbe in ostalih storitev. Navedli so, da vedno lahko računajo na takojšnjo zdravniško pomoč: *»Prednost se mi zdi v tem, da imam vso oskrbo na voljo in ker imam vse, kar potrebujem, zelo blizu.«*

Zanimivo se mi je zdelo, ko je neka stanovalka kot prednost navedla neprestano kontrolo, vendar v smislu, da je tu okoli vedno dovolj ljudi, ki ti lahko pomagajo 24 ur na dan. Ponavadi se ta kontrola oziroma nadzor nagiba na negativno stran, vendar je to stanovalka prepoznala kot prednost.

Nekaterim veliko pomeni, da imajo svojo kopalnico, velik balkon, svetle in zračne prostore, dvigalo ter druge pripomočke, ki pripomorejo k njihovi varnosti: *»Stanovanje je svetlo in zračno, poleg tega pa mi je všeč, da ni pregrajeno in imam zato pohištvo postavljeno, kot mi je najbolj všeč.*

Nekateri kot pomembno prednost opisujejo občutek svobode, všeč jim je, ker lahko delajo, kar jim ustreza in všeč jim je, da imajo lahko sami vse pod nadzorom: *»Tukaj sem sama in svobodna ...lahko delam kar hočem in ne, kar bi nujno morala.« Ta sigurnost tudi veliko pomeni moji družini. Ne morem si misliti, da bi mi bilo drugje lepše. Vedno sem delala, kar je bilo potrebno, kar sem morala, zdaj pa lahko delam tisto, kar si želim.»*

Z vsem naštetim je povezana intima, predvsem pa ta pomeni tudi večjo stopnjo zasebnosti in miru, ki ju potrebujejo stanovalci v življenju; nekateri zdaj na stara leta še veliko bolj kot prej: *»Ko sem prišla v to stanovanje, sem pridobila intimo, predvsem da imam kopalnico samo zase, na stara leta se mi to zdi pomembno.«* Kot prednost pa stanovalci ponovno navajajo okolje, kjer jim okolica omogoča bogato kulturno udejstvovanje: *»Tu se lahko udeležujem različnih kulturnih in drugih dejavnosti.«* Eni izmed stanovalk pa se zdi pomembna prednost ta, da ima zdaj v oskrbovanem stanovanju zaradi določenih storitev manj gospodinjskih opravil: *»Dobro se mi zdi, ker imam kosilo in mi ni treba kuhati.«*

Kot slabost pa je največ stanovalcev izpostavilo neustrezno opremo in prostore stanovanja: *»Kot negativno stran bi navedla le to, da bi raje imela malo večjo kvadraturo stanovanja.«* Za neustrezno opremo se je stanovalka pritožila arhitektu, ker ni upošteval potreb starih ljudi, da na primer ob postelji potrebuje vsaj eno električno vtičnico, tam pa jih je zelo malo, zato si je morala priskrbeti veliko podaljškov. Nekateri bi radi imeli večje prostore v stanovanju: *»Lahko pa bi naredili malo večjo kopalnico.«*

Stanovalci kot slabosti ponovno izpostavijo tiste, ki so jih motile že pri legi stanovanja, na primer promet, slaba avtobusna povezava, premalo trgovin v bližini oskrbovanih stanovanj in

nedostopnost javnih ustanov: *»Slabost se mi zdi precej prometa, prevelika oddaljenost od pošte ter premalo trgovin.«*

Pri življenju v oskrbovanem stanovanju je ena izmed stanovalk opazila veliko pasivnost in neaktivnost ostalih stanovalcev, tudi v primeru, če jim v domu stare kaj organizirajo, je potem zelo nizka udeležba. To kaže na nezainteresiranost stanovalcev, kar me spominja na življenje v domu za stare, vendar je zanimivo, da je to navedla stanovalka oskrbovanih stanovanj v Medvodah, ki so še najbolj fizično povezana z domom za stare in tudi od vseh vključenih v raziskavo najbolj spominjajo na tradicionalno totalno institucijo. Prav tako se je kot slabost pojavila zamera zdravniku: *»Ni mi pa dobro, ker sem se očitno nekaj zamerila zdravniku in zdaj je bolj tako tako.«*

Ena izmed stanovalk je navedla storitev rdečega gumba kot neuporabno: *»Rdeči gumb se mi zdi prav posrečen oziroma neuporaben. Gumb je nameščen pri telefonu in v kopalnici, v primeru da padem, mi gumb ne bo na doseg in tako ne bom mogla priklicati pomoči.«*

Nekateri stanovalci dobijo poleg še rdeči gumb na vrvici, tako ga imajo lahko vedno pri sebi, drugod pa je za to obliko rdečega gumba potrebno dodatno plačati. Ob tem so stanovalci opozorili še na pakete storitev, ki se določenim zdijo nepotrebni, predvsem takrat, ko pomoči še ne potrebujejo: *»Poleg tega moramo ob prihodu izbrati določen paket storitev...vendar bi jaz ta paket odpovedala, ker mi ni všeč ta način.«* Stanovalcem ni všeč, da morajo plačevati za storitve oziroma, da so jim te velikokrat kar vsiljene.

4.1.6. Primerjava zasebnosti in miru s prejšnjim stanovanjem

Polovica vseh vprašanih stanovalcev zdaj, v oskrbovanem stanovanju, ne občuti nobene razlike v zasebnosti in miru v primerjavi s prejšnjim stanovanjem: *»Nobene razlike ni pri zasebnosti in miru v primerjavi s prejšnjim stanovanjem, če hočem biti sama, pač ne grem ven, ne grem na kosilo in si sama kuham.«*

Trije izmed stanovalcev so navedli, da imajo sicer manj zasebnosti in miru kot prej, da pa se še vedno zaradi tega ne počutijo slabo: *»Prej sem imela več zasebnosti, ker so bili v hiši večji prostori in sem se lažje umaknila nekam na samo.«* Ena stanovalka pa se je zaradi večje zasebnosti in miru doma počutila bolje: *»Prej doma sem se počutila bolje, dobro je, da me sin*

velikokrat obišče.» Pomemben dejavnik za manj zasebnosti in miru je tudi ta, da nekateri živijo v oskrbovanem stanovanju skupaj s partnerjem.

Dva stanovalca pa imata zdaj celo več zasebnosti in miru: *»Zdaj imam še vseeno več zasebnosti in miru kot v prejšnjem stanovanju.«* Predvidevam, da je občutek zasebnosti in miru precej povezan s količino storitev, ki jih prejema stanovalec v svojem stanovanju, več storitev najverjetneje pomeni manj zasebnosti (in miru) in obratno. Poleg tega pa je odvisno, kako in kje je živel stanovalec prej, v veliki družini ali sam, v hiši ali majhnem stanovanju; vse to lahko vpliva na zaznavanje zasebnosti in miru zdaj, v oskrbovanem stanovanju.

4.2. SOCIALNI KONTEKST

4.2.1. Življenjski slog stanovalcev oskrbovanih stanovanj

Dan se pri vsakem stanovalcu začne z različnimi jutranjimi obredi, nekateri vstanejo prej, drugi pozneje, pomembno je, da si večina lahko prilagodi svoj urnik, kot jim ustreza: *»Zjutraj poležim, kot mi paše, pripravim zajtrk, potem moram vzeti zdravila, skuham kavico.«* Nekateri zjutraj telovadijo, meditirajo, si pripravljajo zajtrk, najbolj pogost jutranji obred pa je kuhanje kave.

Polovica vprašanih si obroke pripravlja sama, nekateri si sami pripravijo le zajtrk in večerjo, kosilo pa naročijo v bližnjem domu za stare ali pa odidejo v restavracijo: *»Zajtrk in večerjo si pripravim sama, na kosilo pa grem kadar grem, kakor sem pri volji.«* Ena izmed stanovalk pa ima vse obroke (zajtrk, kosilo, večerja) priskrbljene v domu za stare. Pomembno je, da se stanovalci lahko sami sproti odločajo, kako in kje bodo jedli, ter da imajo pri tem tudi možnost izbire.

Čez dan sledijo razne popoldanske dejavnosti: *»Popoldne hodim na predavanja v okviru Filozofske fakultete, učim se ruščine, temu pravim vaja za možgane, da ostanejo aktivni. Grem v kino, gledališče, na izlete, skratka zelo različno.«* Aktivnosti in rekreacijo stanovalcev bom prikazala v naslednjem podpoglavju. Trije izmed stanovalcev so navedli, da imajo skoraj vsak dan zapolnjen z različnimi dejavnostmi, zaradi tega tudi nimajo časa za vključevanje v nove dejavnosti: *»Vsak dan imam precej zapolnjen, ni mi dolgčas, čas pa res zelo hitro beži.«*

Trditve stanovalcev pokažejo, da tudi v tem primeru drži pogosta izjava, da so upokojenci zelo zaposleni in nimajo nič prostega časa.

Štirim vprašanim se zdi pomembno, da si lahko po svoje organizirajo vsak dan in razporedijo celodnevne dejavnosti ter obveznosti, kot jim najbolj ustreza: *»Tu lahko delam, kar hočem, lahko ležim kolikor mi paše, lahko pospravljam, grem ven, berem, rešujem križanke, lahko grem na internet.«* Stanovalci nimajo posebnega urnika, ki bi ga morali nujno upoštevati, zato je veliko stvari odvisnih od njihovega počutja oziroma trenutnega razpoloženja.

Ena stanovalka je povedala, da zdaj dan preživlja zelo podobno kot v prejšnjem stanovanju: *»Moj vsakdan poteka enako kot prej, ni nobene razlike.«* Dodatna obremenitev pa je lahko tudi skrb za partnerja, kar pomeni veliko dela čez cel dan in posledično zmanjšano udejstvovanje v popoldanskih aktivnostih: *»Čez cel dan imam delo, skrbeti moram tudi za partnerja.«* Ta obveznost je za stanovalko precej naporna in utrujajoča.

4.2.2. Aktivnosti in rekreacija stanovalcev

Najbolj pogoste dejavnosti stanovalcev oskrbovanih stanovanj so branje knjig, časopisov, reševanje križank, poslušanje glasbe in gledanje televizije: *»Rada berem, rešujem križanke, sudoku, gledam TV, poslušam glasbo, z mojem greva velikokrat na koncerte, v opero, ob nedeljah se odpraviva na boljši sejem, drugače pa sem začela risati in ustvarjati.«* Pri veliko stanovalcih sem opazila, da so si stanovanje uredili in okrasili s svojimi umetniškimi izdelki.

Trije izmed stanovalcev so vključeni v razna društva, kot so društvo upokojencev, invalidov. Pri njih se udeležujejo različnih aktivnosti, predvsem izletov: *»Sem članica pri društvu upokojencev iz podjetja, kjer sem bila zaposlena, z njimi grem tako večkrat na izlete.«*

Dva vprašana kot problem navajata pomanjkanje časa, prva stanovalka zato, ker veliko svojega prostega časa nameni skrbi za partnerja: *»Prostega časa nimam veliko, ne morem se udeleževati raznih aktivnosti, ker moram veliko pomagati partnerju.«* Drugi stanovalec pa se že udeležuje precej aktivnosti in mu potem zmanjkuje časa za druge stvari. Nekateri se težko sprijaznijo z vlogo upokojenca, ki jim ponavadi prinaša več prostega časa za aktivnosti in

manj obveznosti: *»Eno leto sem približno že v pokoju, zato se trenutno še navajam na misel, da ni nič narobe, če nič ne delam, nisem navajena imeti nič obveznosti.«*

Pri udeleževanju aktivnosti se pri nekaterih stanovalcih pojavijo določene ovire oziroma potrebe, na primer zdravstvene ovire: *»Tukaj se vedno kaj dogaja, vendar sem za veliko dejavnosti prikrajšana, ker sem naglušna. Zato recimo ne grem na prireditve, na predstave, v gledališče, ker ne sledim.«* Pojavlja se potreba po boljši organizaciji prevoza: *»Rada bi šla v gledališče, vendar je spet problem v avtobusni povezavi, taksi pa je tudi drag.«* Stanovalci so tako prikrajšani za razne aktivnosti, ker nimajo urejene vozne povezave s centrom večjih mest, v tem primeru Ljubljane, avtobusna postajališča pa bi morala biti v neposredni bližini oskrbovanih stanovanj.

Ena izmed stanovalk je opozorila na pomanjkanje dejavnosti, in sicer bi lahko kakšno dejavnost organizirali tudi v primeru, če bi se nanjo prijavilo bolj malo ljudi: *»Lahko bi uvedli še kakšno aktivnost, na primer obisk gledališča, vendar je problem, ker ni dovolj zanimanja.«*

Najpogostejša oblika rekreacije so sprehodi, veliko stanovalcev tudi telovadi, nekateri se raje udeležujejo izletov, spet drugim pa se rekreacija ne zdi tako pomembna: *»Ne pogrešam več aktivnosti ali hoje, balkon mi veliko pomeni in tu bom živela kot mi paše.«*

4.2.3. Pravila in urnik v oskrbovanih stanovanjih

Pri stanovalcih, ki prejemajo določene storitve od doma za stare, se pojavlja tudi več pravil, predvsem v smislu prilagoditve urniku strokovnih delavcev, ki opravljajo storitve: *»Pravila so, negovalke hodijo ob določeni uri, in sicer trikrat na dan, ker je moj partner bolan. Pravila se mi zdijo koristna, partner ima dovolj visoko pokojnino in si to oskrbo lahko privošči, jaz se lahko še sama »rihtam«.* Ob tem se stanovalci strinjajo s pravili in vzdrževanjem določenega reda: *»Tukajšnja pravila in urnik se mi zdita koristna, saj nek red mora biti, pa četudi je slab.«*

Nekateri morajo upoštevati pravila glede zdravil: *»Urn timer in pravila imam samo glede zdravil, kdaj moram jesti in kdaj ne smem več.«* Največ stanovalcev pa je povedalo, da živijo brez kakšnih posebnih pravil in se zato počutijo precej svobodne: *»Tukaj nimamo nobenih pravil,*

lahko rečem, da smo tukaj v oskrbovanih stanovanjih pravi svobodnjaki.« Iz tega sledi, da si lahko nekateri urnik oblikujejo in prilagajajo popolnoma na podlagi svojih potreb in želja: *»Sama si prilagajam in postavljam urnik.«*

Pri tistih stanovalcih, kjer se pojavlja več pravil in urnik, obstaja tudi močnejša povezava s prejetjem storitev; vendar pa se stanovalcem ta pravila zdijo uporabna in koristna. Večina stanovalcev pa ne pozna nobenih pravil, ki bi jih morali nujno upoštevati, zato se počutijo popolnoma svobodne in neodvisne.

4.2.4. Zadovoljstvo s socialno mrežo in občutek osamljenosti

Stanovalci so v veliki večini zadovoljni s svojo socialno mrežo: *»S svojo socialno mrežo sem zadovoljna, vse »štima« kot mora.«* V nasprotnem primeru jih je veliko, ki bi za odpravo te težave poskrbeli sami in ponovno vzpostavili ali poiskali nove stike: *»Sem zadovoljna, v nasprotnem primeru za to poskrbim sama, in sicer če koga pogrešam, ga tudi pokličem, to se mi zdi samoumevno, ne morem samo čakati na druge.«*

Ena izmed stanovalk bi se rada več družila z bližnjimi, vendar trenutno časovno ne zmore: *»Družila bi se več, vendar imam s partnerjem veliko dela, preveč pa se spet ni dobro družiti, saj se potem lahko hitro skregaš.«* Spet druga pa se je odločila, da bo preselitev v oskrbovano stanovanje zanj lahko izziv, da razširi svojo socialno mrežo: *»Tukaj je bil zame tudi nov izziv, da spoznam nove ljudi, tako da imam zdaj okrog sebe veliko novih prijateljev.«*

Zanimala me je tudi sprememba socialnih mrež stanovalcev po preselitvi v oskrbovano stanovanje; in sicer se večini stanovalcev socialna mreža po preselitvi ni spremenila, saj so ohranili stike s prejšnjimi sosedi, prijatelji in znanci: *»Ni se mi spremenila, slišimo se po telefonu ali pa pridejo k meni na obisk.«* Opazna sprememba je bila le pri eni stanovalki: *»Po preselitvi se je zelo spremenila, pogrešam le prejšnje sosede.«* Nekateri stanovalci pa so vzpostavili nova poznanstva s tukajšnjimi stanovalci in hkrati ohranili prejšnje stike: *»Veliko sem jih spoznala na novo pa tudi prejšnji sosede pridejo kdaj na obisk.«*

Več kot polovica stanovalcev je navedla, da ne zaznavajo občutka osamljenosti: *»Nisem osamljena, vedno kaj delam in mi ni dolgčas.«* Pri manjšini stanovalcev se pojavlja občasno

zaznavanje občutkov osamljenosti, vendar si pri tem pomagajo kar sami: *»Včasih doživljam občutke osamljenosti, mož težko razume, da ne morem več vsega postoriti. Zato grem rada na izlete ali obiščem razne kulturne prireditve.«* Ena izmed stanovalk pa je povedala, da se zdaj počuti manj osamljeno, kot v prejšnjem stanovanju: *»Zdaj se ne soočam z osamljenostjo, sem bila prej v hiši bolj osamljena, saj so imeli vsi sosedje veliko dela in ni bilo toliko časa za druženje, zdaj je tukaj drugače.«* Sledi sklep, da si v okolju, kjer živijo pretežno stari ljudje, lažje najde družbo kot prej, ko je bila obdana z različnimi starostnimi generacijami ljudi. Nekateri stanovalci pa ne pripisujejo razlike v osamljenosti preselitvi, temveč drugim dejavnikom: *»Osamljena nisem nič bolj kot v prejšnjem stanovanju.«*

4.2.5. Osebe, na katere se stanovalci obrnejo po pomoč

V času osebne stiske se stanovalci najpogosteje po pomoč obrnejo k družini: *»Če sem v kakšni stiski, se obrnem na hči, pomaga mi lahko tudi snaha, ki je psihologinja.«* Veliko jih pomoč poišče pri strokovnih delavcih: *»V primeru osebne stiske pokličem socialno delavko, na Kliničnem centru pa imam tudi svojo psihologinjo.«* Pomoč socialne delavke bi med vprašanimi poiskalo pet stanovalcev. Pomembno vlogo imajo tudi medicinske sestre: *»Pogovorim se z glavno sestro, s katero imava pristen in sproščen pogovor.«* To pa kaže na dober odnos stanovalcev z osebjem. Zanimivo se mi je zdelo, da pomembno mesto pri odpravljanju težav lahko predstavlja recepcija doma za stare: *»Na recepciji me vedno usmerijo, če kaj potrebujem, prav tako se lahko obrnem na direktorico ter socialno delavko.«*

Za prevoz stanovalci najpogosteje prosijo družino: *»Če potrebujem prevoz, me pride sin iskat in me pelje v trgovino ali po opravkih.«* Šele potem za prevozno sredstvo izberejo avtobus ali taksi, ponekod pa imajo tudi kombije, namenjene stanovalcem oskrbovanih stanovanj: *»Enkrat na teden imamo stanovalci organiziran kombi, ki nas pelje v center, če mora kdo v trgovino ali po drugih opravkih.«*

Tudi pri urejanju stanovanja se po pomoč stanovalci najprej zatečejo k družini: *»Obrnem se na prijatelje in družino, to ni problem, ker so to moji angeli varuhi.«* V primeru težav pa jim lahko pomaga hišnik: *»Pri opremljanju stanovanja pokličem naša dva hišnika, ki sta zelo dobra.«*

Rezultati kažejo, da je prva izbira, kamor se bodo stanovalci najprej obrnili po pomoč, prav družina, ne glede na to, kakšno pomoč bodo potrebovali. Predstavlja jim pomembno vlogo pri iskanju rešitev, od družinskih članov pa hkrati pričakujejo želeno pomoč.

Zanimalo me je tudi, kakšne obremenitve doživljajo stanovalci v oskrbovanih stanovanjih. Večina stanovalcev trenutno ne doživlja posebnih obremenitev, kot so nasilje, stiska, revščina, problemi bližnjih, dva izmed njih pa kot obremenitev navajata bolezen: *»Ne doživljam kakšnih obremenitev, le takrat, ko sem zbolela za živci.«* Pri soočanju z zdravstvenimi obremenitvami pa si stanovalci pomagajo z zdravili: *»Jemljem zdravila, ta mi pomagajo, zdaj sem že zmanjšala količino, vendar je bila preselitev velika sprememba.«*

4.2.6. Viri dohodkov in stroški stanovalcev v oskrbovanih stanovanjih

Vsi vprašani stanovalci kot edini vir dohodka prejemajo pokojnino, ena stanovalka pa poleg te dobi še dodatek za invalidnino: *»Prejemam pokojnino in dodatek za invalidnino, kar mi zaenkrat zadošča.«* Večina je zadovoljna s svojim finančnim stanjem, pokojnina jim zaenkrat zadošča, pri dveh pa je pokojnina precej nizka, zato jima včasih na pomoč priskoči družina: *»Prejemam pokojnino, vendar je bolj slaba, zato mi včasih pomaga družina.«*

Stanovalci morajo v oskrbovanih stanovanjih plačevati različne stroške, in sicer stroške za stanovanje, kot so najemnina in drugi obratovalni stroški: *»Za najemnino plačam 211 evrov, vse skupaj z drugimi obratovalnimi stroški pride okrog 400 evrov, brez hrane. Nekaj mi še vseeno ostane.«* Plačevati je potrebno stroške za storitve: *»Če bi se preveč prepušчал postrežbi, bi bilo življenje tu zelo drago.«* Kar pomeni, da bi si redko kdo lahko privoščil bivanje v oskrbovanih stanovanjih, če bi potreboval celotno oskrbo. Ponekod pa morajo stanovalci plačati tudi dodatne stroške pred vselitvijo: *»Na začetku je vsakdo, ki se je vselil, moral položiti 1000 evrov na račun, in sicer v primeru, če se odseliš, da sklad s tem denarjem ponovno pripravi stanovanje za drugega.«* V primeru, da je stanovanje po odhodu stanovalca v dobrem stanju, mu teh 1000 evrov vrnejo oziroma jih vrnejo družini stanovalca.

Vsi stanovalci morajo obvezno plačevati storitev rdečega gumba, za ostale storitve pa je popolnoma odvisno od tega, na kateri lokaciji se nahajajo oskrbovana stanovanja oziroma kdo je lastnik le-teh. Ponekod morajo stanovalci obvezno izbrati določen paket storitev, tudi če ne potrebujejo vseh, ob tem pa so nekateri stanovalci zopet izrazili svoje nestrinjanje: *»Za*

najmanjši paket storitev, ki sva ga morala vzeti, plačujeva 120 evrov, kar se mi zdi predrago, ta obveznost paketa se mi zdi res neumna.»

Dva izmed vprašanih sta ocenila, da zdaj plačujeta več stroškov kot prej: *»Najemnina se mi zdi tu poceni, ostalo pa plačujem trikrat več kot prej v hiši.»* Trije pa so navedli, da ni razlike pri plačevanju stroškov, saj so bili ti v prejšnjem stanovanju drugačni. Večina jih je mnenja, da če bi si privoščili več ponujenih storitev, bi jih to zelo drago stalo in bi s svojo pokojnino težko krili vse stroške.

4.3. OCENA SLUŽB

4.3.1. Ocena storitev, ki jih prejemaajo stanovalci v oskrbovanih stanovanjih

Vsi stanovalci prejemaajo storitev rdečega gumba oziroma varovanja na daljavo, pomoč hišnika ter čiščenje skupnih prostorov oskrbovanih stanovanj: *»Imamo le skupno čistilko za čiščenje skupnih prostorov ter gumb na daljavo, kar se mi zdi krasna storitev.»* Nekateri imajo za čiščenje poskrbljeno tudi v stanovanju, lahko v okviru paketa storitev, v nasprotnem primeru pa se sami dogovarjajo s poznano čistilko: *»Enkrat na mesec pokličem neko gospo iz Ljubljane, da mi pride počistit, tiste večje stvari, na primer pomiti okna, bolj generalno čiščenje.»* Opravilo likanja ni zajeto v najmanjši paket storitev, zato si stanovalci pomoč poiščejo sami: *»Kuham in perem sama, razen za likanje pride k meni znanka in mi zlika.»*

Trije stanovalci plačujejo za storitev obrokov, in sicer imajo vključene vse obroke, lahko pa se sproti dogovarjajo samo za kosila: *»Včasih greva na kosilo v dom, kjer imamo posebne kupone.»*

Paketi storitev se po različnih lokacijah oskrbovanih stanovanj razlikujejo, vsi vprašani pa so izbrali najmanjši oziroma četrtinski paket storitev. V Medvodah ta vključuje: *»Najmanjši paket storitev vključuje vsakodnevno odnašanje smeti, čiščenje enkrat tedensko, enkrat na 14 dni mi zamenjajo posteljnino, vsak teden pa dobim tri sveže brisače. Za ta paket plačam 80 evrov, kar se mi zdi solidna cena.»* V Trnovem pa najmanjši paket predstavlja: *»Moral sem izbrati en paket storitev, zato sem vzel najmanjšega, ki zajema rdeči gumb in čiščenje, vendar če ne bi bilo treba, še tega ne bi sprejel.»* V teh oskrbovanih stanovanjih, medtem ko v Trzinu

in v Logatcu ni paketov storitev, le rdeči gumb, se stanovalci tudi bolj pritožujejo nad določenimi storitvami v paketu, ki jih ne potrebujejo oziroma bi mogoče raje izbrali drugo, konkurenčno storitev: *»Večino storitev lahko prejemamo preko doma za stare, do ostalih možnosti storitev pa največkrat nismo upravičeni.«*, ki bi bila cenejša ali kako drugače bolj primerna za njih. Ob tem so zato nekateri predlagali spremembe, ki bi jim bilo potrebno prisluhniti: *»To bi bilo potrebno spremeniti, saj bi midva storitev čiščenja dobila kje ceneje.«*

Pri storitvah pa je za stanovalce pomembna tudi cena, saj si nekateri z manjšo pokojnino težko privoščijo le-te: *»Cene storitev so kar drage, niso poceni, sploh če imaš manjšo pokojnino.«* Štirje stanovalci ocenjujejo, da je cena za opravljene storitve primerna, pet pa jih navaja, da se jim zdijo določene storitve drage. Med te storitve se uvrščajo cena kosila (5,20 EUR), cena za skupno čistilko, četrtinski paket storitev in ogrevanje.

4.4. ZAZNAVANJE STAROSTI

4.4.1. Preživljanje starosti

Na vprašanje, kje bi stanovalci najraje preživeli starost, če ne bi bilo nobenih omejitev, jih je največ odgovorilo, da ne bi nič spreminjali in bi najraje še naprej ostali v oskrbovanih stanovanjih: *»Tako lepo mi še nikdar v življenju ni bilo, zdaj mi res nič ne manjka.«* Pričakovala sem, da jih bo največ odgovorilo, da bi najraje ostali doma. Štirje so predlagali, da bi bili raje v prejšnjem stanovanju, zraven pa bi imeli še tukajšnje storitve: *»Najraje bi starost preživela doma. Drugače bi bilo, tukaj sem še vedno bolj omejena.«* Oskrbovano stanovanje torej težko nadomesti prejšnji dom. Ena izmed vprašanih je razložila, da bi v primeru bolezni, ko bi potrebovala celotno oskrbo, raje odšla v dom za stare: *»Če bi bila slaba in bi potrebovala celotno oskrbo, bi šla raje v dom za stare. Raje bi videla, da sem tam, kot da bi negovalke in drugi morali prihajati k meni.«* Kot želja za preživljanje starosti se je pojavilo tudi potovanje: *»Če bi imela veliko denarja, bi več potovala.«*

Med drugim pa sta bili s strani stanovalcev izraženi dve potrebi, in sicer potreba po ureditvi posebnega zakona o oskrbovanih stanovanjih, kjer bi bil status stanovalcev točno določen in bi veljal za vse enako: *»Potrebno bi bilo urediti poseben zakon o oskrbovanih stanovanjih.«* Stanovalci bi radi točno vedeli, katere pravice jim pripadajo, do česa so upravičeni, zdaj pa to

še ni točno določeno. Druga potreba pa je bila: *»Potrebno bi bilo spremeniti zakonodajo glede dvigal, tudi tisti bloki s štirimi nadstropji bi morali imeti dvigala.«* V tem primeru se nekaterim sploh ne bi bilo potrebno preseliti v oskrbovana stanovanja in bi lahko živeli v prejšnjem stanovanju.

Pri stanovalcih me je zanimalo tudi, kako so zadovoljni s starostno mejo 65 let, kot pogojem za preselitev v oskrbovano stanovanje. Osem vprašanih stanovalcev se strinja s starostno mejo 65 let: *»Niti ne bi spreminjala te meje, saj so ta stanovanja namenjena starejšim ljudem.«* Nekateri pa bi to mejo za stare ljudi znižali in jo predstavili na starost ob upokojitvi ali na 60 let: *»Sama bi to mejo absolutno znižala, za kriterij za priselitev v oskrbovano stanovanje bi dala upokožitev. Lahko imaš že zgodaj probleme z zdravjem in nisi sam kriv, da si zbolel.«* Večina stanovalcev meni, da meje ni potrebno spreminjati, zato bi jo pustila tako, kot je.

4.5. KATALOG POTREB

Tukaj prikazujem zadovoljene ter nezadovoljene potrebe in želje stanovalcev oskrbovanih stanovanj v območni enoti Ljubljana, ki so bile izražene med intervjuji. Zapisala sem vse potrebe, tudi tiste, ki so bile izražene le pri enem stanovalcu oz. stanovalki. Zadovoljene potrebe sem označila z (Z), nezadovoljene pa z (N).

Vrsta potreb	Odgovori, storitve, možnosti
POTREBA PO VARNOSTI (Z)	
POTREBA PO SAMOSTOJNOSTI IN AKTIVNOSTI (Z)	
POTREBA PO RAZBREMENITVI OB VSELITVI (N)	Prijazen sprejem ob vselitvi, kar vključuje informiranje stanovalca s strani strokovnih delavcev, predvsem se mi tu zdi pomembna vloga socialnih delavcev, ki morajo prisluhniti njegovim potrebam.
POTREBA PO LASTNEM OPREMLJANJU STANOVANJA (delno Z)	Večina si želi stanovanje sama opremiti in urediti, nekaterim pa je to bolj v breme, zato bi bilo dobro že pred vselitvijo navezati kontakt z bodočim stanovalcem in preveriti, kaj mu bolj ustreza.
POTREBA PO USTREZNI OPREMI IN PROSTORI V STANOVANJU (delno Z)	Prepoznavanje potreb starih ljudi, posredovanje povratnih informacij stanovalcev arhitektom.

POTREBA PO DVIGALU (delno Z)	V oskrbovanih stanovanjih je ta potreba zadovoljena, vendar bi morala biti tudi v vseh ostalih stanovanjskih blokkih; potrebna je ureditev zakonodaje.
POTREBA PO MIRNI LOKACIJI STANOVANJA (N)	Nekatere stanovalce moti lega ob prometni cesti, zato je dobro, če se oskrbovana stanovanja nahajajo na bolj mirni lokaciji, vendar morajo biti stanovalcem obvezno zagotovljena razna prevozna sredstva, npr. redne avtobusne linije.
BLIŽINA JAVNIH USTANOV (N)	Za stanovalce oskrbovanih stanovanj bi se v teh primerih lahko organiziral brezplačen prevoz med tednom po celem mestu.
ORGANIZACIJA PREVOZA (N)	Organizacija rednih avtobusnih linij, tako med tednom kot med vikendom, ob tem naj se avtobusno postajališče nahaja v neposredni bližini oskrbovanih stanovanj.
BLIŽINA CELOTNE OSKRBE, STORITEV (Z)	
NEUSTREZNOST PAKETOV STORITEV (N)	Prilagoditev storitev stanovalcem in odprava paketov storitev.
POTREBA PO ZASEBNOSTI (delno Z)	Večja kvadratura stanovanj, da se oseba lahko umakne v svojo sobo; to velja predvsem za tiste stanovalce, ki v oskrbovanem stanovanju živijo s partnerjem.
POTREBA PO LASTNEM ORGANIZIRANJU VSAKDANA (Z)	
POTREBA PO VSAKDANJI RUTINI (Z)	
POTREBA PO DEJAVNOSTIH IN REKREACIJI (Z)	
POTREBA PO DODATNIH AKTIVNOSTIH (N)	Tudi v primeru manjšega zanimanja stanovalcev za določeno aktivnost, bi jo morali vsaj nekajkrat organizirati.
POTREBA PO DRUŽENJU (N)	Pomoč socialne delavke pri aktiviranju in vzpostavljanju novih stikov ter hkrati zagotavljanje pomoči pri razbremenitvi stanovalke ob skrbi za njenega partnerja.
MOŽNOST IZBIRE PRI STORITVAH (N)	Odprava paketov storitev, saj bodo na ta način lahko stanovalci izbirali le-te tudi pri konkurenčnih ponudnikih. Vse storitve pa morajo postati dostopne stanovalcem oskrbovanih stanovanj.
POTREBA PO CENEJŠIH STORITVAH (N)	Odprava paketov storitev, realna prilagoditev cen storitev upokojeencem, da si jih bodo lahko privoščili tudi tisti z nižjimi pokojninami.
USTANOVITEV ZAKONA O	V njem bi bilo potrebno določiti enakovreden status in pravice stanovalcev oskrbovanih stanovanj.

OSKRBOVANIH STANOVANJ (N)	
------------------------------	--

Iz preglednice je razvidno, da ostaja še veliko potreb in želja stanovalcev oskrbovanih stanovanj nezadovoljenih, čeprav je potrebno upoštevati, da je določena potreba pri večini vprašanih stanovalcev lahko zadovoljena in le pri manjšini nezadovoljena. V nobenem primeru potrebe zato ne smemo zanemariti ali spregledati, temveč jo je potrebno upoštevati in zanjo načrtovati ustrezne odgovore ter rešitve.

5. RAZPRAVA

Pri raziskovanju področja o oskrbovanih stanovanjih in potem pri izvedbi same raziskave sem dobila občutek, da je status oskrbovanih stanovanj dokaj nedefiniran. Že na začetku, ob iskanju lokacij oskrbovanih stanovanj po Sloveniji, sem našla precej nepopolnih informacij. Oskrbovana stanovanja se uvrščajo med institucionalno varstvo, vendar se znotraj posameznih investorjev in lastnikov teh stanovanj pojavljajo velike razlike, ki pa različno vplivajo na stanovalce. Država bi morala urediti njihov pravnoformalni status in zasnovati pravne okvire, ki bi veljali za vsa oskrbovana stanovanja v Sloveniji. Stanovalci teh stanovanj bi morali biti deležni enakih pravic in dobrin kot ostali stanovalci, ki živijo še doma. Ena izmed potreb stanovalcev se tako navezuje na ureditev zakonodajne podlage za oskrbovana stanovanja. Življenje v oskrbovanem stanovanju, samo po sebi, v nobenem pomenu ne bi smelo predstavljati ovire za katerokoli neupravičenost stanovalcev do določenih storitev.

Z raziskavo sem lahko delno odkrila težave in ovire, s katerimi se srečujejo stanovalci oskrbovanih stanovanj v območni enoti Ljubljana, hkrati pa tudi pridobila informacije o njihovih virih moči. Največ stanovalcev je kot najboljšo možnost za preživljanje starosti izbralo prav oskrbovana stanovanja. Mnogi so dejali, da jim tako lepo še ni bilo v življenju in da je zdaj končno čas, da poskrbijo zase. Nekateri bi starost še vseeno raje preživeli v prejšnjem domu, kjer pa bi lahko imeli na voljo podobne storitve, kot jih imajo tu, v oskrbovanih stanovanjih. Med drugim se je pojavila tudi želja po potovanju, ki pa je odvisna od finančnih zmožnosti posameznika.

Stanovalci so kot najpomembnejši razlog za preselitev v oskrbovana stanovanja navedli zdravstvene dejavnike. Ugotovili so, da jim bo v primeru nujne zdravstvene pomoči ta, preko storitve rdečega gumba, lahko tudi takoj zagotovljena. Nekateri so se želeli odmakniti družini, saj ji niso želeli biti v breme na stara leta, spet drugim pa se je zdelo prejšnje stanovanje preveliko za nadaljnje vzdrževanje. Odločitev za preselitev je bila pri vseh stanovalcih prostovoljna in podprta z neformalno socialno mrežo, predvsem družino. Večina jih je še vedno želela ostati samostojna ter aktivna, zato so to združili s potrebo po varnosti in sigurnosti, ki jim jo prav tako zagotavlja oskrbovano stanovanje. Poleg navedenih prednosti oskrbovanih stanovanj, so stanovalci izpostavili še svobodo gibanja, saj si lahko popolnoma svobodno organizirajo vsakodnevna opravila in dejavnosti, vseč pa so jim tudi svetli in zračni prostori stanovanj. Stanovalci poudarjajo potrebo po miru in zasebnosti, ob tem jih polovica

ni opazila nobene razlike v primerjavi s prejšnjim stanovanjem; nekateri imajo manj zasebnosti, miru, spet drugi pa opažajo, da ju imajo zdaj, v oskrbovanem stanovanju, celo več. Zasebnost pa povezujejo tudi z intimo, saj jim veliko prednost v tem stanovanju predstavlja lastna kopalnica. Tisti, ki jim zasebnosti primanjkuje, to so predvsem stanovalci, ki živijo s partnerjem, si želijo večjo kvadraturo stanovanj, nekateri pa so precej omejeni s skrbjo za partnerja, kar privede do pomanjkanja časa za razne dejavnosti, aktivnosti in manj možnosti za druženje. Prednost oskrbovanih stanovanj predstavlja tudi dvigalo, vendar pa se hkrati pokaže potreba oziroma želja po obvezni uzakonitvi dvigal po vseh stanovanjskih blokih v Sloveniji.

Stanovanja so ob vselitvi različno opremljena, v Medvodah so dobili celotno stanovanje opremljeno, v Trzinu in v Logatcu sta bili opremljeni kopalnica in kuhinja, v Trnovem pa je bila urejena le kopalnica. Velika večina se je strinjala, da bi raje sama opremila in uredila stanovanje, nekaterim pa bi to predstavljalo še dodatno breme. Dobro bi bilo vsakemu stanovalcu posebej, še pred vselitvijo, omogočiti izbiro glede opremljenosti stanovanja in pri tem upoštevati njegovo željo. Stanovalci so opozorili na določeno neustrezno opremo v prostorih, zato bi bile zaželenе povratne informacije s strani stanovalcev arhitektom oziroma lastnikom stanovanj, saj bi tako pridobili uporabne informacije za gradnjo bodočih oskrbovanih stanovanj. Izkušnje stanovalcev in njihovo izkustveno znanje se mi zdijo precej pomembni, arhitekti pa bi se na ta način lahko bolje seznanili s potrebami starih ljudi. Pri opremljanju in urejanju stanovanja so stanovalcem pomagali družinski člani, prijatelji in hišniki, večina pa je vanj poskušala vnesti vzdušje domačnosti in topline, predvsem v obliki svojih ustvarjalnih izdelkov ter raznih fotografij družine, prijateljev ipd.

Oskrbovana stanovanja so povezana z različnimi omejitvami, ki ovirajo dostop do njih, ena izmed njih je starostna omejitev. Oseba mora namreč biti stara 65 let in več, da lahko živi v oskrbovanem stanovanju. V primeru bolezni se ta meja zniža, vendar so nekateri stanovalci predlagali znižanje meje tudi za stanovalce s starostno pokojnino. Vselitev v oskrbovano stanovanje bi tako omejili na starost ob upokojitvi ali vsaj na 60 let. Večini stanovalcev se je zdela ta meja primerna.

Naslednja omejitev, ki je lahko tudi prednost, je, da se oskrbovana stanovanja nahajajo v bližini domov za stare. Kot prednost se navaja hitra 24-urna medicinska pomoč, več miru v bližnji okolici in nižji stroški prevoza hrane, osebja idr. Kot slabost pa se hkrati lahko pojavlja

nevarnost izoliranosti od centra mesta. Vemo, da so domove za stare včasih gradili na lokacijah ob obrobju mesta, ki so precej nedostopne, zato se stanovalci, predvsem ob slabi prometni povezavi, lahko počutijo »izločene« iz aktivnega življenja. Poleg tega težko pride do medgeneracijskega sodelovanja. Rezultati so pokazali, da je večina stanovalcev z lego stanovanja zadovoljna. Nekaterim je bolj pomembno, da se nahajajo na mirni lokaciji v bližini narave, spet drugi pa se bolje počutijo blizu centra mesta, kjer imajo v bližini vse pomembne ustanove in kjer je prisotno več družabnega življenja. Pri stanovalcih, ki so bolj na obrobju mest, na primer v Medvodah, se pri nekaterih pojavlja ovira pri organizaciji prevoza, saj je njihova avtobusna postaja od stanovanj precej oddaljena. Stanovalcem je bilo obljubljeno, da bo avtobus ustavljal pred njihovimi stanovanji, vendar se to do sedaj še ni uredilo. V Trzinu se stanovalci pritožujejo nad oddaljenostjo od pošte in trgovin, zato bi se lahko organiziral vsakodnevni poseben prevoz, namenjen predvsem tem lokacijam. Kot pogost moteč dejavnik pa se med drugim pojavlja tudi promet.

V Medvodah sem ob prihodu dobila občutek, kot da sem prišla v neko totalno institucijo, saj sem do stanovalcev oskrbovanih stanovanj lahko prišla le preko recepcije. Pri stanovanjih na ostalih lokacijah mi je bil vseh ločen vhod in zaradi tega je bilo stanovanje podobno običajnim stanovanjem v stanovanjskih blokih.

Zdi se mi, da je pri nas še vedno močno zakoreninjeno institucionalno mišljenje, predvsem tam, kjer so oskrbovana stanovanja povsem umeščena v domove za stare, se mora stanovalec precej prilagajati ustanovi in slediti njenemu utripu. V ospredju je bolj skrb, da bi ustanova zanesljivo opravila vse potrebno delo, in ne toliko skrb za dobro počutje starih ljudi. Tisti stanovalci, ki so povezani z več storitvami, imajo posledično tudi več pravil oziroma urnik, ki ga morajo upoštevati, vendar se jim ta zdi uporaben in koristen. Večina stanovalcev se v oskrbovanih stanovanjih ne sooča s kakšnimi posebnimi pravili, kar pomeni, da si lahko povsem samostojno in svobodno organizirajo ter prilagajajo vsakodnevne obveznosti in aktivnosti. Pri dnevnih opravilih se tako pojavlja spontanost, na primer pri jutranjih obredih se kaže v vstajanju ob različnih urah, pripravi obrokov, ki si jih nekateri vse pripravijo sami, včasih odidejo v restavracijo, odvisno od situacije in njihovega počutja. Popoldne sledijo razne aktivnosti, nekateri so vključeni v društva, drugi precej časa namenijo rekreaciji, spet drugi druženju, vsi pa imajo dokaj zapolnjen dan in jim ponavadi še vedno zmanjkuje časa. Najbolj pogoste dejavnosti stanovalcev oskrbovanih stanovanj pa so branje knjig, časopisov, reševanje križank, poslušanje glasbe in gledanje televizije. Tudi pri aktivnostih se zopet

pojavi potreba po boljši organizaciji prevoza, saj se nekateri izmed stanovalcev ravno zaradi tega ne morejo udeleževati raznih večernih družabnih dogodkov, ki so v centru. Skupen prevoz, le za stanovalce oskrbovanih stanovanj, pa se tudi ne organizira, ker se za določeno aktivnost prijavi premalo ljudi. Ob tem ena izmed stanovalk izpostavi slabost življenja v oskrbovanih stanovanjih, in sicer veliko pasivnost stanovalcev, kar kaže na eno izmed značilnosti institucionalnega življenja.

Načini zadovoljevanja potreb nam veliko povejo o posameznikovi socialni mreži. Rezultati kažejo, da se stanovalci v primeru osebne stiske, za prevoz in pri urejanju stanovanja najraje obrnejo na družino. Šele nato za pomoč prosijo razne strokovne delavce, vendar je dobro, da stanovalci vedo, kam in h komu se lahko obrnejo po pomoč. Izkazalo se je, da stanovalci, ki prejemajo več storitev in so posledično bolj povezani s strokovnim osebjem, pogosteje prosijo za pomoč slednje. Zaradi tega predvidevam, da imajo z določenimi delavci vzpostavljen pristen in enakovreden odnos, v katerem so stanovalci slišani. Za pomoč socialnega delavca ali delavke pa bi se odločilo pet stanovalcev. Pri vseh vprašanih je bila močna opora družina, zato se mi poraja vprašanje, kako se znajdejo v težavah tisti stanovalci oskrbovanih stanovanj, ki imajo šibko socialno mrežo, ki so brez družin, svojcev in prijateljev.

Velika večina jih je zadovoljna s svojo socialno mrežo, v nasprotnem primeru bi sami poiskali stike z ljudmi, s katerimi bi se želeli več družiti. Ovira pri druženju je skrb za partnerja, zato bi bila v tem primeru zaželena pomoč socialne delavke, ki bi pomagala pri razbremenitvi stanovalke. Ob šibki socialni mreži se lahko pojavi osamljenost, ki lahko precej negativno vpliva na življenje starega človeka. V manjšini jo zaznavajo stanovalci oskrbovanih stanovanj, večina pa tega občutka sploh ne pozna. Med stanovalci sem ugotovila, da ni prisotne posebne medsosedske povezanosti, razen v Trzinu, kjer sem bila pozitivno presenečena nad njihovo solidarnostjo in pomočjo, ki si jo izkazujejo med seboj. Ta je namreč lahko pri starih ljudeh pomemben vir moči.

Vsi stanovalci prejemajo storitev rdečega gumba oziroma varovanja na daljavo, čiščenja skupnih prostorov v oskrbovanih stanovanjih ter pomoč hišnika. Stanovalci so večinoma še precej samostojni in zaenkrat še ne potrebujejo veliko storitev. V Trzinu in Logatcu morajo obvezno plačevati storitev rdečega gumba, čiščenje skupnih prostorov, hišnika, ostalo pa je odvisno od njihovih potreb. V Medvodah in Trnovem pa obstajajo različni paketi storitev, ki jih morajo stanovalci izbrati, pa čeprav še ne potrebujejo vseh storitev v določenem paketu.

Stanovalci so tako ponekod dobesedno prisiljeni sprejeti večino storitev, ki jih ponavadi ponuja dom za stare, in nimajo možnosti izbrati konkurenčne storitve iz ostale ponudbe. Ta vidik me zopet spomni na tradicionalno dolgotrajno institucionalno oskrbo pri nas, kjer je v enem zavodu v veliki meri poskrbljeno za skoraj vse potrebe posameznika. Poleg tega pa stanovalci ravno zaradi te pomoči, ki jo lahko dobijo v domu za stare, niso upravičeni do drugih storitev, na primer do pomoči na domu ali kakšne druge oblike varovanja na daljavo. Tudi storitev varovanja na daljavo, ki je obvezna oprema vsakega oskrbovanega stanovanja, se razlikuje od lastnika do lastnika določenega stanovanja. Ponekod dobijo stanovalci brezplačno še rdeči gumb, ki ga lahko nosijo s seboj, drugje pa je zanj potrebno doplačilo, kar lahko za nekoga predstavlja visok strošek. Kot visok strošek pa so stanovalci navedli tudi cene storitev. Če bi potrebovali celotno oskrbo, bi si le-to stežka, ali pa si je sploh ne bi mogli, privoščili, kar pa zagotovo predstavlja oviro pri stanovalcih z majhnimi pokojninami. Mislim, da bi bilo potrebno podobne ovire, s katerimi se srečujejo stanovalci oskrbovanih stanovanj, preprečiti in zagotoviti vsem primerne rešitve po dostopni ceni.

Vloga socialnega delavca bi bila pri stanovalcih oskrbovanih stanovanj lahko bolj v ospredju, saj je bilo pri nekaterih zaslediti nezadovoljene potrebe, ki bi jih bilo mogoče skupaj s socialnim delavcem z individualnim pristopom tudi raziskati in poiskati možne rešitve. Dokler imajo stanovalci bogato socialno mrežo, pomoč poiščejo pri sorodnikih, prijateljih, v nasprotnem primeru je zaželeno pomoč socialnega delavca, predvsem v vlogi povezovalca. Ob priselitvi v oskrbovano stanovanje stanovalci doživijo veliko sprememb in jim zato veliko pomeni, če imajo ob sebi osebo, ki jim razkaže okolico, jih informira o raznih storitvah, dejavnostih, kamor se lahko vključijo, ter jim na splošno posreduje informacije, ki jih zanimajo, hkrati pa jim da vedeti, kam se lahko vedno obrnejo po pomoč. Poleg tega je tu pomembna še vloga zagovornika, v kateri naj bi socialni delavci spremljali splošno klimo, zadovoljstvo pri stanovalcih, sprejemali različne pritožbe, pohvale o življenju v teh stanovanjih, ter jih posredovali naprej odgovornim osebam, zastopali njihove pravice, predvsem pa bi lahko bili koordinatorji storitev in jim omogočali boljši dostop do različnih storitev. Velika večina stanovalcev je dokaj samostojnih in ne potrebujejo pomoči strokovnega delavca, če je le možno težave poskušajo rešiti sami ali skupaj z družino, predvsem ob kakšni izgubi, stresni situaciji, obremenitvi pa bi se radi pogovorili še s kom, ki bi jim prisluhnil. Zasledila sem primer razočaranja stanovalcev oskrbovanih stanovanj na Tezmem pri Mariboru, kjer so stanovalci ob vselitvi pričakovali veliko več, kot pa so na koncu dobili. Pred vselitvijo jim ni nihče natančno posredoval informacij, prebrali so le oglas, ki jim

je ponujal brezskrbno življenje v teh stanovanjih, kasneje pa je bila celotna slika popolnoma drugačna (Vrbnjak 2009: 18). V tem primeru bi bila dobrodošla pomoč socialnega delavca, ki bi že pred preselitvijo v stanovanje dobro informiral bodoče stanovalce, pomembno vlogo bi imel tudi kasneje, pri soočanju s težavami.

Zanimivo bi bilo opraviti raziskavo o pomembnosti socialnega dela pri stanovalcih oskrbovanih stanovanj, v smislu kakšno in koliko pomoči bi potrebovali od socialnih delavcev, koliko so stanovalci sploh seznanjeni z vlogo socialnega dela. S temi podatki pa bi se potem lahko tudi lažje usmerili in osredotočili na razvoj socialnega dela v oskrbovanih stanovanjih.

V raziskavi sem zajela stanovalce, ki so še precej aktivni za svoja leta in ki še ne potrebujejo veliko storitev, zato bi bilo dobro raziskavo razširiti še na tiste, ki prejemajo več storitev in raziskati, v kolikšni meri so zadovoljene njihove potrebe. Pri vzorcu pa bi morala zajeti tudi več moške populacije, saj bi na ta način lahko ugotovila, ali obstajajo kakšne pomembne razlike v povezavi s potrebami v oskrbovanih stanovanjih in spolom.

Tako kot stanovalci sem tudi jaz povezala prednosti in slabosti oskrbovanih stanovanj z njihovimi zadovoljenimi in nezadovoljenimi potrebami, ki so se med seboj v veliki meri ujemale. Veliko potreb, ki so jih izrazili stanovalci oskrbovanih stanovanj, je že zadovoljenih, pri določenih pa bo potrebno zagotoviti in vzpostaviti pogoje, v katerih bodo stanovalci slišani in upoštevani.

6. SKLEPI

- Oskrbovana stanovanja se v območni enoti Ljubljana precej razlikujejo, predvsem glede opremljenosti prostorov, ponudbe storitev, lege stanovanj, kar pa neugodno vpliva na stanovalce, saj nimajo vsi povsod enakih možnosti.
- Zaznane in izražene potrebe stanovalcev, ki so jim v oskrbovanih stanovanjih zadovoljene ali vsaj deloma zadovoljene, so bile potreba po varnosti in sigurnosti, potreba po samostojnosti, aktivnosti, zasebnosti, lastni organizaciji vsakdana, po vsakdanji rutini, potreba po bližini oskrbe in storitev, po dejavnostih, rekreaciji, lastnem opremljanju stanovanja, ustrezni opreми prostorov v stanovanju in po dvigalu.
- Kot zaznane izražene nezadovoljene potrebe pa so se pri nekaterih stanovalcih pojavile potreba po mirni lokaciji oskrbovanih stanovanj, po razbremenitvi stanovalcev ob priselitvi, potreba po bližini javnih ustanov, trgovin, po boljši organizaciji prevoza, odpravi paketov storitev, dodatnih aktivnostih, po druženju, možnosti izbire storitev, cenejših storitvah in potreba po ustanovitvi posebnega zakona o oskrbovanih stanovanjih.
- Stanovalci območne enote Ljubljana se v oskrbovanih stanovanjih dobro počutijo, vsakdanje obveznosti in dejavnosti prilagajajo svojemu načinu življenja in niso vezani na pravila in urnik domov za stare, razen v primerih, ko prejemajo več storitev.
- Zaradi preselitve v oskrbovana stanovanja se stanovalcem socialna mreža ni veliko spremenila, manjšina občasno zaznava občutke osamljenosti, vendar tega ne povezujejo z bivanjem v oskrbovanem stanovanjem, temveč z drugimi dejavniki.

7. PREDLOGI

7.1. PREDLOGI ZA PRAKTIČNO IZVAJANJE

- Vloga socialnih delavcev bi bila pri stanovalcih oskrbovanih stanovanj lahko bolj v ospredju, saj bi z njihovo pomočjo poiskali odgovore na določene nezadovoljene potrebe, na primer potrebo po druženju, po dodatnih aktivnostih, po razbremenitvi ob priselitvi, po odpravi paketov storitev ipd.
- Organizacija prevoza do oddaljenih javnih ustanov, ki jih potrebujejo stanovalci oskrbovanih stanovanj. Lahko bi organizirali vsakodnevno brezplačen ali cenovno ugoden prevoz po mestih, ob določenih urah, s katerim bi stanovalci lahko obiskali te ustanove, trgovine ter šli po raznih opravkih. Lahko bi ustanovili mobilne trgovine, ki bi s kombiji stanovalcem, na primer enkrat na teden, pripeljale določene dobrine po njihovem naročilu iz trgovine, predvsem tam, kjer imajo stanovalci v bližini le slabo založene trgovine.
- Organizacija rednih avtobusnih linij, tako med tednom kot med vikendom, predvsem na relaciji od oskrbovanih stanovanj do Ljubljane, avtobusno postajališče pa se mora nahajati v neposredni bližini oskrbovanih stanovanj.
- Ustanoviti bi bilo potrebno posebno skupino strokovnjakov, ki bi jo med drugim sestavljali arhitekti, socialni delavci, sociologi, strokovnjaki za nego in oskrbo. Skupina bi raziskovala potrebe starih ljudi v Sloveniji in jim s pomočjo ugotovitev poskušala pomagati pri izbiri bivališč, storitev in pri drugih težavah, s katerimi bi se soočali. Izkušnje stanovalcev oskrbovanih stanovanj bi morale biti posredovane osebam, ki se ukvarjajo z gradnjo in opremo teh stanovanj, saj bi s tem pridobili veliko uporabnih nasvetov o primernosti prostorov ter opreme v oskrbovanih stanovanjih.
- Nekatere stanovalce moti lega stanovanj ob prometni cesti, zato je dobro, če se te želje upošteva in oskrbovana stanovanja gradi na bolj mirni lokaciji, še vedno blizu centra mesta, kjer obstaja utrip življenja. Vsem stanovalcem oskrbovanih stanovanj pa

morajo biti v bližini zagotovljena razna prevozna sredstva, npr. redne avtobusne linije, ugodni taksi prevozi ipd.

- Pakete storitev bi bilo potrebno preurediti v posamezne storitve, tako da bi si stanovalci lahko izbrali določeno storitev, ki jo resnično potrebuje. Poleg tega bi morali imeti možnost izbire storitve pri različnih ponudnikih in ne le storitve v okviru najbližjega doma za stare. Tudi cene storitev bi se morale znižati in prilagoditi stanovalcem z nižjimi pokojninami.

7.2. PREDLOGI ZA SPREMEMBE V SOCIALNI POLITIKI

- Ureditev pravnoformalnega statusa stanovalcev oskrbovanih stanovanj, pri čemer jim bodo priznane pravice do različnih storitev (pomoč na domu, socialni servis ipd.) Predlagam uvedbo posebnega zakona o oskrbovanih stanovanjih.
- Ureditev zakonodaje o obvezni vgraditvi dvigal po vseh stanovanjskih blokih v Sloveniji.

7.3. PREDLOGI ZA NADALJNJE RAZISKOVANJE

- Raziskati je potrebno potrebe stanovalcev oskrbovanih stanovanj, ki potrebujejo več storitev in ugotoviti, koliko si jih sploh lahko privošči celotno oskrbo v teh stanovanjih.
- Raziskavo je potrebno razširiti na oskrbovana stanovanja po celotni Sloveniji in ugotoviti potrebe ostalih stanovalcev.

8. VIRI IN LITERATURA

- Čačinovič Vogrinčič, G. (2006), Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Dominkuš, D. (2010), Zakon o dolgotrajni oskrbi. *Kakovostna starost*, 13, 1: 3-10.
- Flaker, V. (1995), Skupinsko dinamična in institucionalna protislovja prostovoljnega dela: procesi dezinstitutionalizacije služb duševnega zdravja v Sloveniji. Ljubljana: FDV (doktorska disertacija).
- Flaker, V., Rode, N., Jurančič, I., Vončina, M., Škerjanc, J., Kavar-Vidmar, A., Zaviršek, D., Kastelic, A., Videmšek, P., Zorn, J., Zupančič, D., Cigler, M., Šircelj, J. (1999), Oblike bivanja za odrasle ljudi, ki potrebujejo organizirano skrb in podporo: Analiza in predlog ukrepov. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V., Cuder, M., Nagode, M., Podbevšek, K., Podgornik, N., Rode, N., Škerjanc, J., Zidar, R. (2007), Vzpostavljanje osebnih paketov storitev, Poročilo o pilotskem projektu »Individualiziranje financiranja storitev socialnega varstva«. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škrjanc, J., Urek, M. (2008), Dolgotrajna oskrba, očrt potreb in odgovorov nanje. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Friedländer, W.A, Pfaffenberger, H. (1970), Osnovna načela in metode socialnega dela. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- Gorenjski glas [Veliko zanimanja za oskrbovana stanovanja]. <http://www.gorenjskiglas.si/novice/> (1.3.2011).

- Grebenc, V. (2005), Ocena potreb in raziskovanje lokalnih vednosti kot izhodišče za delovanje v socialnem delu. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (doktorska dizertacija).
- Hardie, M. (1978), Understanding Ageing, Facing Common Family Problems. Sevenoaks: David McKay & Co Ine.
- Hlebec, V. (ur.) (2009), Starejši ljudje v času sprememb. Maribor: Aristej.
- Hlebec, V., Kogovšek, T., Domajnko, B., Pahor, M. (2009), Kako misliti, opazovati in razumeti omrežja starejših ljudi v Sloveniji. V: Hlebec, V. (ur), Starejši ljudje v času sprememb. Maribor: Aristej (153-168).
- Hlebec, V., Kavčič, M., Filipovič Hrast, M., Vezovnik, A., Trbanc, M. (2010), Samo da bo denar in zdravje: življenje starih revnih ljudi. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hojnik Zupanc, I. (1999), Samostojnost starega človeka v družbeno - prostorskem kontekstu. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.
- Mali, J. (2003), Koncept totalne ustanove in domovi za stare. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (magistrsko delo).
- Mali, J. (2007), Socialno delo s starimi ljudmi, Izbrana poglavja iz doktorata Vloga in pomen socialnega dela v razvoju institucionalnega varstva starih ljudi v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J. (2009), Spremembe v institucionalnem varstvu starejših. V: Hlebec, V. (ur), Starejši ljudje v času sprememb. Maribor: Aristej (95-107).
- Mesec, B. (2003), Izbrani članki iz gerontoboetike, Študijsko gradivo. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.

- Milošević Arnold, V. (2003), Socialno delo s starimi ljudmi (Izbrani članki in referati), Študijsko gradivo. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.
- Nagode, M. (2009), Organizirana pomoč za stare ljudi, ki živijo na domu in varovanje na daljavo. V: Hlebec, V. (ur), Starejši ljudje v času sprememb. Maribor: Aristej (125-137).
- Pahor, M., Domajnko, B., Hlebec, V. (2009), Spleti zdravja in bolezni: socialna omrežja starejših kot dejavnik zdravja. V: Hlebec, V. (ur), Starejši ljudje v času sprememb. Maribor: Aristej (221-236).
- Pihlar, T., Hvalič Touzery, S., Jerinc, K. (2010), Nemčija: Svetovanje, kako prilagoditi bivališče za starost. *Kakovostna starost*, 13, 1: 77.
- Pihlar, T. (2010), Iz gerontološke literature, Dolgotrajna oskrba v razvitih evropskih državah. *Kakovostna starost*, 13, 2: 67-70.
- Pravilnik o standardih in normativih socialno varstvenih storitev, UL RS, št. 52/95, 19/99, 127/03, 125/04, 66/05, 2/06 – neuradno prečiščeno besedilo).
- Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za graditev oskrbovanih stanovanj za starejše ter o načinu zagotavljanja pogojev za njihovo obratovanje (UL RS, št. 110/2004).
- Slana, M. (2010), Iz gerontološke literature, Starosti prijazna Ljubljana. *Kakovostna starost*, 13, 4: 45-47.
- Starc, M. (2010), Iz gerontološke literature, Subjektivno blagostanje v starosti. *Kakovostna starost*, 13, 3: 64-67.
- Starc, M. (2010), Iz gerontološke literature, Pravice starejših ljudi. *Kakovostna starost*, 13, 4: 50-53.

- Škerjanc, J. (2010), Individualizacija storitev socialnega varstva. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Štuhec, I., Fras, M. (2010), Različne oblike bivanja za tretjo generacijo. *Kakovostna starost*, 13, 3: 3-16.
- Viktor, M. (2007), Praktični vodnik za upokojence, Pravice, možnosti, priložnosti. Ljubljana: Založba Maks Viktor.
- Voljč, B. (2010), Iz gerontološke literature, Dolgotrajna oskrba v razvitih evropskih državah. *Kakovostna starost*, 13, 1: 50-54.
- Vovk, M. (1993), The care for the aged in Slovenia. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Vrbnjak, T. (2005), Oskrbovana stanovanja – Prednost ali ne? *Večer*, 61, 264: 19.
- Vrbnjak, T. (2009), Oskrbovana stanovanja – Prazne obljube. *Večer*, 65, 133: 18.
- Winter, H., Imperl, F. (2010), Oskrba starejših – mora ali izziv jutrišnjega dne. *Kakovostna starost*, 13, 1: 90-102.
- Zakon o socialnem varstvu (UL RS, št. 54/1992, 56/1992, 42/1994, 1/1999, 41/1999, 60/1999, 36/2000, 54/2000, 26/2001, 110/2002, 2/2004, 7/2004, 36/2004, 21/2006, 105/2006, 114/2006, 3/2007, 23/2007, 41/2007, 122/2007, 61/2010, 62/2010).
- Žiberna, A. (2008), Neenakosti žal več kot sodelovanja. *Vzajemnost*, februar 2008: 25-27.
- Žmahar, A. (2011), Kaj se dogaja s pravicami starejših. *Vzajemnost*, januar 2011: 23
- Žmahar, A. (2011), Imaš svoj dom, pomoč pa pri roki. *Vzajemnost*, junij 2011: 128-129.

9. PRILOGE

9.1. PRILOGA 1: SEZNAM OSNOVNIH TEM ZA POGOVOR

Posamezne kategorije za intervju:

1. SPLOŠNI PODATKI
2. OSKRBOVANO STANOVANJE
3. SOCIALNI KONTEKST
4. ZAZNAVANJE STAROSTI
5. OCENA SLUŽB

1. SPLOŠNI PODATKI

- 1.1. Starost
- 1.2. Spol
- 1.3. Izobrazba
- 1.4. Lokacija oskrbovanega stanovanja
- 1.5. Najemniško ali lastniško stanovanje

2. OSKRBOVANO STANOVANJE

- 2.1. Koliko časa že živite v oskrbovanem stanovanju?
- 2.2. Zakaj ste se odločili za bivanje v tem stanovanju?
- 2.3. Kakšen je bil vaš sprejem v oskrbovano stanovanje, kakšni so bili vaši občutki ter pričakovanja ob vselitvi?
- 2.4. Kako ste se prilagodili na nov dom, vam je pri tem kdo pomagal?
- 2.5. Na kakšen način ste se soočili z opremljanjem in urejanjem stanovanja? Je bilo že opremljeno, vam je pri tem kdo pomagal?
- 2.6. Kakšna se vam zdi lega vašega oskrbovanega stanovanja?
- 2.7. Katere so tiste poglobitve prednosti in slabosti oskrbovanega stanovanja, s kakšnimi težavami se soočate v njem?
- 2.8. Kako je opremljeno vaše stanovanje oziroma kakšne naprave, pripomočke vsebuje, ki naj bi pripomogle k vaši varnosti? Kako se ob tem počutite?
- 2.9. Kje se ponavadi družite (če se) še z ostalimi sstanovanjci?
- 2.10. Kako se v oskrbovanem stanovanju soočate z vsakdanjimi tveganji?
- 2.11. Če primerjate s prejšnjim stanovanjem, koliko vam zdaj pomeni zasebnost in mir? Jo imate dovolj, več, manj...
- 2.12. Ali vam je v stanovanju zagotovljena potreba po gotovosti, varnosti in zasebnosti?

3. SOCIALNI KONTEKST

3.1. ŽIVLJENJSKI SLOG

- 3.1.1. Kako poteka vaš običajen dan? Kako se je vaša vsakdanja rutina spremenila (če se je) zdaj v oskrbovanem stanovanju? Ali ste razvili kakšno posebno svojstveno spretnost?
- 3.1.2. Ali imate določen kakšen urnik, pravila, ki jih morate upoštevati? Se vam ta zdijo koristna in ali imate pri tem možnost izbire:

- Ali lahko individualno razporejate čas jutranjega vstajanja in večernega spanja?
- Ali lahko izbirate jedi pri posameznih dnevnih obrokih?
- Ali sami sestavljate in odločate o pripravi jedilnika?
- Ali lahko samostojno določate čas za osebno higieno, npr. kopanje, striženje las, obiskovanje zdravnika...?

3.1.3. Kako drugi sprejemajo in upoštevajo vaše želje, odločitve? (spodbujanje, nasprotovanje) Ali lahko rečete, da imate nadzor nad svojim življenjem?

3.2. SOCIALNA MREŽA

- 3.2.1. Kateri so za vas pomembni ljudje v vaši okolici?
- 3.2.2. Kako ste zadovoljni s svojo socialno mrežo, s kom bi se radi več in manj družili?
- 3.2.3. Kako se vam je po preselitvi v oskrbovano stanovanje spremenila socialna mreža?
- 3.2.4. Kako se soočate z osamljenostjo (če se), v prejšnjem stanovanju in zdaj v oskrbovanem stanovanju? Ali bi kaj radi spremenili?
- 3.2.5. Kako se razumete s sosedi in drugimi stanovalci oskrbovanih stanovanj?
- 3.2.6. Kam se obrnete po pomoč za razne storitve, npr.

- v primeru sporov, v času osebne stiske
- vzpostavljanju, ohranjanju stikov
- pri opremljanju, vzdrževanju, urejanju stanovanja
- če potrebujete prevoz
- pri gospodinjskih opravilih

3.2.7. Ali vam kdo organizira kakšne skupne družabne dogodke, družabna srečanja s strokovnimi delavci ali s stanovalci oskrbovanih, drugih stanovanj?

3.2.8. Na kakšen način vi pomagate drugim?

3.3. AKTIVNOSTI

- 3.3.1. Kako preživljate svoj »prosti« čas? (društva, hobiji, ...)
- 3.3.2. Kako poskrbite za svojo rekreacijo?
- 3.3.3. Kako ste zadovoljni z aktivnostmi, kaj vam pri tem predstavlja ovire? (možnost izbire, možnost pridobivanja novih izkušenj...)
- 3.3.4. Kako se informirate o raznih dejavnostih, prireditvah...?
- 3.3.5. Kaj bi v povezavi z aktivnostmi radi spremenili?

3.4. DENAR IN STROŠKI

- 3.4.1. Kakšni so vaši viri dohodka? Ali vam to zadošča?
- 3.4.2. Kako ocenjujete življenje v oskrbovanem stanovanju z vidika stroškov?
- 3.4.3. Če primerjate stroške iz prejšnjega in tega stanovanja, kakšne so razlike?
- 3.4.4. Kako je potekalo financiranje vaših pripomočkov, ki vam pomagajo pri vsakodnevnem življenju? (Poseben dodatek države, samostojno...)
- 3.4.5. Kdo vam priskoči na pomoč v finančni krizi?
- 3.4.6. Kako ste zadovoljni s svojim materialnim stanjem?

4. ZAZNAVANJE STAROSTI IN ODNOS DO DRUŽBE

4.1. Kako in kje bi sami najraje preživeli starost, če ne ni bilo nobenih omejitev?

- 4.2. Kako se do vas vede soseska, okolica? Ali vas kdaj drugače obravnavajo zaradi starosti?
4.3. Ali v oskrbovanem stanovanju doživljate katero od naštetih obremenitev:

- nasilje (psihično, fizično)
- nemoč, stiske
- bolezen
- problemi bližnjih
- revščina
- drugo

- 4.4. Kako se potem soočate s temi obremenitvami?
4.5. Kako ste zadovoljni s starostno mejo 65 let in več, kot pogoj za dodelitev oskrbovanih stanovanj?

5. OCENA SLUŽB

- 5.1. Kakšne oblike oskrbe in katere storitve prejimate? (osnovna nega – osebna higiena, prehrana, fizioterapija, dajanje zdravil, oskrbovanje ran, prinašanje hrane, prevozi, nakupovanje, čiščenje, svetovanje...)
- 5.2. Kakšna se vam zdi izbira glede storitev in oskrbe?
- 5.3. Kako ste zadovoljni s storitvami in kaj bi spremenili v zvezi z njimi?
- 5.4. Pri katerih gospodinskih opravilih potrebujete pomoč?
- 5.5. Kako se do vas obnašajo zaposleni in kako ocenjujete njihovo delo?
- Ali so vljudni?
 - Ali vas spoštujejo?
 - Kako vas kličejo?
 - Ali upoštevajo vaše individualne želje, potrebe?
 - Ali lahko rečete, da se zavzemajo za osebni pristop, ki zahteva umirjenost, delo brez naglice, sodelovanje s stanovalci, potrpežljivost in prilagajanje potrebam stanovalcev, spoštovanje vaše zasebnosti?
 - Ali imate možnost izbire pri vsakdanjih opravilih, obrokih...?
- 5.6. Kako rešujete spore in konflikte z zunanjimi delavci?
- 5.7. Koliko časa na dan približno preživite z ljudmi, ki vam nudijo pomoč?
- 5.8. Kakšna se vam zdi cena posameznih storitev?
- 5.9. Katere službe, organizacije in društva poznate, ki delujejo na področju pomoči starim v vaši okolici?

9.2. PRILOGA 2: OBDELAVA IN ANALIZA INTERVJUJEV TER ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

1. SPLOŠNI PODATKI

- 1.1. 84 let, Ž, OŠ in razni tečaji, Center starejših Medvode, lastniško stanovanje – enosobno
1.2. 68 let, Ž, Srednja šola, Center starejših Medvode, lastniško stanovanje – garsonjera
1.3. 86 let, Ž, Srednja šola+učiteljišče, Center starejših Medvode, lastniško stanovanje – garsonjera
1.4. 83 let, Ž, Srednja šola, Trzin, najemniško stanovanje, 42m²
1.5. 80 let, Ž, Srednja šola, Trzin, najemniško stanovanje, 42m²
1.6. 68 let, Ž, srednja šola, Trzin, najemniško stanovanje, 42m²
1.7. 87 let, Ž, srednja šola, Trnovo, najemniško stanovanje
1.8. 73 let, Ž, srednja šola, Trnovo, najemniško stanovanje

- 1.9. 80 let, M, srednja šola, Trnovo, najemniško stanovanje, v paru
- 1.10. 82 let, Ž, srednja šola, Trnovo, najemniško stanovanje
- 1.11. 80 let, M, univerzitetna, Trnovo, najemniško stanovanje
- 1.12. 78 let, Ž, srednja šola, Logatec, najemniško stanovanje

2. OSKRBOVANO STANOVANJE

2.1. ČAS V OSKRBOVANEM STANOVANJU

- 2.1.1. V tem stanovanju živim že štiri leta.
- 2.1.2. Tri leta.
- 2.1.3. Devet let. Tukaj sem ena izmed prvih stanovalk. Ta oskrbovana stanovanja so bila prva v Sloveniji.
- 2.1.4. Tri leta.
- 2.1.5. Leto in pol.
- 2.1.6. Leto in pol.
- 2.1.7. Dve leti.
- 2.1.8. Dve leti.
- 2.1.9. Dve leti.
- 2.1.10. Eno leto.
- 2.1.11. Leto in pol.
- 2.1.12. Tukaj sem čisto nova, od 1. maja letos, torej komaj slab mesec.

2.2. RAZLOGI ZA PRISELITEV V OSKRBOVANO STANOVANJE

- 2.2.1. Svoje prejšnje stanovanje sem dala sinu, zavedala sem se, da sem vedno bolj starejša in če se ti kaj naredi, če zbolíš, imaš tukaj vse pri roki. Poleg tega je zbolel še moj partner in tukaj ima zdaj zagotovljeno vsakodnevno pomoč.
- 2.2.2. Pred desetimi leti me je zadela kap in sem imela zelo težko operacijo ter malo možnosti za okrevanje. Motorika mi je odpovedala in sem tako ostala na vozičku, šele čez nekaj časa sem z močno voljo in veliko truda okrevala ter začela počasi hoditi z berglo. Že pred tem stanovanjem sem bila v Domu Bokavci, kjer sem imela svojo sobo, vendar je bilo težko priti v dom. Tam sem bila zelo zadovoljna, vendar se mi je potem zdravstveno stanje izboljšalo in sin mi je predlagal, da bi lahko kupili takšno oskrbovano stanovanje. Prejšnjo hišo smo prodali, s tem denarjem sem kupila to stanovanje, polovico pa dala sinu, da si je kupil lepo stanovanje. Zdelo se nam je pametno, saj je tukaj le petnajst minut stran od Ljubljane, poleg tega pa bi bila lahko bolj samostojna. Ni mi žal, tukaj se imam enkratno, vendar sem se težko odločila za preselitev iz doma.
- 2.2.3. Mož je umrl zato sem rekla, da se bom umaknila družini in jim ne bom na grbi. Imela sem trisobno stanovanje in avto, kar pa bi bilo vedno težje vzdrževati. Potem sem si zlomila še kolk in takrat je bil ravno razpis za ta oskrbovana stanovanja, zato sem se prijavila.
- 2.2.4. Sin mi je naredil garsonjero, vendar tam nisem videla perspektive, da bi morali še mene varovati. Takrat sem videla razpis za ta oskrbovana stanovanja in se prijavila. Mislila sem si, če bo bo, če ne pa tudi ne bo nič hudega. Imam tudi probleme s hrbtenico, potem pa sem

pristala na tretjem mestu na razpisu. Skratka svoji družini nisem želela biti v nadlego na stara leta, zato sem se odločila, da se jim umaknem in prodam svoje stanovanje.

- 2.2.5. Imam tri otroke in šest vnukov, zato je bila prej moja vloga, da pazim vnuke... zdaj so pa že vsi zrasli, sem vdova in sem si rekla, da je pa zdaj moja dolžnost poskrbeti tudi zase. Prebrala sem o teh oskrbovanih stanovanjih in družini povedala, kam bi rada šla. Vsi so bili zelo presenečeni in me poskušali prepričevati, da naj ne grem, ker so mislili, da grem v dom. Trzina prej nisem poznala, zato smo se odpeljali, ker sem želela videti kakšna je okolica in takrat mi je bilo takoj všeč. Imam visok krvni pritisk, zato sem si mislila, če me slučajno zadane kap, ne bodo mogli nič več z mano narediti. Prijavila sem se na razpis, prišla sem na razgovor, kjer je bila komisija in tam so mi postavili nekaj vprašanj.
- 2.2.6. Moja odločitev za odhod v oskrbovano stanovanje je bila iz zdravstvenih razlogov. Imam velike težave s pljuči, prej sem namreč živel v bloku, v četrtem nadstropju, ki ni imelo dvigala. Na internetu sem potem našla ta stanovanja in se prijavila na razpis.
- 2.2.7. Mož je zbolel in kasneje umrl, ostala sem sama. Prej sva živel v velikem stanovanju, potem je to postalo preveliko, zato je hčer predlagala, da bi odšla v oskrbovano stanovanje. Nisem pa želela v dom za stare.
- 2.2.8. Prejšnja hiša je postala prevelika za naju z možem, bila je tudi zunaj mesta, zato je bilo precej lokacij nedostopnih. Prvi razlog za preselitev pa je bila bolezen, oba z možem sva bolna in imava različne težave in tako sem enkrat v časopisu videla oglas o teh stanovanjih ter naju prijavila na razpis. Nisva še želela oditi v dom za stare, poleg tega pa tudi finančno nebi zmogla.
- 2.2.9. Enak odgovor.
- 2.2.10. Stanovanje sem podarila otrokom, v časopisu sem prebrala oglas o teh stanovanjih in se prijavila na razpis.
- 2.2.11. Prej sem 18 mesecev živel v domu za stare v Ribnici, vendar sem si želel v Ljubljano, pomemben dejavnik za preselitev je bil tudi ta, da če bi potreboval nujno zdravniško pomoč v Ljubljani, bi po tej poti verjetno že zdavnaj umrl. To stanovanje pa mi dopušča največ svobode, imam vse možne oskrbe, zato sem se prijavil na razpis za ta stanovanja.
- 2.2.12. Mož je umrl, doma sama nisem zmogla več obdelovati vrta in urejati hiše, vendar sem še vseeno želela nekam, kjer bom samostojna, pod svojo komando. Na to stanovanje sem čakala štiri leta.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

ZDRAVSTVENI RAZLOGI :

BOLEZEN STANOVALCA

1. Zadela me je kap.
2. Potem sem si zlomila še kolk.
3. Imam tudi probleme s hrbtenico.
4. Imam visok krvni pritisk, zato sem si mislila, če me slučajno zadane kap, ne bodo mogli nič več z mano narediti.
5. Moja odločitev za odhod v oskrbovano stanovanje je bila iz zdravstvenih razlogov.
6. Prvi razlog za preselitev pa je bila bolezen.
7. Tudi bolezen.

BOLEZEN PARTNERJA

1. Poleg tega je zbolel še moj partner.

TAKOJŠNJA POMOČ

1. Zavedala sem se, da sem vedno bolj starejša in če se ti kaj naredi, če zbolíš, imaš tukaj vse pri roki.
2. Če bi potreboval nujno zdravniško pomoč v Ljubljani, bi po tej poti verjetno že zdavnaj umrl.

ODMIK DRUŽINI

1. Svoje prejšnje stanovanje sem dala sinu.
2. Rekla sem, da se bom umaknila družini in jim ne bom na grbi.
3. Skratka svoji družini nisem želela biti v nadlego na stara leta, zato sem se odločila, da se jim umaknem in prodam svoje stanovanje.
4. Stanovanje sem podarila otrokom.

PREVELIKO PREJŠNJE STANOVANJE

1. Prej sva živela v velikem stanovanju, potem je to postalo preveliko.
2. Prejšnja hiša je postala prevelika za naju z možem, bila je tudi zunaj mesta, zato je bilo precej lokacij nedostopnih.
3. Enak odgovor moža.
4. Sama nisem zmogla več obdelovati vrta in urejati hiše.

SMRT PARTNERJA

1. Mož je umrl.
2. Mož je zbolel in kasneje umrl, ostala sem sama.

3. Mož je umrl.

PRODAJA STANOVANJA

1. Prejšnjo hišo smo prodali, s tem denarjem sem kupila to stanovanje, polovico pa dala sinu.

SAMOSTOJNOST

1. Poleg tega pa bi bila lahko bolj samostojna. Ni mi žal, tukaj se imam enkratno.
2. To stanovanje pa mi dopušča največ svobode, imam vse možne oskrbe.
3. Še vseeno sem želela nekam, kjer bom samostojna, pod svojo komando.

DOLŽNOST POSKRBE TI ZASE

1. Rekla sem si, da je zdaj moja dolžnost poskrbeti tudi zase.

2.3. PRILAGODITEV, OPREMLJANJE STANOVANJA

- 2.3.1. Ko sem prišla, je bilo stanovanje že opremljeno, tudi sama sem si veliko prinesla iz prejšnjega stanovanja, vendar je bilo še to preveč, bi polovico lahko kar stran vrgla.
- 2.3.2. Všeč mi je bilo, ker je že bilo opremljeno, da se mi ni bilo treba še s tem obremenjevati.
- 2.3.3. Je bilo že opremljeno. Iz svojega prejšnjega stanovanja sem morala odstraniti vse pohištvo in to zelo na hitro, kar ni bilo tako enostavno.
- 2.3.4. V stanovanju sta bili opremljeni kuhinja in kopalnica s straniščem. Ostalo smo sami opremili, pri tem so mi pomagali sinovi.
- 2.3.5. Opremljena je bila že kuhinja in kopalnica, ostalo sem sama. Opremila sem ga tako, da se v njem počutim domače. Imam veliko fotografij od svoje družine, slike iz svojega rojstnega kraja, različne umetnine od vnukov... Pri opremljanju sem bila pozorna, da imam veliko prostora za gibanje ter predvsem prosto pot od postelje do stranišča.
- 2.3.6. Kuhinja in kopalnica sta bili že opremljeni, če bi bilo možno pa bi si raje sama opremila.
- 2.3.7. Opremljena je bila le kopalnica, ostalo smo opremili po svoje, pomagala mi je hči, vendar je bolje, da sem imela možnost sama izbrati in opremiti stanovanje.
- 2.3.8. Kopalnica je bila že opremljena, veliko sta naredila hišnika ter hčer. Največ problemov sva imela s kuhinjo, saj sva jo komaj priredila za tak majhen prostor. Na začetku nisva imela možnosti izbirati v katerem stanovanju bi bila, zato sva ga dobila v zadnjem nadstropju, kjer pa balkoni niso pokriti. Tu se je pojavil problem glede mojega zdravja in tako sva se potem zaradi zdravstvenih razlogov preselila v drugo nadstropje.
- 2.3.9. Enak odg.
- 2.3.10. Opremljena kopalnica, pomagali pa so mi otroci.

2.3.11. Opremljena kopalnica.

2.3.12. Opremljena je bila že kopalnica in kuhinja, ostalo sem prilagodila sama.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

POPOLNOMA OPREMLJENO STANOVANJE

1. Ko sem prišla, je bilo stanovanje že opremljeno.
2. Všeč mi je bilo, ker je že bilo opremljeno, da se mi ni bilo treba še s tem obremenjevati
3. Je bilo že opremljeno.

DELNO OPREMLJENO STANOVANJE

1. V stanovanju sta bili opremljeni kuhinja in kopalnica s straniščem.
2. Opremljena je bila že kuhinja in kopalnica, ostalo sem sama.
3. Kuhinja in kopalnica sta bili že opremljeni.
4. Opremljena je bila že kuhinja in kopalnica.

SAMO KOPALNICA

1. Opremljena je bila le kopalnica.
2. Kopalnica je bila že opremljena.
3. Enak odg.
4. Opremljena kopalnica.
5. Samo kopalnica.

SAMOSTOJNO UREJANJE STANOVANJA

1. Pri opremljanju sem bila pozorna, da imam veliko prostora za gibanje ter predvsem prosto pot od postelje do stranišča.
2. Ostalo smo opremili po svoje, pomagala mi je hči, vendar je bolje, da sem imela možnost sama izbrati in opremiti stanovanje.

TEŽAVE PRI UREJANJU

1. Največ problemov sva imela s kuhinjo, saj sva jo komaj priredila za tak majhen prostor.
2. Iz svojega prejšnjega stanovanja sem morala odstraniti vse pohištvo in to zelo na hitro, kar ni bilo tako enostavno.

2.4. DOSTOPNOST IN LEGA STANOVANJA

- 2.4.1. Lega je v redu, zadaj imamo tudi vrt, kjer je lepo urejeno... Včasih pride dan, ko sem slabe volje, vendar je potem spet bolje.

- 2.4.2. Lega mi je všeč, dobro je, ker sem na severni strani, saj je poleti prijetno hladno. Če pogledam skozi okno, med tednom vidim vrtec, ko gre mimo, sprehajalci sprehajajo svoje pse... raje gledam te civilizirane ljudi, kot pa te sostanovalce. Lahko rečem, da je tu pravi raj na zemlji in nikdar mi ni dolgčas.
- 2.4.3. Zadnje čase je tu okoli vedno več prometa, kar me moti, če želim ven moram po cesti, v gozd pa ne grem, ker so klopi. Imamo tudi vrt, drugače pa sem na dobri strani, kjer dobim ravno prav sonca in ni preveč vroče.
- 2.4.4. Pri legi me moti, da sem ravno na tej strani, ko je glavna ulica in je zato tudi veliko prometa. Glavna slabost je, da imamo pošto precej daleč stran ter premalo trgovin v bližini. Tu blizu je Mercator, vendar je bolj majhen in zato slabo založen. Nekaj smo slišali, da naj bi v bližini odprli Hofer. Drugače pa je dobro, ker imam tu veliko možnosti za sprehode in tudi kulturno življenje je tod okoli zelo razgibano. Avtobusna povezava je dobra, skoraj na vsakih 15 minut pelje avtobus mimo naših stanovanj, poleg tega pa lahko pokličeš taksi, enega poznam, ki je kar poceni. V bližini imamo ambulanto, dom za stare, šolo, lekarno, frizerja, pedikerja, kulturni dom, kar je super.
- 2.4.5. Zadovoljna sem z drugim nadstropjem, okolica pa mi je bila že takoj všeč. Moti me, da imam razgled na drugi blok, jaz pravim, da imam pred sabo teater. Nekateri nimajo zaves in se zato vse vidi. Problem je, ker imamo pošto precej daleč, sama hodim do nje pol ure pa precej hitro hodim in tudi še kakšno trgovino v bližini bi lahko naredili. V bližini je tudi zdravnik, banka, avtobus pa pelje mimo skoraj vsakih 15 minut.
- 2.4.6. Če bi bilo možno, bi raje gledala v naravo, tu imam pogled na naselje, vendar vsega tudi ne moram imeti.
- 2.4.7. Prej sem živela za Bežigradom, zato mi je všeč tukaj, ker nisem popolnoma spremenila okolja, tukaj mi odgovarja. Imam tudi lep razgled na park in tako mi sploh ni treba iti ven. Stanovanje je na južni strani, kar mi ugaja zaradi sonca.
- 2.4.8. Promet me ne moti, dobro je, ker imam vse blizu, trgovino, zdravnika, pošto, banko, koncerte. Rada imam življenje okoli sebe, poleg tega so dobre vozne linije. Stanovanje ima dobro lego, saj je veliko sence.
- 2.4.9. Z ženo se rada odpraviva v mesto, zato je tu dobra lokacija.
- 2.4.10. Moje stanovanje je na zahodni strani, imam dokaj velik balkon, vendar bi rada po svoje spremenila oziroma pobarvala ograjo, čeprav nam je bilo rečeno, da ne smemo zunaj stanovanj sami nič spreminjati. Fino se mi zdi, ker je blizu center Ljubljane, imamo tudi dobre avtobusne povezave. Moti me nočno piskanje kombijev, ki ponoči dostavijo hrano. Ravno na moji strani je spodaj kuhinja in tja pripeljejo hrano okoli dveh ali štirih zjutraj in ker morajo voziti vzvratno, to pomeni glasno piskanje, ki me zbudi. Potem ne morem več zaspati nazaj. Zunaj v parku bi lahko zasadili več dreves in rož, mi pa bi lahko potem skrbeli zanje.

- 2.4.11. Stanovanje imam na južni strani, sonce me ne moti, bolje ne bi mogel dobiti, tukaj mi paše, trgovine so blizu, skoraj pred vrati ustavi avtobus, je pa tudi hrup, vendar ko zaprem okna, se nič ne sliši.
- 2.4.12. Lega mi je všeč, narava tu okoli je zelo lepa, veliko miru. Več mi pomeni mir in da sem malo stran od centra. Če pa želim priti v center imamo poseben taksi ali pa grem na avtobus.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

UGODNA LEGA

1. Lega mi je všeč, dobro je, ker sem na severni strani, saj je poleti prijetno hladno.
2. Sem na dobri strani, kjer dobim ravno prav sonca in ni preveč vroče.
3. Zadovoljna sem z drugim nadstropjem.
4. Stanovanje je na južni strani, kar mi ugaja zaradi sonca.
5. Stanovanje ima dobro lego, saj je veliko sence.
6. Bolje ne bi mogel dobiti, tukaj mi paše, trgovine so blizu, skoraj pred vrati ustavi avtobus, je pa tudi hrup, vendar ko zaprem okna, se nič ne sliši.

UREJENA OKOLICA

1. Lega je v redu, zadaj imamo tudi vrt, kjer je lepo urejeno.
2. Drugače pa je dobro, ker imam tu veliko možnosti za sprehode in tudi kulturno življenje je tod okoli zelo razgibano. Avtobusna povezava je dobra, skoraj na vsakih 15 minut pelje avtobus mimo naših stanovanj.
3. Okolica pa mi je bila že takoj všeč.
4. Imam tudi lep razgled na park in tako mi sploh ni treba iti ven.
5. Z ženo se rada odpraviva v mesto, zato je tu dobra lokacija.
6. Fino se mi zdi, ker je blizu center Ljubljane, imamo tudi dobre avtobusne povezave.
7. Lega mi je všeč, narava je tu okoli zelo lepa, veliko miru. Več mi pomeni mir in da sem malo stran od centra.

UTRIP ŽIVLJENJA

1. Promet me ne moti, dobro je, ker imam vse blizu, trgovino, zdravnika, pošto, banko, koncerte. Rada imam življenje okoli sebe, poleg tega so dobre vozne linije.
2. Med tednom vidim vrtec, ko gre mimo, sprehajalci sprehajajo svoje pse....raje gledam te civilizirane ljudi, kot pa sostanovalce. Lahko rečem, da je tu pravi raj na zemlji in nikdar mi ni dolgčas.

NEUGODNA LEGA

1. Pri legi me moti, da sem ravno na tej strani, ko je glavna ulica in je zato tudi veliko prometa.
2. Moti me nočno piskanje kombijev, ki ponoči dostavijo hrano.

MOTEČI DEJAVNIKI

1. Glavna slabost je, da imamo pošto precej daleč stran ter premalo trgovin v bližini. Tu blizu je Mercator, vendar je bolj majhen in zato slabo založen.
2. Problem je, ker imamo pošto precej daleč.
3. Moje stanovanje je na zahodni strani, imam dokaj velik balkon, vendar bi rada po svoje spremenila oziroma prebarvala ograjo, čeprav nam je bilo rečeno, da ne smemo zunaj stanovanj sami nič spreminjati.
4. Zadnje čase je tu okoli vedno več prometa, kar me moti, če želim ven, moram po cesti, v gozd pa ne grem, ker so klopi.

2.5. PREDNOSTI IN SLABOSTI OSKRBOVANIH STANOVANJ

- 2.5.1. Dobro se mi zdi, ker imam kosilo in mi ni treba kuhati pa prostora imam dovolj v tem stanovanju. Ni mi pa dobro, ker sem se očitno nekaj zamerila zdravniku in zdaj je bolj tako, tako.
- 2.5.2. Za slabost ne morem ničesar takega izpostaviti, prednost pa se mi zdi v tem, da imam vso oskrbo na voljo in ker imam vse kar potrebujem zelo blizu. Največ mi pomeni, da imam svojo kopalnico.
- 2.5.3. Kot prednost ocenjujem večno kontrolo, saj ti lahko takoj pomagajo. Če kaj prosiš, želiš ti pomagajo, pohvalila bi osebje. Tu imam občutek varnosti in sigurnosti, vendar pa ne smeš izkoriščati tega odnosa z zaposlenimi. Poleg tega lahko tu delam, kar hočem in kar se mi zljubi. Negativna stran se mi zdi le slaba avtobusna povezava in pasivnost, neaktivnost sstanovalcev.
- 2.5.4. Prednost se mi zdi, da mi to stanovanje ponuja 100% varnost in sigurnost ter da se tu lahko udeležujem različnih kulturnih in drugih dejavnosti. Za večjo varnost imamo posebne ključke na senzor. Slabost se mi zdi precej prometa, prevelika oddaljenost od pošte ter premalo trgovin. Od vsega začetka sem tukaj zadovoljna, večkrat pridejo od ZPIZa in preverijo, če so kakšne pripombe, težave z oskrbovanimi stanovanji. Ravno zdaj smo imeli skupaj sestanek, ker smo naleteli na težavo s plačilom za pralnico, izpolnili smo tudi ankete o zadovoljstvu.
- 2.5.5. Stanovanje je svetlo in zračno, poleg tega pa mi je všeč, da ni pregrajeno in imam zato pohištvo postavljeno kot mi je najbolj všeč, vendar moram imeti prosto pot od postelje do stranišča. Zase imam veliko prostora, tako da zjutraj lahko tečem in telovadam. Tukaj sem sama in svobodna, imam sigurnost, da če bom kaj rabila, bom tu dobila, s tem sem zelo zadovoljna. Ta sigurnost tudi veliko pomenim moji družini. Ne morem si misliti, da bi mi bilo drugje lepše. Lahko delam kar hočem in ne kar bi nujno morala. Vedno sem delala kar je bilo

potrebno, kar sem morala, zdaj pa lahko delam tisto, kar si želim. Našla sem tisto notranje zadovoljstvo in s sabo sem zadovoljna. Ko sem prišla v to stanovanje, sem pridobila intimo, predvsem da imam kopalnico samo zase, na stara leta se mi to zdi pomembno. Slabost pa je v tem, da ni bilo vse dobro opremljeno, kar sem povedala arhitektu, ko me je ravno obiskal, problem se je pojavil tudi s plačevanjem skupne pralnice, saj nas ima večina pralni stroj doma in se zato po nepotrebnem plačuje, namesto pralnice spodaj bi raje imela sobo, v kateri bi bila banja za razne kopeli.

- 2.5.6. Najbolje je, da imam dvigalo do stanovanja, pomoč je zelo blizu in se zato počutim tudi 100% varno, zraven spada še, da imam mir in zasebnost. Včasih imam kar slabo vest, ker se imam tako dobro. Lahko rečem, da so oskrbovana stanovanja stopnja med domom za stare in prejšnjim bivanjem.
- 2.5.7. Kot prednost tega stanovanja lahko naštejem lepe prostore z veliko svetlobe, predvsem mi je všeč, ker imam skoraj čez celo dnevno sobo okna, poleg tega pa do sedaj še ni bilo nobene okvare. V tem stanovanju me drugače ne moti nič, lahko pa bi naredili malo večjo kopalnico.
- 2.5.8. Velika prednost se mi zdi že to, da sem bila tako pogumna in sem se po 35 letih življenja na podežlju preselila sem v oskrbovano stanovanje. Tu je vse pri roki, z možem sva prišla v prijetno okolje, super se mi zdi tudi, ker imava velik balkon. Kot negativno stran bi navedla le to, da bi raje imela malo večjo kvadrato stanovanja.
- 2.5.9. Tudi meni je všeč velik balkon, vendar imava zdaj problem z najinim mačkom, ki nama uhaja na sosednji balkon.
- 2.5.10. Prednosti sem že naštel, slabosti pa sploh ne vidim, razen rdečega gumba, ki se mi ne zdi prav posrečen oziroma uporaben. Gumb je nameščen pri telefonu in v kopalnici, v primeru da padem, mi gumb ne bo na doseg in tako ne bom mogla priklicati pomoči. Zdaj plačujem za to storitev, čeprav mi ne bo kaj prida koristila, če pa bi želela dobiti dodaten rdeči gumb za okrog vratu, moram doplačati 100 ali 200 evrov, kar se mi zdi predrago. Pozanimala sem se pri nekem socialnem servisu, kjer tudi nudijo varovanje na daljavo, tam imajo varovanje urejeno preko mobilnega aparata, to bi mi veliko bolj ustrezalo, vendar so mi rekli, da kot stanovalka v oskrbovanih stanovanj nisem upravičena do njihove storitve. Poleg tega moramo ob prihodu izbrati določen paket storitev, jaz imam četrtinski paket, kjer imam vključeno storitev rdečega gumba in čiščenje, vendar bi jaz ta paket odpovedala, ker mi ni všeč ta način. Čistilka mi sicer super počisti, tu se ne morem pritoževati, vendar sama poznam veliko znank, ki so mi že prej pomagale pri čiščenju in bi mi ustrezalo, če bi si tudi zdaj lahko sama organizirala pomoč ter odločila, kateri termin in čas mi ustreza, da pride. Vse ostalo pa je super. Otroci so zame zadovoljni in obratno, zdaj živim namreč kot prej v bloku.
- 2.5.11. Prednosti so, da imam tu vse blizu, predvsem zdravstvo, slabost pa je veliko prometa.

2.5.12. Prednost je, da sem tu samostojna, da se sama lahko »rihtam«, da imam še vse pod svojo komando ter predvsem varnost in takojšnja zdravstvena pomoč, če me kaj doleti. Slabosti pa zaenkrat še ne vidim.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

PREDNOSTI:

BLIŽINA CELOTNE OSKRBE IN STORITEV

1. Prednost se mi zdi v tem, da imam vso oskrbo na voljo in ker imam vse, kar potrebujem zelo blizu.
2. Tu je vse pri roki, z mojem sva prišla v prijetno okolje.
3. Prednosti so, da imam tu vse blizu, predvsem zdravstvo.

VARNOST, SIGURNOST

1. Tu imam občutek varnosti in sigurnosti.
2. Imam sigurnost, da če bom kaj rabila, bom tu dobila, s tem sem zelo zadovoljna. Ta sigurnost veliko pomeni moji družini.
3. Prednost se mi zdi, da mi to stanovanje ponuja 100% varnost in sigurnost.
4. Pomoč je blizu in se zato počutim 100% varno
5. Tu imam predvsem varnost in takojšnjo zdravstveno pomoč, če me kaj doleti.

SVOBODA

1. Tukaj sem sama in svobodna. Lahko delam kar hočem in ne kar bi nujno morala.
2. Prednost je, da sem tu samostojna, da se sama lahko »rihtam«, da imam še vse pod svojo komando.

INTIMA

1. Ko sem prišla v to stanovanje, sem pridobila intimo, predvsem da imam kopalnico samo zase, na stara leta se mi to zdi pomembno.
2. Največ mi pomeni, da imam svojo kopalnico.

MIR, ZASEBNOST

1. Zraven spada še, da imam mir in zasebnost.

NADZOR

1. Kot prednost ocenjujem večno kontrolo, saj ti lahko takoj pomagajo. Če kaj prosiš, želiš ti pomagajo, pohvalila bi osebje.

PROSTORI STANOVANJA

1. Stanovanje je svetlo in zračno, poleg tega mi je všeč, da ni pregrajeno in imam zato pohištvo postavljeno kot mi je najbolj všeč.
2. Kot prednost tega stanovanja lahko naštejem lepe prostore z veliko svetlobe, predvsem mi je všeč, ker imam skoraj čez celo dnevno sobo okna.
3. Super se mi zdi, ker imava velik balkon.
4. Tudi meni je všeč velik balkon.
5. Prostora imam dovolj v tem stanovanju.

DVIGALO

1. Najbolje je, da imam dvigalo do stanovanja.

KULTURNO ŽIVLJENJE

1. Tu se lahko udeležujem različnih kulturnih in drugih dejavnosti.

MANJ GOSPODINJSKIH OPRAVIL

1. Dobro se mi zdi, ker imam kosilo in mi ni treba kuhati.

SLABOSTI:

SLABA AVTOBUSNA POVEZAVA

1. Negativna stran se mi zdi le slaba avtobusna povezava.

PASIVNOST STANOVALCEV

1. Pasivnost, neaktivnost stanovalcev.

PROMET

1. Slabost se mi zdi precej prometa.
2. Slabost pa je veliko prometa.

ZAMERA

1. Ni mi pa dobro, ker sem se očitno nekaj zamerila zdravniku in zdaj je bolj tako tako.

NEDOSTOPNOST USTANOV

1. Prevelika oddaljenost od pošte in premalo trgovin.

NEUSTREZNA OPREMA, PROSTORI

1. Slabost pa je v tem, da ni bilo vse dobro opremljeno, kar sem povedala arhitektu.

2. Lahko pa bi naredili malo večjo kopalnico.
3. Kot negativno stran bi navedla le to, da bi raje imela malo večjo kvadraturo stanovanja.

RDEČI GUMB

1. Rdeči gumb se mi ne zdi prav posrečen oz. uporaben. Gumb je nameščen pri telefonu in v kopalnici, v primer da padem, mi gumb ne bo na dosegu in tako ne bom mogla priklicati pomoči.

PAKETI STORITEV

1. Poleg tega moramo ob prihodu izbrati določen paket storitev, jaz imam četrtnski paket, kjer imam vključeno storitev rdečega gumba in čiščenje, vendar bi jaz ta paket odpovedala, ker mi ni všeč ta način.

2.6. PRIMERJAVA S PREJŠNJIM STANOVANJEM GLEDE ZASEBNOSTI IN MIRU

- 2.6.1. Doma je bilo čisto nekaj drugega, tukaj recimo dosti ljudi umre. Prej doma sem se počutila bolje, dobro je, da me sin velikokrat obiše. Včasih pride, ne vem kako bi opisala, nekaj temnega in si mislim, zakaj nisem doma. Vendar slišim, da imajo drugod po domovih veliko slabše.
- 2.6.2. Zasebnost se mi zdi tukaj v redu, največ pa mi pomeni, da imam svojo kopalnico. Lahko bi živela s petimi ljudmi, vendar bi želela imeti svojo kopalnico, saj me zelo moti, če nekdo za seboj ne pospravi. Drugače pa me nihče ne moti.
- 2.6.3. Nobene razlike ni pri zasebnosti in miru v primerjavi s prejšnjim stanovanjem, če hočem biti sama, pač ne grem ven, ne grem na kosilo in si sama skuham.
- 2.6.4. Na moji strani je veliko prometa, vendar imam zdaj še vseeno več zasebnosti in miru kot v prejšnjem stanovanju.
- 2.6.5. Imam dovolj zasebnosti in miru, sploh s sosedi se krasno razumemo. Vesela, ker imam kopalnico samo zase.
- 2.6.6. Zasebnosti in miru imam isto kot v prejšnjem stanovanju in to me najbolj veseli, težko bi mi bilo, če bi mogla v dom za stare.
- 2.6.7. Glede zasebnosti in mira ni razlike od prejšnjega stanovanja, raje sem tukaj in me potem pridejo vsak dan obiskati.
- 2.6.8. Prej sem imela več zasebnosti, ker so bili v hiši večji prostori in sem se lažje umaknila nekam na samo. Res pa je, da imava tudi tu z možem vsak svojo sobo.
- 2.6.9. Tu se morava zdaj bolj stiskati.
- 2.6.10. Ni razlike.
- 2.6.11. Prej sem imel več miru, vendar imam tudi tu zasebnost. Še danes imam veliko družbe, če mi je pa slučajno dolgčas, rišem.

2.6.12. Ni razlike.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

MANJ ZASEBNOSTI

1. Prej doma sem se počutila bolje, dobro je, da me sin velikokrat obišče.
2. Prej sem imela več zasebnosti, ker so bili v hiši večji prostori in sem se lažje umaknila nekam na samo.
3. Tu se morava zdaj bolj stiskati.
4. Prej sem imel več miru, vendar imam tudi tu zasebnost.

NI RAZLIKE

1. Nobene razlike ni pri zasebnosti in miru v primerjavi s prejšnjim stanovanjem, če hočem biti sama, pač ne grem ven, ne grem na kosilo in si sama skuham.
2. Imam dovolj zasebnosti in miru, sploh s sosedi se krasno razumemo.
3. Zasebnosti in miru imam isto kot v prejšnjem stanovanju in to me najbolj veseli.
4. Glede zasebnosti in mira ni razlike od prejšnjega stanovanja, raje sem tukaj in me potem pridejo vsak dan obiskati.
5. Ni razlike.
6. Ni razlike.

VEČ ZASEBNOSTI

1. Zasebnost se mi zdi tukaj v redu, največ pa mi pomeni, da imam svojo kopalnico.
2. Zdaj imam še vseeno več zasebnosti in miru kot v prejšnjem stanovanju.

3. SOCIALNI KONTEKST

3.1. ŽIVLJENJSKI SLOG

- 3.1.1. Zjutraj vstanem ob sedmih, skuham kavico, grem na kosilo, potem kaj ven, počistim, zvečer pa gledam televizijo. Na kosilo grem v dom, ostalo si pripravim sama. Čez cel dan imam delo, skrbeti moram tudi za partnerja.
- 3.1.2. Vstanem okoli devetih, se uredim, grem na zajtrk, potem kaj pospravim in si skuham kavo. Čez dan veliko berem, predvsem revije in te trače, rešujem križanke, telefoniram, poslušam radio, grem na kosilo in potem ven. Zvečer pa gledam televizijo, vsak dan je namreč kakšna zanimiva oddaja. Rada imam opero ali pa kdaj odidem na kakšno prireditev.
- 3.1.3. Tu lahko delam, kar hočem, lahko ležim kolikor mi paše, lahko pospravljam, grem ven, berem, rešujem križanke, lahko grem na internet... Zajtrk in večerjo si pripravim sama, na kosilo pa grem kadar grem, kakor sem pri volji.

- 3.1.4. Zjutraj malo poležim, grem na sprehod potem si kaj skuham ali pa grem na malico v sosednjo okrepčevalnico. Čez dan imam razne opravke, včlanjena sem v društvo upokojencev, kjer se udeležujem raznih dejavnosti. Po zadnjih poročilih pa se odpravim spat.
- 3.1.1. Sem zelo disciplinirana zato zmeraj zgodaj vstanem in telovadim, sama si pripravim obroke, od petih naprej ne jem nič več, ker imam drugače težave z želodcem. Čez dan berem, gledam televizijo, grem na internet, rešujem križanke, te so zame številka ena. To mi je hrana za možgane, saj sem opazila, da počasi tudi pozabljam. Zelo rada kuham in pečem. Naučila sem se tudi nordijske hoje, zato veliko hodim.
- 3.1.2. Moj vsakdan poteka enako kot prej, ni nobene razlike.
- 3.1.3. Zdaj je težje, ker ni več moža. Zjutraj vstanem kadar hočem, potem pridejo obiski, skuham si sama, popoldne počivam, včasih grem z družino na izlet, skratka zaenkrat mi je lepo, dokler je še zdravje je dobro.
- 3.1.4. Zjutraj poležim kot mi paše, pripravim zajtrk, potem moram vzeti zdravila, skuham kavico, potem greva z možem v center, občasno kosiva tu v domu za stare, včasih pa skuham kar sama.
- 3.1.5. Enak odg.
- 3.1.6. Zjutraj vsak dan telovadim in meditiram, pripravim si zajtrk, skuham kosilo, popoldne hodim na predavanja v okviru Filozofske fakultete, učim se ruščine, temu pravim vaja za možgane, da ostanejo aktivni. Grem v kino, gledališče, na izlete, skratka zelo različno, vsak dan imam precej zapolnjen, ni mi dolgčas, čas pa res zelo hitro beži.
- 3.1.7. Zjutraj potrebujem tri ure zase. Najprej telovadim, potem si naredim zajtrk, kosilo, vsak dan imam po cel dan razporejen.
- 3.1.8. Zjutraj zgodaj vstanem in grem na sprehod, Pripravim si zajtrk, izdelujem gubeline, berem knjige, potem skuham kosilo, popoldne pa podobno.

- ZBIRANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

JUTRANJI OBREDI (RAZLIČNO VSTAJANJE, KUHANJE KAVE, UREJANJE)

1. Zjutraj vstanem ob sedmih, skuham kavico.
2. Vstanem okoli devetih, se uredim, grem na zajtrk.
3. Zjutraj malo poležim, grem na sprehod.
4. Sem zelo disciplinirana zato zmeraj zgodaj vstanem in telovadim.
5. Zjutraj vstanem kadar hočem.
6. Zjutraj poležim kot mi paše, pripravim zajtrk, potem moram vzeti zdravila, skuham kavico.
7. Enak odgovor.
8. Zjutraj vsak dan telovadim in meditiram, pripravim si zajtrk.
9. Zjutraj potrebujem tri ure zase. Najprej telovadim, potem si naredim zajtrk.

10. Zjutraj zgodaj vstanem in grem na sprehod, pripravim si zajtrk.

PRIPRAVA OBROKOV:

SAMOSTOJNA PRIPRAVA

1. Sama si pripravim obroke.
2. Skuham si sama.
3. Pripravim si zajtrk, skuham kosilo...
4. Naredim si zajtrk, kosilo...
5. Pripravim si zajtrk, potem skuham kosilo, zvečer pa večerja.
6. Moj vsakdan poteka enako kot prej.

DELNA PRIPRAVA

1. Zajtrk in večerjo si pripravim sama, na kosilo pa grem kadar grem, kakor sem pri volji.
2. Potem si kaj skuham ali pa grem na malico v sosednjo okrepčevalnico.
3. Občasno kosiva tu v domu za stare, včasih pa skuham kar sama.
4. Enak odg.
5. Na kosilo grem v dom, ostalo si pripravim sama.

OBROKI V DOMU, RESTAVRACIJI

1. Grem na zajtrk, kosilo, večerjo.

POPOLDANSKE AKTIVNOSTI

1. Čez dan veliko berem, predvsem revije in te trače, rešujem križanke, telefoniram, poslušam radio, zvečer pa gledam televizijo, vsak dan je namreč kakšna zanimiva oddaja.
2. Grem kaj ven, počistim, zvečer pa gledam televizijo.
3. Čez dan imam razne opravke, včlanjena sem v društvo upokojencev, kjer se udeležujem raznih dejavnosti
4. Čez dan berem, gledam televizijo, grem na internet, rešujem križanke, to so zame številka ena. Zelo rada kuham in pečem, naučila sem se tudi nordijske hoje, zato veliko hodim.
5. Potem pridejo obiski, popoldne počivam, včasih grem z družino na izlet.
6. Popoldne hodim na predavanja v okviru Filozofske fakultete, učim se ruščine, temu pravim vaja za možgane, da ostanejo aktivni.
7. Izdelujem gobeline, berem knjige...

SKRIB ZA PARTNERJA

1. Skrbeti moram tudi za partnerja.

SPONTANOST

1. Tu lahko delam, kar hočem, lahko pospravljam, grem ven, berem, rešujem križanke, lahko grem na internet...kakor sem pri volji.
2. Zjutraj vstanem kadar hočem.
3. Zjutraj poležim kot mi paše.
4. Enak odg.

NI SPREMEMBE

1. Moj vsakdan poteka enako kot prej, ni nobene razlike.

ZAPOLNJENOST DNEVA

1. Čez cel dan imam delo.
2. Vsak dan imam precej zapolnjen, ni mi dolgčas, čas pa res hitro beži.
3. Vsak dan imam po cel dan razporejen.

3.2. AKTIVNOSTI

- 3.2.1. Prostega časa nimam veliko, ne morem se udeleževati raznih aktivnosti, ker moram veliko pomagati partnerju. Včasih grem pogledat kakšne prireditve.
- 3.2.2. Branje, TV, križanke, radio, sprehodi...
- 3.2.3. Sem članica pri društvu upokojencev iz podjetja, kjer sem bila zaposlena, z njimi grem tako večkrat na izlete. Rada bi šla v gledališče, vendar je spet problem v avtobusni povezavi, taksi pa je tudi drag. Poleg tega rada berem, rešujem križanke, sem na internetu, gledam TV, ukvarjam se z ročnimi deli, hodim na tombolo... Lahko bi uvedli še kakšno aktivnost, na primer gledališča, vendar je problem, ker ni dovolj zanimanja, poleg tega je premalo osebja.
- 3.2.4. Tukaj imam veliko izbiro različnih aktivnosti, zraven v domu se lahko vpišeš in plačaš 10 evrov na mesec, potem pa lahko obiskuješ vse dejavnosti, imajo pevsko društvo, gredo na pohode, izlete, računalništvo, telovadbo, aerobiko, predavanja, razna merjenja... Pojem v pevskem zboru preko društva upokojencev, plešem v folklorni skupini, hodim na sprehode, skratka veliko je stvari, ki me zanimajo.
- 3.2.5. Branje, gledanje TV, ročna dela, šivanje, reševanje križank, sprehodi...
- 3.2.6. Pomembno mi je, da imam čas za branje, berem knjige, težko rečem za svoje hobije. Eno leto sem približno že v pokoju, zato se trenutno še navajam na misel, da ni nič narobe, če nič ne delam, nisem navajena imeti nič obveznosti. Pol leta sem tukaj, pol leta pa preživim na morju in dokler bom sama še tako vozila, bom to tudi vzdrževala.
- 3.2.7. Svoj prosti čas preživljam ob branju revij, časopisov, rešujem križanke, kvačkam, štrikam, nisem pa vključena v nobeno društvo.

- 3.2.8. Rada berem, rešujem križanke, sudoku, gledam tv, poslušam glasbo, z možem greva velikokrat na koncerte, v opero, v nedeljah se odpraviva na boljši sejem, drugače pa sem začela precej risati in ustvarjati.
- 3.2.9. Branje, reševanje križank, sudoku, gledanje tv, poslušanje glasbe, kulturne prireditve.
- 3.2.10. Meditacija, kino, gledališče, poslušanje glasbe, učenje tujih jezikov, razna predavanja, branje knjig, časopisov.
- 3.2.11. Nisem vključen v nobeno društvo, zdaj imam namreč preveč obveznosti in se ne morem vključevati še v druge aktivnosti. Rad rišem, se družim s prijatelji, igram šah, karte...
- 3.2.12. Skoraj nimam nič prostega časa, delam gobeline, gledam filme, vključena sem v društvo upokojencev in invalidov, s katerimi grem velikokrat na izlete.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

DEJAVNOSTI

1. Branje, TV, križanke, radio, sprehodi.
2. Poleg tega rada berem, rešujem križanke, sem na internetu, gledam TV, ukvarjam se z ročnimi deli, hodim na tombolo...
3. Branje, gledanje Tv, ročna dela, šivanje, reševanje križank, sprehodi...
4. Pomembno mi je, da imam čas za branje.
5. Svoj prosti čas preživljam ob branju revij, časopisov, rešujem križanke, kvačkam, štrikam, nisem pa vključena v nobeno društvo.
6. Branje, reševanje križank, sudoku, gledanje TV, poslušanje glasbe, kulturne prireditve.
7. Meditacija, kino, gledališče, poslušanje glasbe, učenje tujih jezikov, razna predavanja, branje knjig in časopisov.
8. Rad rišem, se družim s prijatelji, igram šah, karte.
9. Rada berem, rešujem križanke, sudoku, gledam TV, poslušam glasbo, z možem greva velikokrat na koncerte, v opero, v nedeljo se odpraviva na boljši sejem, drugače pa sem začela precej risati in ustvarjati.

DRUŠTVA

1. Sem članica pri društvu upokojencev iz podjetja, kjer sem bila zaposlena, z njimi grem tako večkrat na izlete.
2. Pojem v pevskem zboru preko društva upokojencev.
3. Vključena sem v društvo upokojencev in invalidov, s katerimi grem velikokrat na izlete.

POMANJKANJE ČASA

1. Prostega časa nimam veliko, ne morem se udeleževati raznih aktivnosti, ker moram veliko pomagati partnerju.
2. Skoraj nimam nič prostega časa.

NAVAJANJE NA VLOGO UPOKOJENCA

1. Eno leto sem približno že v pokoju, zato se trenutno še navajam na misel, da ni nič narobe, če nič ne delam, nisem navajena imeti nič obveznosti.

POTREBE - PREVOZ

1. Rada bi šla v gledališče, vendar je spet problem v avtobusni povezavi, taksi pa je tudi drag.

POTREBE – DODATNE AKTIVNOSTI

1. Lahko bi uvedli še kakšno aktivnost, na primer gledališča, vendar je problem, ker ni dovolj zanimanja, poleg tega je premalo osebja.

3.3. REKREACIJA

3.3.1. /

3.3.2. Za rekreacijo poskrbim tako, da telovadim vsak dan po pol ure.

3.3.3. Sprehodi, izleti, doma vedno kaj delam ter se gibam.

3.3.4. Prej smo imele z drugimi stanovalkami telovadbo v skupnem prostoru, zdaj pa smo za nekaj časa prekinile. Verjetno bom začela hoditi na telovadbo, ki jo organizirajo v domu za stare.

3.3.5. Vsak dan telovadim, ukvarjam se z nordijsko hojo. Tukaj se vedno kaj dogaja, vendar sem za veliko dejavnosti prikrajšana, ker sem naglušna. Zato recimo ne grem na prireditve, na predstave, v gledališče, ker ne sledim.

3.3.6. Sprehodi.

3.3.7. Sprehajam se bolj redko, meni paše biti na balkonu, tu imam dovolj družabnosti. Ne pogrešam več aktivnosti ali hoje, balkon mi veliko pomeni, tu bom živela kot mi paše.

3.3.8. Rekreiram se bolj malo, saj težko hodim, zato pridejo v poštev krajši sprehodi.

3.3.9. Tudi sprehodi.

3.3.10. Vsako jutro telovadim, večkrat grem tudi na kakšen izlet.

3.3.11. Za rekreacijo grem vsak dan za eno uro na sprehod. Razen pozimi, če je preveč mraz zaradi bolezni pljuč ne morem ven, ker ne morem dihati.

3.3.12. Rekreiram se bolj malo, včasih telovadim ali hodim.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

TELOVADBA

1. Za rekreacijo poskrbim tako, da telovadim vsak dan po pol ure.
2. Verjetno bom začela hoditi na telovadbo, ki jo organizirajo v domu za stare.
3. Vsak dan telovadim, ukvarjam se z nordijsko hojo.
4. Vsako jutro telovadim.
5. Včasih telovadim ali hodim.

SPREHODI

1. Sprehodi, izleti, doma vedno kaj delam ter se gibam.
2. Sprehodi.
3. Rekream se bolj malo, saj težko hodim, zato pridejo v poštev krajši sprehodi.
4. Tudi sprehodi.
5. Za rekreacijo grem vsak dan za eno uro na sprehod.
6. Včasih telovadim in hodim.

IZLETI.

1. Izleti
2. Večkrat grem tudi na kakšen izlet.

BREZ REKREACIJE

1. Ne pogrešam več aktivnosti ali hoje, balkon mi veliko pomeni, tu bom živela kot mi paše.

OVIRE

1. Tukaj se vedno kaj dogaja, vendar sem za veliko dejavnosti prikrajšana, ker sem naglušna. Zato recimo ne grem na prireditve, na predstave, v gledališče, ker ne sledim.

3.4. PRAVILA IN URNIK V OSKRBOVANIH STANOVANJIH

- 3.4.1. Pravila so, negovalke hodijo ob določeni uri, in sicer trikrat na dan, ker je moj partner bolan. Pravila se mi zdijo koristna, partner ima dovolj visoko pokojnino in si to oskrbo lahko plača, jaz se lahko še sama »rihtam«. Sama lahko vstanem in grem spat kadar hočem, je pa vse odvisno od zdravja oziroma bolezni, če ti to dopušča. Pri kosilu imamo dva menija, to mi zadostuje, vendar bi si včasih raje sama kaj skuhala. O jedilnikih odloča komisija, vsakih 14 dni pa prideta k nam frizer in pediker, tako da se lahko uredimo.
- 3.4.2. Tukajšnja pravila in urnik se mi zdita koristna, saj nek red mora biti, pa četudi je slab. Glede hrane je dovolj izbire, poleg tega če ti tukaj ni všeč, greš lahko drugam jesti, na primer v drugo restavracijo ali hotel, tukaj te noben ne sili. Komisija odloča o jedilnikih, dvakrat na mesec so sestanki, kjer lahko predlagaš spremembe. So določene ure, kdaj je recimo fizioterapija, vendar jaz kar sama telovadim. V petkih nam je na voljo zdravnik, posebej za stanovalce oskrbovanih stanovanj. Za kopanje pa se po potrebi zmenim s snaho.

- 3.4.3. Imamo pravila za določeno oskrbo, na primer ob kateri uri se kaj odvija, ta pravila se mi zdijo koristna. Nekateri stanovalci so malomarni in jih ne upoštevajo. Sem članica odbora in nekateri morajo vedno zamujati na sestanke, poleg tega se ljudje pritožujejo samo na hodnikih, ko pa imamo temu namenjen sestanek, so vsi tiho. Kar se tiče hrane, tudi doma ni kar vse dobro, zato se ne moreš večno pritoževati.
- 3.4.4. Tukaj nimamo nobenih pravil, lahko rečem, da smo tukaj v teh oskrbovanih stanovanjih pravi svobodnjaki.
- 3.4.5. Urniki in pravila imam samo glede zdravil, kdaj moram jesti in kdaj ne smem več.
- 3.4.6. Sama si prilagajam in postavljam urnik.
- 3.4.7. Nimam nobenih pravil in urnikov, sama si kuham, pomivam, perem...
- 3.4.8. Ne, tu smo popolnoma svobodni.
- 3.4.9. Smo pravi svobodnjaki.
- 3.4.10. Sama si organiziram čas.
- 3.4.11. Tukaj je prav tako kot bi stanoval v bloku.
- 3.4.12. Nimam nobenih pravil
- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

PRAVILA ZA OSKRBO, STORITVE

1. Pravila so, negovalke hodijo ob določeni uri, in sicer trikrat na dan, ker je moj partner bolan.
2. So določene ure, kdaj je recimo fizioterapija, vendar jaz kar sama telovadim. V petkih nam je na voljo zdravnik, posebej za stanovalce oskrbovanih stanovanj.
3. Imamo pravila za določeno oskrbo, na primer ob kateri uri se kaj odvija.

PRAVILA ZA ZDRAVILA

1. Urniki in pravila imam samo glede zdravil, kdaj moram jesti in kdaj ne smem več.

ZADOVOLJSTVO S PRAVILI

1. Pravila se mi zdijo koristna, partner ima dovolj visoko pokojnino in si to oskrbo lahko plača, jaz se lahko še sama »rihtam«.
2. Tukajšnja pravila in urnik se mi zdita koristna, saj nek red mora biti, pa četudi je slab.
3. Ta pravila se mi zdijo koristna.

BREZ PRAVIL, URNIKA

1. Tukaj nimamo nobenih pravil, lahko rečem, da smo tukaj v teh oskrbovanih stanovanjih pravi svobodnjaki.
2. Nimam nobenih pravil in urnikov, sama si kuham, pomivam, perem...
3. Ne, tu smo popolnoma svobodni.

4. Smo pravi svobodnjaki.
5. Nimam nobenih pravil.

LASTNA PRILAGODITEV

1. Sama si prilagajam in postavljam urnik.
2. Sama si organiziram čas.
3. Tukaj je prav tako kot bi stanoval v bloku.

3.5. ZADOVOLJSTVO S SOCIALNO MREŽO

- 3.5.1. Družila bi se več, vendar imam s partnerjem veliko dela, preveč pa se spet ni dobro družiti, saj se potem lahko hitro skregaš.
- 3.5.2. S svojo socialno mrežo sem zadovoljna, vse »štima« kot mora.
- 3.5.3. Zadovoljna sem s svojo mrežo, imam tudi dva sinova, ki me redno obiskujeta. Rada bi šla večkrat v Ljubljano, včasih se je dobro s kom pogovarjati.
- 3.5.4. Zadovoljna sem s svojo dosedanje mrežo, poleg tega je starejši včasih najraje sam.
- 3.5.5. Ne pogrešam dodatnih stikov, veliko mi pomeni, da se z družino duhovno izpopolnjujemo (meditacije). Prej sva imela z možem veliko prijateljev, ki smo se redno obiskovali, mož je potem umrl, z nekaterimi smo ohranili stike, veliko pa jih je tudi že umrlo. Tukaj je bil zame tudi nov izziv, da spoznam nove ljudi, tako da imam zdaj okrog sebe veliko novih prijateljev.
- 3.5.6. Zaenkrat sem zadovoljna, vem pa kje in kako si lahko spremenim mrežo, če bi potrebovala več stikov. Otrokom sem povedala, da ko jih bom potrebovala, jih bom že poiskala, tako da ni potrebno, da jih skrbi zame.
- 3.5.7. Če si bom želela, se bom že družila.
- 3.5.8. Sem zadovoljna, vendar se nisem vajena zelo veliko družiti.
- 3.5.9. Če se bova želela več družiti, si bova že poiskala prijatelje, sorodnike.
- 3.5.10. Sem zadovoljna, v nasprotnem primeru za to poskrbim sama, in sicer če koga pogrešam, ga tudi pokličem, to se mi zdi samoumevno, ne morem samo čakati na druge.
- 3.5.11. Večkrat na teden se dobivam z različnimi družbami, zato lahko rečem, da imam družbo, kjer jo hočem. Rad se družim z ljudmi, od katerih tudi dobim kaj znanja, da med seboj kaj primerjamo in podobno, na primer samo družba starih lahko na nekoga slabo vpliva.
- 3.5.12. Sem zadovoljna.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

ZADOVOLJSTVO Z DOSEDANJO SOCIALNO MREŽO

1. S svojo socialno mrežo sem zadovoljna, vse »štima« kot mora.
2. Zadovoljna sem s svojo mrežo.

3. Zadovoljna sem s svojo dosedanjo socialno mrežo.
4. Ne pogrešam dodatnih stikov, veliko mi pomeni, da se z družino duhovno izpopolnjujemo.
5. Zaenkrat sem zadovoljna.
6. Sem zadovoljna, vendar se nisem vajena veliko družiti.
7. Sem zadovoljna.
8. Večkrat na teden se dobivam z različnimi družbami, zato lahko rečem, da imam družbo, kjer jo hočem.
9. Sem zadovoljna.

VEČ DRUŽENJA

1. Družila bi se več, vendar imam s partnerjem veliko dela, preveč pa se spet ni dobro družiti, saj se potem lahko hitro skregaš.

NOV IZZIV

1. Tukaj je bil zame tudi nov izziv, da spoznam nove ljudi, tako da imam zdaj okrog sebe veliko novih prijateljev.

SAMOPOMOČ

1. Če si bom želela, se bom že družila.
2. Če se bova želela več družiti, si bova že poiskala prijatelje, sorodnike.
3. V nasprotnem primeru za to poskrbim sama, in sicer če koga pogrešam, ga tudi pokličem, to se mi zdi samoumevno, ne morem samo čakati na druge.
4. Zaenkrat sem zadovoljna, vem pa kje si lahko spremenim mrežo, če bi potrebovala več stikov.

3.6. SPREMEMBA SOCIALNE MREŽE PO PRESELITVI

- 3.6.1. Po preselitvi se je veliko spremenilo, vendar pridejo sem na obisk, pogrešam le prejšnje sosede.
- 3.6.2. Socialna mreža se mi ni spremenila, s prejšnjimi sosedi se slišimo po telefonu ali pa pridejo na obisk.
- 3.6.3. /
- 3.6.4. Ni se mi pretirano spremenila.
- 3.6.5. Veliko sem jih spoznala na novo pa tudi prejšnji sosedge pridejo kdaj na obisk in so potem vsi navdušeni, kako imam lepo tukaj.
- 3.6.6. Ni se mi spremenila.
- 3.6.7. Zdaj ni nič drugače, saj tudi preko telefona ohranjam stike.
- 3.6.8. Ni se mi spremenila, saj se s prijatelji še vedno dobivamo.
- 3.6.9. Enak odg.

- 3.6.10. Ni se spremenila.
- 3.6.11. Zamenjal sem zdravnika, s prejšnjimi sosedi se pa še vedno obiščemo.
- 3.6.12. Ni se mi spremenila, slišimo se po telefonu ali pa pridejo k meni na obisk.
- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE.

OPAZNA SPREMEMBA

1. Po preselitvi se je veliko spremenilo, pogrešam le prejšnje sosede.

NI SPREMEMBE

1. Socialna mreža se mi ni spremenila.
2. Ni se mi pretirano spremenila.
3. Ni se mi spremenila.
4. Ni se mi spremenila.
5. Enak odg.
6. Ni se spremenila.
7. Zamenjal sem samo zdravnika, s prejšnjimi sosedi se pa še vedno obiščemo.
8. Ni se mi spremenila, slišimo se po telefonu ali pa pridejo k meni na obisk.
9. Zdaj ni nič drugače.

NOVA POZNANSTVA

1. Veliko sem jih spoznala na novo pa tudi prejšnji sosedje pridejo kdaj na obisk.

3.7. SOOČANJE Z OSAMLJENOSTJO

- 3.7.1. Nisem osamljena, vendar zaradi partnerja in njegove bolezni ne moram toliko ven. Ko si enkrat tukaj, ne moreš veliko spremeniti.
- 3.7.2. Nisem osamljena, veliko mi pomeni, da lahko rešujem križanke in berem.
- 3.7.3. Nisem osamljena, vedno kaj delam in mi ni dolgčas.
- 3.7.4. /
- 3.7.5. Nisem osamljena, zanimivo je, da so bili moji otroci na začetku bolj osamljeni, ko sem se preselila. Mislili so, da mi bo dolgčas.
- 3.7.6. Osamljena nisem nič bolj kot v prejšnjem stanovanju.
- 3.7.7. Nič nisem osamljena, naročena sem na časopise, rešujem križanke, kvačkam štrikam...
- 3.7.8. Včasih doživljam občutke osamljenosti, mož težko razume, da ne morem več vsega postoriti. Zato grem rada na izlete ali obiščem razne kulturne prireditve.
- 3.7.9. Ne doživljam občutkov osamljenosti.
- 3.7.10. Tega občutka ne poznam, nimam časa za to.
- 3.7.11. Če sem osamljen, si poiščem družbo, rišem, igram šah, karte ali kakšne druge družabne igre.

3.7.12. Zdaj se ne soočam z osamljenostjo, sem bila prej v hiši bolj osamljena, saj so imeli vsi sosede veliko dela in ni bilo toliko časa za druženje, zdaj je tukaj drugače.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

NEZAZNAVANJE OSAMLJENOSTI

1. Nisem osamljena, vendar zaradi partnerja in njegove bolezni ne morem toliko ven.
2. Nisem osamljena.
3. Nisem osamljena, vedno kaj delam in mi ni dolgčas.
4. Nisem osamljena, zanimivo je, da so bili moji otroci na začetku bolj osamljeni, ko sem se preselila.
5. Nič nisem osamljena.
6. Ne doživljam občutkov osamljenosti.
7. Tega občutka ne poznam, nimam časa za to.

OBČASNO DOŽIVLJANJE OSAMLJENOSTI

1. Včasih doživljam občutke osamljenosti, mož težko razume, da ne morem več vsega sama postoriti.

OPAZNA RAZLIKA

1. Zdaj se ne soočam z osamljenostjo, sem bila prej v hiši bolj osamljena, saj so imeli vsi sosede veliko dela in ni bilo toliko časa za druženje, zdaj je tukaj drugače.

NI RAZLIKE

1. Osamljena nisem nič bolj kot v prejšnjem stanovanju.

SAMOPOMOČ

1. Če sem osamljen, si poiščem družbo, rišem, igram šah, karte ali kakšne druge družabne igre.

3.8. OSEBE, NA KATERE SE STANOVALCI OBRNEJO PO POMOČ

- 3.8.1. Če rabim pomoč, grem k socialni delavki na pogovor, drugače mi pa sin in snaha pomagata urediti, vse kar je treba. Dvakrat na teden pride čistilka in pospravi, perem pa sama. Če potrebujem prevoz, me pride sin iskat in me pelje v trgovino ali po opravkih. Gospodinjska opravila lahko tudi sama postorim, sama si pripravim zajtrk in večerjo.
- 3.8.2. Če imam kakšen problem, se pogovorim z glavno sestro, s katero imava pristen in sproščen pogovor. Pri urejanju kakšnih uradnih zadev mi pomaga sin, vsak ponedeljek pride čistilka, v torek pa dam oprati, kar imam, za druga gospodinjska opravila lahko poskrbim sama. Za prevoz poskrbi sin, če bi pa morala zdravstveno kam iti, me pelje rešilec. Enkrat na teden pa

imamo stanovalci organiziran kombi, ki nas pelje v center, če mora kdo v trgovino ali po drugih opravkih.

- 3.8.3. Na recepciji me vedno usmerijo, če kaj potrebujem, prav tako se lahko obrnem na direktorico ter socialno delavko. Pri urejanju stanovanja mi čistilke veliko počistijo, za prevoz pa lahko pokličem tudi taksi.
- 3.8.4. Če kaj potrebujem, je tu blizu ambulanta, do sedaj še nisem imela kakšne posebne stiske, sicer bi se obrnila na sestro, ki živi tu blizu ali pa bi se pogovorila s socialno delavko. Za prevoz uporabljam avtobus, če ne se obrnem na družino.
- 3.8.5. Če sem v kakšni stiski, se obrnem na hči, pomaga mi lahko tudi snaha, ki je psihologinja. Socialne delavke nisem še potrebovala. Za prevoz pa poskrbijo otroci.
- 3.8.6. V glavnem si pomagam sama, vozim avto, tako da zaenkrat še sama urejam potrebne stvari. V kolikor to ne bo več možno računam na pomoč družine, zdaj pa jih še nočem obremenjevati.
- 3.8.7. Po pomoč za razne storitve se obrnem na družino.
- 3.8.8. V primeru osebne stiske pokličem socialno delavko, na kliničnem centru pa imam tudi svojo psihologinjo. Pri opremljanju stanovanja pokličem naša dva hišnika, ki sta zelo dobra. Če pa potrebujem prevoz, mož še vozi avto, drugače pa pokličeva taksi ali greva z avtobusom.
- 3.8.9. Enak odg.
- 3.8.10. Obrnem se na prijatelje in družino, to ni problem, ker so to moji angeli varuhi.
- 3.8.11. Po pomoč se obrnem na soseda in družino.
- 3.8.12. Pomaga mi hči, za prevoz pokličem taksi, za ostale opravke imam še zeta in vedno družino.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

OSEBNA STISKA:

STROKOVNI DELAVCI

1. Če rabim pomoč, grem k socialni delavki na pogovor.
2. Pogovorim se z glavno sestro, s katero imava pristen in sproščen pogovor.
3. Na recepciji me vedno usmerijo, če kaj potrebujem, prav tako se lahko obrnem na direktorico ter socialno delavko.
4. Pogovorila bi se s socialno delavko.
5. V primeru osebne stiske pokličem socialno delavko, na kliničnem centru imam svojo psihologinjo.
6. Enak odg.

DRUŽINA

1. Drugače mi pa sin in snaha pomagata urediti, vse kar je treba.
2. Do sedaj še nisem imela kakšne posebne stiske, sicer bi se obrnila na sestro, ki živi tu blizu.

3. Če sem v kakšni stiski, se obrnem na hči, pomaga mi lahko tudi snaha, ki je psihologinja.
4. Po pomoč za razne storitve se obrnem na družino.
5. Obrnem se na prijatelje in družino, to ni problem, ker so to moji angeli varuhi.
6. Pomaga mi hči.

SAMOPOMOČ

1. V glavnem si pomagam sama, vozim avto, tako da zaenkrat še sama urejam potrebne stvari.

PREVOZ:

DRUŽINA

1. Za prevoz poskrbi sin.
2. Za prevoz uporabljam avtobus, če ne se obrnem na družino.
3. Za prevoz poskrbijo otroci.
4. Po pomoč se obrnem na družino.
5. Po pomoč se obrnem na soseda in družino.

AVTOBUS

1. Za prevoz uporabljam avtobus.
2. Drugače pa pokličeva taksi ali greva z avtobusom.
3. Enak odg.

TAKSI, KOMBI

1. Enkrat na teden pa imamo stanovalci organiziran kombi, ki nas pelje v center, če mora kdo v trgovino ali po drugih opravkih.
2. Za prevoz pa lahko pokličem tudi taksi ali grem z našim kombijem.
3. Drugače pa pokličeva taksi.

AVTO

1. Vozim avto.
2. Mož še vozi avto.

UREJANJE STANOVANJA:

DRUŽINA

1. Sin in snaha mi pomagata urediti vse kar je treba.
2. Po pomoč za razne storitve se obrnem na družino.
3. Obrnem se na prijatelje in družino.
4. Po pomoč se obrnem na soseda in družino.

5. Za ostale opravke imam še zeta in vedno družino.

HIŠNIK

1. Pri opremljanju stanovanja pokličem naša dva hišnika, ki sta zelo dobra.

3.9. DENAR IN STROŠKI

- 3.9.1. Moj vir dohodka je pokojnina, ki mi zdaj še zadošča, ko lahko še sama skrbim zase. Potem, ko to ne bo več možno pa bodo morali otroci finančno pomagati.
 - 3.9.2. Prejemam pokojnino in dodatek za invalidnino, kar mi zaenkrat zadošča.
 - 3.9.3. Prejemam pokojnino, ki je na srečo kar visoka v primerjavi z drugimi. Zase mi zadošča, vendar če bi potrebovala kompletno oskrbo, bi pa verjetno zmanjkalo.
 - 3.9.4. Prejemam pokojnino, vendar je bolj slaba, zato mi včasih pomaga družina.
 - 3.9.5. Imam pokojnino po možu in mi zaenkrat še zadošča. Za najemnino plačam 211€, vse skupaj z drugimi obratovalnimi stroški pride okrog 400€, brez hrane. Nekaj mi še vseeno ostane.
 - 3.9.6. Prejemam pokojnino.
 - 3.9.7. Prejemam samo pokojnino, kar mi tudi zadošča.
 - 3.9.8. Prejemam pokojnino, kar mi za silo zadošča.
 - 3.9.9. Enak odg.
 - 3.9.10. Imam pokojnino, ki mi zadošča. Sama ne potrebujem veliko čevljev in oblek, zdaj pri mojih letih pa še toliko manj. Če pa bi več potovala, bi potrebovala več denarja.
 - 3.9.11. Prejemam pokojnino, vendar vedno prenesem kaj več in tako bi bilo dobro za pokojnino.
 - 3.9.12. Pokojnina mi zadošča.
-
- 3.9.1. Stroškov v oskrbovanem stanovanju je dovolj, še vedno pa si lahko kupim dodatne stvari za priboljšek.
 - 3.9.2. Meni je življenje tukaj všeč, stroški so sorazmerno enaki z drugimi domovi. To je nadstandard.
 - 3.9.3. Za to stanovanje sem morala plačati 100.000 mark, takrat so bile še marke. Za moj paket storitev odštejem mesečno 80 evrov, kar se mi zdi solidna cena. Potem pa plačam še te funkcionalne stroške, kot so elektrika, voda in kurjava.
 - 3.9.4. Prej sem tudi sama kuhala, mislim da je zdaj malo več stroškov, recimo več porabim za kurjavo. Na začetku je vsakdo, ki se je vselil moral položiti 1000 evrov na račun, in sicer v primeru, če se odseliš, da sklad s tem denarjem, ponovno pripravi stanovanje za drugega. Vsak mesec moramo plačevati uporabo rdečega telefona, vendar je to poceni, 5 evrov.
 - 3.9.5. Ni razlike od prej, zdaj nimam toliko visoke najemnine.
 - 3.9.6. Enako.

- 3.9.7. Na začetku so bili tu precej visoki stroški zaradi ogrevanja, prej sem prav tako morala plačevati najemnino za dvosobno stanovanje, zdaj težko primerjam stroške. Tu pa pride najemnina 205 evrov na mesec.
- 3.9.8. Najemnina se mi zdi tu poceni, ostalo pa plačujem trikrat več kot prej v hiši. Za najmanjši paket storitev, ki sva ga morala vzeti plačujeva 120 evrov, kar se mi zdi predrago, ta obveznost paketa se mi zdi res neumna.
- 3.9.9. Enak odg.
- 3.9.10. Najemnina se mi zdi tu poceni, vendar me moti, da DEOS več računa za razne storitve.
- 3.9.11. Če bi se preveč prepušчал postrežbi, bi bilo življenje tu zelo drago.
- 3.9.12. Pridem skozi mesec, včasih mi še kaj ostane.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

VIRI DOHODKA:

POKOJNINA (12x)

DODATEK ZA INVALIDNINO (1x)

POMOČ DRUŽINE

1. Potem, ko ne bo več možno pa bodo morali otroci finančno pomagati.
2. Včasih mi pomaga družina.

ZADOVOLJIVO FINANČNO STANJE

1. Pokojnina mi zdaj zadošča.
2. Prejemam pokojnino in dodatek za invalidnino, kar mi zaenkrat zadošča.
3. Zase mi pokojnina zadošča, vendar če bi potrebovala kompletno oskrbo, bi pa verjetno zmanjkalo.
4. Imam pokojnino po možu in mi zaenkrat še zadošča.
5. Prejemam samo pokojnino, kar mi tudi zadošča.
6. Prejemam pokojnino, kar mi za silo zadošča.
7. Pridem skozi mesec, včasih mi še kaj ostane.
8. Imam pokojnino, ki mi zadošča.
9. Prejemam pokojnino, vendar vedno prenesem kaj več in tako bi bilo dobro za pokojnino.
10. Pokojnina mi zadošča.

STROŠKI:

STANOVANJE

1. Za to stanovanje sem morala plačati 100.000 mark, takrat so bile še marke.

2. Stroškov v oskrbovanem stanovanju je dovolj, še vedno pa si lahko kupim dodatne stvari za priboljšek.
3. Meni je življenje tukaj všeč, stroški so sorazmerno enaki z drugimi domovi. To je nadstandard.

STORITVE

1. Vsak mesec moramo plačevati uporabo rdečega telefona, vendar je to poceni, 5 evrov.
2. Moti me, da DEOS več računa za razne storitve.
3. Če bi se preveč prepušchal postrežbi, bi bilo življenje tu zelo drago.
4. Poleg paketa storitev, plačam še te funkcionalne stroške, kot so elektrika, voda in kurjava.

PAKETI STORITEV

1. Za moj paket storitev odštejem mesečno 80 evrov, kar se mi zdi solidna cena.
2. Za najmanjši paket storitev, ki sva ga morala vzeti, plačujemo 120 evrov, kar se mi zdi predrago, ta obveznost paketa se mi zdi res neumna.
3. Se strinjam z ženo.

VEČ STROŠKOV

1. Mislim da je zdaj malo več stroškov, recimo več porabim za kurjavo.
2. Najemnina se mi zdi tu poceni, ostalo pa plačujem trikrat več kot prej v hiši.

NI RAZLIKE

1. Ni razlike od prej, zdaj nimam toliko visoke najemnine.
2. Enako.
3. Na začetku so bili tu precej visoki stroški zaradi ogrevanja, prej sem prav tako morala plačevati najemnino za dvosobno stanovanje.

4. ZAZNAVANJE STAROSTI

4.1. KJE BI STANOVALCI NAJRAJE PREŽIVELI STAROST

- 4.1.1. Najraje bi starost preživela doma, vendar zaradi partnerja to ni mogoče, ne more ga pa kar pustiti. Drugače bi bilo doma, tukaj sem še vedno bolj omejena.
- 4.1.2. Najraje bi jo preživela tu v domu, tudi če ne bi bilo nobenih težav z zdravjem, ne bi bila rada v nadlego družini.
- 4.1.3. Tukaj sem zelo zadovoljna, ker imam sigurnost in sem brez skrbi, na stara leta pa rabiš pomoč. Tako lepo mi še nikdar v življenju ni bilo, zdaj mi res nič ne manjka. Takrat ko sem si doma zlomila kolk, so k meni hodile tri pomočnice, vendar mi ni bilo tako lepo. Potrebno pa bi bilo urediti poseben zakon o oskrbovanih stanovanjih.

- 4.1.4. Če bi bila slaba in bi potrebovala celotno oskrbo, bi šla raje v dom za stare. Raje bi videla, da sem tam, kot da bi, negovalke in drugi mogli prihajati k meni.
- 4.1.5. Če bi imela veliko denarja, bi več potovala.
- 4.1.6. Vsekakor doma, če ne bi bilo razloga sama nikoli ne bi odšla iz bloka. Potrebno bi bilo spremeniti zakonodajo glede dvigal, tudi tisti bloki s štirimi nadstropji bi morali imeti dvigala.
Vse več je namreč starih ljudi, zato bo to v bodoče pomembna naložba.
- 4.1.7. Tukaj mi je v redu, mogoče bi šla večkrat na Pag. V dom za stare pa nebi šla rada.
- 4.1.8. Tu sem zadovoljna, vendar bi bilo idealno, če bi bila lahko doma z vsemi storitvami, ki jih imam tu blizu.
- 4.1.9. Enak odg.
- 4.1.10. Tukaj imam vse, bolje nebi mogla imeti.
- 4.1.11. Tam, kjer bi mi nudili največ.
- 4.1.12. Ostala bi tukaj, raje kot da bi bila doma.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

DOMA

1. Najraje bi starost preživela doma, drugače bi bilo doma, tukaj sem še vedno bolj omejena.
2. Vsekakor doma, če ne bi bilo razloga sama nikoli ne bi odšla iz bloka.
3. Bilo bi idealno, če bi bila lahko doma z vsemi storitvami, ki jih imam tu blizu.
4. Enak odg.

OSKRBOVANA STANOVANJA

1. Najraje bi jo preživela tu v domu, tudi če ne bi bilo nobenih težav z zdravjem, ne bi bila rada v nadlego družini.
2. Tukaj sem zadovoljna, tako lepo mi še nikdar v življenju ni bilo, zdaj mi res nič ne manjka.
3. Tukaj mi je v redu, mogoče bi šla večkrat na Pag.
4. Tukaj imam vse, bolje ne bi mogla imeti.
5. Ostala bi tukaj, raje kot da bi bila doma.

BOLEZEN

1. Če bi bila slaba in bi potrebovala celotno oskrbo, bi šla raje v dom za stare. Raje bi videla, da sem tam, kot da bi negovalke in drugi mogli prihajati k meni.

POTREBA

1. Potrebno pa bi bilo urediti poseben zakon o oskrbovanih stanovanjih
2. Potrebno bi bilo spremeniti zakonodajo glede dvigal, tudi tisti bloki s štirimi nadstropji, bi morali imeti dvigala.

POTOVANJA

1. Če bi imela veliko denarja, bi več potovala.

NEDOLOČENO

1. Tam, kjer bi mi nudili največ.

4.2. DOŽIVLJANJE OBREMENITEV

- 4.2.1. Ne doživljam kakšnih obremenitev, le takrat, ko sem zbolela za živci, vendar sem bila lepo sprejeta. Jemljem zdravila, ta mi pomagajo, zdaj sem že zmanjšala količino, vendar je bila preselitev velika sprememba.
- 4.2.2. Ne doživljam obremenitev.
- 4.2.3. Ne doživljam posebnih obremenitev.
- 4.2.4. Nič od tega ne doživljam.
- 4.2.5. Nisem še doživljala.
- 4.2.6. Ne doživljam.
- 4.2.7. Ne.
- 4.2.8. Ne doživljam, zdaj bom imela kmalu operacijo in bom morala potem veliko počivati, tako da bo verjetno bolj naporno zame in za moža.
- 4.2.9. Potem se bova mogla pač še bolj prilagoditi.
- 4.2.10. Ne.
- 4.2.11. Ne.
- 4.2.12. Ne.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

NOBENE OBREMENITVE

1. Ne doživljam obremenitev. (10x)

BOLEZEN

1. Le takrat, ko sem zbolela za živci, vendar sem bila lepo sprejeta.
2. Zdaj bom imela kmalu operacijo in bom morala potem veliko počivati, tako da bo verjetno bolj naporno zame in za moža,

SAMOPOMOČ

1. Jemljem zdravila, ta mi pomagajo, zdaj sem že zmanjšala količino, vendar je bila preselitev velika sprememba.

4.3. STAROSTNA MEJA 65 LET

- 4.3.1. Zadovoljna sem z mejo 65 let.
- 4.3.2. Glede te meje nimam pripomb, je pa res da nisi sam kriv, da si mlajši zbolel, pustila bi tako kot je.
- 4.3.3. Pri meji za 65 let bi lahko naredili razliko za bolne ljudi, lahko bi namreč v teh stanovanjih živeli tudi mlajši invalidi.
- 4.3.4. Ta meja se mi zdi v redu, do te starosti si namreč še lahko kje drugje.
- 4.3.5. 65 let se mi zdi primerna meja.
- 4.3.6. Sama bi to mejo absolutno znižala, za kriterij za priselitev v oskrbovano stanovanje bi dala upokojitev. Lahko imaš že zgodaj probleme z zdravjem in nisi sam kriv, da si zbolel.
- 4.3.7. Mejo bi lahko prestavili na 60 let.
- 4.3.8. Meja je v redu, razen če bi bilo bolezensko stanje problematično že prej, drugače pa si moraš za starost prej vse urediti.
- 4.3.9. Enak odg.
- 4.3.10. Meja se mi zdi v redu, če si pa že prej invalid, je po mojem bolje, da si v domu za stare.
- 4.3.11. To je zelo relativno, lahko bi bilo drugačno zdravstveno pravilo.
- 4.3.12. Niti ne bi spreminjala te meje, saj so ta stanovanja namenjena starejšim ljudem.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

MEJA 65 LET

1. Zadovoljna sem z mejo 65 let.
2. Glede te meje nimam pripomb, pustila bi tako kot je.
3. Ta meja se mi zdi v redu, do te starosti si namreč lahko kje drugje.
4. 65 let se mi zdi primerna meja.
5. Meja je v redu.
6. Enak odg.
7. Meja se mi zdi v redu.
8. Niti ne bi spreminjala te meje, saj so ta stanovanja namenjena starejšim ljudem.

NIŽJA MEJA

1. Pri meji za 65 let bi lahko naredili razliko za bolne ljudi, lahko bi namreč v teh stanovanjih živeli tudi mlajši invalidi.
2. Sama bi to mejo absolutno znižala, za kriterij za priselitev v oskrbovano stanovanje bi dala upokojitev.
3. Mejo bi lahko prestavili na 60 let.

5. OCENA SLUŽB

5.1. STORITVE

- 5.1.1. Jaz nimam nobene oskrbe, samo čistilka pride enkrat na teden pa na kosilo grem vsak dan.
- 5.1.2. Enkrat na teden pride čistilka ter prehrano, kar vključuje zajtrk, kosilo in večerjo. Namesto večerje se zmenim za sadje.
- 5.1.3. Na začetku sem imela na izbiro tiri različne pakete storitev, izbrala sem najmanjšega. Ta vključuje vsakodnevno odnašanje smeti, enkrat tedensko čiščenje, enkrat na 14 dni mi zamenjajo posteljnino, vsak teden pa dobim tri sveže brisače. Za ta paket plačam 80 evrov, kar se mi zdi kar solidna cena.
- 5.1.4. Zaenkrat še ne potrebujem kakšne posebne zdravstvene oskrbe, kuham in pospravljam si lahko še sama. V okviru oskrbovanih stanovanj imamo skupno čistilko, ki nam čisti hodnike, skupne prostore ter hišnika. Enkrat na mesec pokličem neko gospo iz Ljubljane, da mi pride počistiti, tiste večje stvari, na primer pomiti okna, bolj generalno čiščenje. V domu grem lahko tudi k frizerju in pedikerju.
- 5.1.5. Zaenkrat še ne potrebujem oskrbe.
- 5.1.6. Nimam posebnih storitev, imamo le skupno čistilko za čiščenje skupnih prostorov ter gumb na daljavo, kar se mi zdi krasna storitev.
- 5.1.7. Tu sem morala izbrati en paket storitev, zato sem izbrala najmanjšega, kjer imam vključeno storitev rdečega gumba in čiščenje enkrat na teden. Kuham in perem sama, razen za likanje pride k meni znanka in mi zlika.
- 5.1.8. Z možem imava najmanjši paket, ki vključuje rdeči gumb in uro čiščenja, vsak teden. Včasih greva na kosilo v dom, kjer imamo posebne kupone.
- 5.1.9. To bi bilo potrebno spremeniti, saj bi midva storitev čiščenja dobila kje ceneje.
- 5.1.10. Prejemam četrtinski paket. Večino storitev lahko prejemamo preko doma za stare, za ostale možnosti storitev pa največkrat nismo upravičeni.
- 5.1.11. Moral sem izbrati en paket storitev, zato sem vzel najmanjšega, ki zajema rdeči gumb in čiščenje, vendar če ne bi bilo treba, še tega nebi sprejel.
- 5.1.12. Večinoma vse še sama urejam, od storitev imam ta rdeči gumb, hišnika in skupno čistilko za čiščenje skupnih prostorov.

5.2. CENA STORITEV

- 5.2.1. /
- 5.2.2. Cene storitev so kar drage, niso poceni, sploh če imaš manjšo pokojnino.
- 5.2.3. Cena storitev se mi zdi primerna.
- 5.2.4. Kosilo se mi ne zdi poceni (5,20).

- 5.2.5. Edino cena za skupno čistilko se mi zdi malo visoka, frizerja in pedikerja pa imamo v domu po znižani ceni, ker smo v oskrbovanih stanovanjih.
- 5.2.6. Cene so primerne.
- 5.2.7. /
- 5.2.8. Primerne cene.
- 5.2.9. Ponujanje teh paketov storitev se mi zdi neumno.
- 5.2.10. Enak odg.
- 5.2.11. Četrtnski paket se mi zdi predrag.
- 5.2.12. Ogrevanje je drago.
- 5.2.13. Zdi se mi primerne.

- ZDRUŽEVANJE SORODNIH POJMOV V KATEGORIJE

STORITVE:

ČIŠČENJE

1. Samo čistilka pride enkrat na teden.
2. Enkrat na teden pride čistilka.
3. V okviru oskrbovanih stanovanj imamo skupno čistilko, ki nam čisti hodnike, skupne prostore ter hišnika.
4. Imamo le skupno čistilko za čiščenje skupnih prostorov ter gumb na daljavo.
5. Večinoma vse še sama urejam, od storitev imam tu rdeči gumb, hišnika in skupno čistilko za čiščenje skupnih prostorov.

OBROKI

1. ...in prehrano, kar vključuje zajtrk, kosilo in večerjo.
2. Na kosilo grem vsak dan.
3. Včasih greva na kosilo v dom, kjer imamo posebne kupone.

LIKANJE

1. Razen za likanje pride k meni znanka in mi zlika.

RDEČI GUMB (12x)

PAKETI STORITEV

1. Najmanjši vključuje vsakodnevno odnašanje smeti, enkrat tedensko čiščenje, enkrat na 14 dni mi zamenjajo posteljnino, vsak teden pa dobim tri sveže brisače.

2. Tu sem morala izbrati en paket storitev, zato sem izbrala najmanjšega, kjer imam vključeno storitev rdečega gumba in čiščenje enkrat na teden.
3. To bi bilo potrebno spremeniti, saj bi midva storitev čiščenja dobila kje ceneje.
4. Prejemam četrtnski paket.
5. Moral sem izbrati en paket storitev, zato sem vzel najmanjšega, ki zajema rdeči gumb in čiščenje, vendar če ne bi bilo treba, še tega ne bi sprejel.
6. Z možem imava najmanjši paket, ki vključuje rdeči gumb in uro čiščenja vsak teden.

SPREMEMBE

1. To bi bilo potrebno spremeniti, saj bi midva storitev čiščenja dobila kje ceneje.
2. Večino storitev lahko prejemamo preko doma za stare, z ostale možnosti storitev pa največkrat nismo upravičeni.

CENA STORITEV:

PRIMERNA CENA

1. Cena storitev se mi zdi primerna.
2. Cene so primerne.
3. Primerne cene.
4. Zdi se mi primerne.

DRAGE STORITVE

1. Cene storitev so kar drage, niso poceni.
2. Kosilo se mi ne zdi poceni (5,20).
3. Edino cena za skupno čistilko se mi zdi malo visoka.
4. Četrtnski paket se mi zdi predrag.
5. Ogrevanje je drago.

10. POVZETEK

Za današnjo družbo so vedno bolj zanimive demografske spremembe, ki predstavljajo veliko izzivov, s katerimi se bomo morali soočiti vsi. Dejstvo je, da delež starih prebivalcev postopno narašča in obratno, delež mladih pada. Ljudem bo potrebno zagotoviti primerno dolgotrajno oskrbo, saj jih bo vse več odvisnih od formalnih storitev, tako v institucionalnem okolju kot tudi doma. Te storitve pa bodo morale postati bolj prilagojene posamezniku in njegovim potrebam. Dosedanja dolgotrajna oskrba bo torej potrebovala ustrezno prilagoditev, ena izmed možnih rešitev za preživljanje starosti pa bodo tudi oskrbovana stanovanja.

Opravila sem kvalitativno in deskriptivno raziskavo, s katero sem ugotavljala, kako živijo stari ljudje v oskrbovanih stanovanjih, kakšne so njihove potrebe, želje ter v kolikšni meri so le-te zadovoljene. Cilj raziskovanja je bil, da pridobim čimveč praktičnih informacij o potrebah ljudi v oskrbovanih stanovanjih ter poskušam ugotoviti področja, kjer bi bilo potrebno načrtovati odgovore na te potrebe. Na koncu analize sem lahko na podlagi zbranega gradiva oblikovala katalog zadovoljenih in nezadovoljenih potreb stanovalcev oskrbovanih stanovanj v območni enoti Ljubljana.

Večina stanovalcev je v oskrbovanih stanovanjih zadovoljna, počutijo se varne, sigurne, samostojne in predvsem svobodne. Vsakodnevne obveznosti in aktivnosti si lahko organizirajo in prilagajajo, kot jim ustreza, saj niso omejeni s pravili ter urnikom. Kot pomembno prednost navajajo bližino celotne oskrbe in storitev v okolici, vseč jim je, če imajo vse »pri roki«. V nasprotnem primeru jim je potrebno zagotoviti redn ter cenovno ugoden prevoz do pomembnih lokacij in zagotoviti avtobusna postajališča v neposredni bližini oskrbovanih stanovanj, predvsem na relaciji do centrov večjih mest. Nekateri so ravno zaradi pomanjkanja možnosti prevoza prikrajšani za razne aktivnosti in nezadovoljni z lego stanovanja. Ta pa bi bila za stanovalce idealna, če bi bila na bolj mirni lokaciji z malo prometa, z razgledom na naravo, v bližini pa je zaželen center mesta z javnimi ustanovami, trgovinami in bogatim kulturnim življenjem. Skozi celotno analizo pa se je pri nekaterih stanovalcih pokazalo nestrinjanje s paketi storitev, ki jih morajo ob vselitvi nujno izbrati. Najboljša rešitev bi bila, da bi se paketi storitev odpravili in preuredili v posamezne storitve, stanovalci bi le-te lahko izbirali pri drugih ponudnikih, njihove cene pa bi bile dostopne tudi tistim z nižjimi pokojninami.

V prihodnosti bi bilo dobro stremeti k večji vlogi socialnih delavcev v oskrbovanih stanovanjih, k raziskovanju potreb stanovalcev in te potem tudi upoštevati. Stanovalci oskrbovanih stanovanj tako ne smejo postati le žrtve lastnikov oskrbovanih stanovanj, kateri bi včasih le radi polnili svoje denarnice.

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Monika Valjavec vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu 2009/2010 kot redna študentka izjavljam, da sem diplomsko delo z naslovom Potrebe stanovalcev oskrbovanih stanovanj v območni enoti Ljubljana napisala samostojno s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorice dr. Jane Mali.

Datum:

Podpis: